

PUNAKONEEN HIIPUVA GLORIA

Yleisradion ja Helsingin Sanomien urheilujournalismin suhde Neuvostoliittoon sekä entisiin neuvostotasavaltoihin vuosien 1988–1994 olympialaisissa

Tuomas Viljamaa

Pro Gradu -tutkielma

Poliittinen historia

Turun yliopisto

Tammikuu 2016

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti
tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.*

TURUN YLIOPISTO

Politiikan tutkimuksen laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

VILJAMAA, TUOMAS: Punakoneen hiipuva gloria: Yleisradion ja Helsingin Sanomien urheilujournalismin suhde Neuvostoliittoon sekä entisiin neuvostotasavaltoihin vuosien 1988–1994 olympialaisissa

Pro Gradu -tutkielma, 80 s.

Poliittinen historia

Tammikuu 2016

Tutkielman aiheena on suomalainen urheilujournalismi ja sen suhde itänaapuriin. Tarkoituksena on vertailla sen mahdollista muutosta Neuvostoliiton ajalta ja verrata sitä aikaan sen hajoamisen jälkeen. Vertailukohteiksi olen valinnut Calgaryn ja Soulin olympialaiset vuodelta 1988 ja Albertvillen ja Barcelonan olympialaiset vuodelta 1992 sekä Lillehammerin talvikisat vuodelta 1994. Miten urheilujournalismin painotukset ovat muuttuneet olympia uutisoinnissa?

Primäärilähteenä käytän Helsingin Sanomien urheilutoimituksen olympia uutisointia ja Yleisradion Urheiluruutua sekä sen olympia uutisointia.

Taustana käytän suomalaisten urheilutietokirjojen olympia-analyysyjä ja yhteenvetoja kyseisistä kisoista. Käsittelen myös Ville Pernaan jakoa, jolla hän jakaa Suomen ja Neuvostoliiton suhteet ja ystävyyspolitiikan kolmeen tasoon. Tarkastelen myös yleisesti Suomen ja Neuvostoliiton suhteita, suomettumisen käsitettä sekä journalismia laajemmin.

Keskeisin tutkimustulos tutkielmassani on, että Neuvostoliiton erityisasema suomalaisessa urheilujournalismissa oli merkittävä. Neuvostoliiton hajottua pienempien entisten neuvostotasavaltojen edustajiin, kuten Baltian maiden urheilijoihin, suhtauduttiin positiivisemmin kuin venäläisiin. Tämän lisäksi varsinkin jääkiekon asetelma muuttui urheilujournalistien käsittelyssä suhteessa Suomen itänaapuriin.

Asiasanat: urheilujournalismi, journalismi, media, politiikka, ulkopolitiikka, Neuvostoliitto, Venäjä, Baltian maat, kahdenväliset suhteet, urheilu, olympialaiset, jääkiekko, suomettuminen

Sisällysluettelo:

1.	JOHDANTO.....	5
	1.1. Tutkimuksen lähtökohdat, viitekehys ja tutkimusmenetelmät.....	5
	1.2. Historiallinen tausta: Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyspolitiikka.....	8
	1.3. Neuvostoliitto liittyy mukaan olympialiikkeeseen.....	12
2.	OLYMPIALAISET ENNEN NEUVOSTOLIITON HAJOAMISTA	
	2.1. Calgary 1988: Suomettuneisuutta ja Suomen ”miracle on ice”.....	15
	2.2. Soul 1988: Neuvostoliiton ylivoimaa ja dopingkohuja.....	23
3.	OLYMPIALAISET NEUVOSTOLIITON HAJOAMISEN JÄLKEEN	
	3.1. Albertville 1992: Punalippu poistui vain palkintojenjaosta.....	39
	3.2. Barcelona 1992: Kaupallisuuden riemuvoitto.....	53
	3.3. Lillehammer 1994: Kohti urheilujournalismia ilman rajoitteita.....	65
4.	URHEILIJOITA NEUVOSTOLIITON JA ENTISTEN NEUVOSTOTASAVALTOJEN VÄREISSÄ	
	4.1. Vladimir Smirnov – Kazakstanin karhu.....	69
	4.2. Neuvostoliiton ja Liettuan koripallojoukkueet.....	71
	4.3. Erika Salumäe ja Viron kansannousu.....	74
	4.4. Punakone.....	77
5.	YHTEENVETO – SUOMETTUNEISUUDESTA ASTEITTAIN URHEILUJOURNALISMIIN.....	82

LÄHTEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat, viitekehys ja tutkimusmenetelmät

Tutkin Pro Gradu -tutkielmassani suomalaisen urheilujournalismin suhdetta Neuvostoliittoon ja Neuvostoliiton perinnevaltioihin. Selvitän tutkimuksessani, miten Neuvostoliittoa ja sen urheilijoita on käsitelty Suomen johtavissa medioissa. Vertaan urheilutoimittajien luomaa kuvaa neuvostourheilijoista siihen, miltä suhde Venäjään ja muihin entisiin neuvostotasavaltoihin Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen näyttää.

Tarkastelukohteikseni olen valinnut olympialaiset vuodelta 1988, jolloin Neuvostoliitto oli vielä pystyssä sekä olympialaiset Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, vuosina 1992–1994. Tutkin uutisointia olympialaisten ajalta.

Talviolympialaiset siirtyivät Lillehammerin olympialaisten kohdalla vuonna 1994 eri rytmiin kesäolympialaisten kanssa, jonka jälkeen kesä- ja talviolympialaisia ei enää järjestetty samana vuonna. Talviolympialaisten väliin tuli poikkeuksellisesti vain kaksi vuotta.

Lillehammerin kisat olivat näin ollen ensimmäiset, joissa kaikki entisten neuvostotasavaltojen edustajat pääsivät omien maidensa tunnuksilla esiintymään olympia-areenoilla.

Tutkimuksen kannalta on olennaista huomata, että jokaiset olympialaiset ovat oma temaattinen kokonaisuutensa, joita leimaa myös maailmanpoliittinen tilanne. Olympialaiset ovat valtava globaali tapahtuma. Kliseinen ilmaisu, jonka mukaan kaikki katseet ympäri maailman ovat olympialaisissa, ei ole ollenkaan kaukaa haettu.

E erityisen tarkastelun kohteeksi otan Neuvostoliiton pienempien osavaltioiden edustajat. Vertailen myös suomalaisen urheilujournalismin suhtautumista urheilijoihin heidän edustaessaan Neuvostoliittoa ja hajoamisen jälkeen omia itsenäistyneitä valtioitaan. Oman osionsa ansaitsee miesten jääkiekko, joka suomalaisessa mediassa sai suuren osan huomiosta sekä Baltian maat, joiden käsittely varsinkin Neuvostoliiton aikana oli suomalaisessa mediassa vähintäänkin puutteellista ja hankalaa.

Primäärilähteinäni tutkimuksessa käytän Helsingin Sanomien olympiaosion kirjoituksia ja Yleisradion Urheiluruutuja. Syy tähän valintaan on medioiden merkittävyys. Helsingin

Sanomat on levikiltään Suomen suurin lehti, jolla oli myös lehdistä suurin urheilutoimitus paikan päällä olympialaisissa. Yleisradiolla oli suurimmat resurssit ja Urheiluruutu oli yksi katsotuimmista ohjelmista Suomessa tuohon aikaan. Urheiluruudun asema on puoli yhdeksän uutisten yhteydessä noussut eräänlaiseksi instituutioksi suomalaisten mielissä.

Taustaa tutkimukselleni kerään olympialaisten historiikeista ja yleiskirjallisuudesta sekä Suomen ja Neuvostoliiton suhteisiin paneutuneista kirjoista. Neuvostoliiton jääkiekkomaajoukkueen merkitystä suomalaisille olen pyrkinyt tarkemmin hahmottamaan Markku Jokisipilän, Tuomas Kyrön ja Ville Pernaan kirjallisuuden avulla. Jääkiekko on Suomen suosituin laji ja saa näin ollen suurimman mediahuomion. Tästä johtuen laajemman kuvan muodostamisessa jääkiekon merkityksestä nämä kirjat ovat olleet tärkeitä tutkimuksen kannalta.

Kokonaiskuvan hahmottamisessa olen myös käsitellyt urheilu-uutisten rinnalla tarkasteluajanjaksojen muuta uutisointia sekä sitä, miten suurvaltasuhteita ja erityisesti Neuvostoliittoa ja Venäjää on kulloinkin käsitelty Yleisradion ja Helsingin Sanomien toimesta.

Tutkimuksen viitekehys on Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden tutkimus ja Suomen idänsuhteiden kuva Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Metodologinen menetelmä tutkimuksessa on diskurssianalyysi. Taustakirjallisuutena tutkimukselle ovat diskurssianalyysiä ja viestintää käsitteleviä kirjoja. Analysoin olympialaisten aikaisia voimakkaimpia urheilujournalismin diskursseja sekä niiden muutoksia ja muutoksiin johtaneita syitä.¹ Pyrin muodostamaan näkemyksen siitä, minkälaista kuvaa tuon ajan suurimmat urheilutoimitukset Yleisradiossa ja Helsingin Sanomissa suomalaisille loivat Suomen suhteesta Neuvostoliittoon sekä myöhemmin entisiin neuvostotasavaltoihin, kuten Baltian maihin. Metodologian käytännön hahmottamisen apuna olen käyttänyt erityisesti Vesa Vareksen toimittamaa kirjaa *Urheilu ja Historia*.

Journalismi on yhteiskunnallista keskustelua ja yleinen mielipide muodostuu joukkoviestintävälineiden kautta. Urheilujournalismissa on keskeinen merkitys myös yleisen mielipiteen muodostumiselle, koska erityisesti olympialaisten aikaan urheilujournalismi täyttää joukkoviestintävälineet.

Jürgen Habermas on saksalainen yhteiskuntateoreetikko, joka on määritellyt joukkoviestinnän yhteiskunnalliseksi keskusteluksi. Hän korostaa journalismin

---

¹ Jokinen etc., Vastapaino Tampere 1999

merkitystä yksilölle ja sen välinearvoa yhteiskunnalle ja demokratian toteutumiseksi: *Journalismi on kanava yleisen mielipiteen muodostukselle.*² Yleinen mielipide taas hänen mukaansa osoittaa, mitä yhteiskunta kollektiivina haluaa. Urheilujournalismin merkitys yleisen mielipiteen muodostumiselle erityisesti Neuvostoliitosta oli suomalaisille merkittävä.

Tutkimuksen kannalta olennaista on kuvata myös kunkin olympialaisten poliittista tilannetta niin Suomessa kuin Neuvostoliitossa ja Venäjällä sekä muissa perinnevaltioissa. Maailmanpoliittisen tilanteen ja Suomen olosuhteiden ymmärtäminen suhteessa urheilujournalismiin on tutkimuksen kannalta merkittävää ja sen sitominen viitekehykseen on välttämätöntä. Kontekstin ymmärtäminen osana kokonaisuutta ja sen vaikutusten hahmottaminen suhteessa suomalaiseen urheilujournalismiin urheilutapahtumissa on tärkeää. Miten maailmanpoliittinen tilanne vaikutti suomalaiseen urheilujournalismiin? Suurin painoarvo on toki Suomen ja Neuvostoliiton politiikan bilateraalisten suhteiden tulkinnassa ja sen vaikutuksissa. Maailmanpoliittinen tilanne oli jännittänyt 90-luvun taitteen olympia uutisoinnin aikana. Myös Suomen sisäpoliittinen tilanne oli hankala. Korkeiden huima nousu ja korkea taso sekä Suomea koetellut lama vaikutti kaikkeen, myös urheilujournalismiin.

Tutkimuksen keskeisiä tavoitteita on tarkastella olympialaisia ennen Neuvostoliiton hajoamista yhdessä sekä samoin tulkita Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen käytyjä olympialaisia kokonaisuutena. Vuonna 1994 Lillehammerin olympialaisten aikaan Neuvostoliiton hajoamisesta oli kulunut jo useampia vuosi, joten kontrasti aiempaan on suurempi. On hyvä ymmärtää tuon ajan kuohunta Venäjällä ja jopa tietynlainen uudelleenjako. Joissain yhteyksissä on puhuttu jopa siirtymisestä kommunismista riistokapitalismiin.

Erityisen tärkeää tutkimuksen näkökulmasta on tehdä havaintoja niiden toimittajien osalta, jotka olivat töissä ja tekivät journalismia Yleisradiolle ja Helsingin Sanomille ennen hajoamista sekä hajoamisen jälkeen. Tapahtuiko heidän tulkinnoissaan tai ajattelumalleissaan muutoksia suhteessa Neuvostoliittoon ja Venäjään sekä muihin entisiin neuvostotasavaltoihin? Muuttuiko uutisointi suhteessa urheilijoihin näistä maista ja miten ne erosivat suhteessa eri urheilulajeihin? Esimerkiksi jääkiekko on aina herättänyt suomalaisissa sangen voimakkaita tunnetiloja.

---

² Mörä (etc.) 2004, s. 158

1.2. Historiallinen tausta: Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyspolitiikka

Tutkimuksen taustaksi on olennaista avata Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyspolitiikkaa sekä kahdenvälisiä suhteita yleisemmälläkin tasolla ja kauempaa kuin uutisoinnin tarkastelujaksolta. Suomen ja Neuvostoliiton suhteista on esitetty monenlaisia tulkintoja.

Suomettuneisuuden on sanottu olleen voimakkaimmillaan 1970-luvulla ja erityisesti Kekkonen presidenttikausi tuli tästä tunnetuksi. Virallisessa retoriikassa puhuttiin Paasikiven-Kekkonen -linjasta ja myöhemmin myös Paasikiven-Kekkonen-Koiviston linjasta. Näin kutsuttu linja olikin käytössä aina toisen maailmansodan lopusta Neuvostoliiton hajoamiseen saakka ja selvästi vielä jonkin aikaa sen jälkeenkin.

Tuo virallinen ulkopoliittikan linja tarkoitti virallisesti puolueettomuuspolitiikkaa, mutta sen voidaan selvästi osoittaa olennaisesti liittyvän syvälliseen ystävyyspolitiikkaan Neuvostoliiton kanssa. Neuvostoliitolle oli selvästi geopolitiittisesti tärkeää pitää Suomi mahdollisimman lähellä sen suurvaltapoliittista ajattelua ja estää Suomen valuminen lännen vaikutuspiiriin.

Kansakunta rähmällään

Rähmällään olon käsitteen popularisoijana pidetään Timo Vihavaisen kirjaa ”Kansakunta rähmällään. Suomettumisen lyhyt historia” Kirjan mukaan suomettumisen kulta-aikaa oli 1970-luku, jolloin ystävyyspolitiikkaa ei jäänyt enää puheiden tasolle, vaan se myös sisäistettiin voimakkaasti kaikessa tekemisessä.

Vihavainen kirjoittaa muun muassa siitä, että suomalaisia *alkoi hallita kuva suuresta ylivertaisesta naapurista, jonka vaatimuksiin meidän oli oma kansallinen olemassaolomme säädettävä.*³ Suomettuneisuus tuli siis lopulta kaikin tavoin läpi kaikesta toiminnasta. Vihavaisen näkemyksiä on myös joiltain osin kiistetty, mutta varsinkin nykyään tämä 1970-luvun Neuvostoliiton vaikutus Suomen sisäpolitiikkaan tunnustetaan.

Jukka Tarkka näkee asian tosin hieman eri tavoin ja väittää, että Neuvostoliiton politiikka koskien Suomea itseasiassa epäonnistui. Hänen mukaansa Suomella oli enemmän liikkumavaraa kuin Neuvostoliiton olisi ollut Suomelle tarpeen antaa.⁴ Pragmaattinen

---

³ Urheilu ja historia, 1997 Painotalo Gillot, s. 148

⁴ Tarkka 2012 Otava, s.467

lähestymistapa asiaan oli järkevä ja monet poliitikot juuri siihen nojaavat. Ideologinen lähestyminen asiaan ei Neuvostoliiton naapurina, *Karhun kainalossa*, kuten Tarkka kirjassaan kuvaa, ollut mahdollista.

Onkin sanottu, että Suomen ulkopoliittinen linja, virallinen Paasikiven-Kekkosen linja, oli olla mahdollisimman länsimyönteisiä suuttamatta kuitenkaan Neuvostoliittoa. On myös todettava, että on täysin selvää, että ilman Neuvostoliiton käyttämistä keppihevosena, Suomen taloudellisen integraation tekeminen länteen ei olisi onnistunut vastaavalla tavalla. Suomi pystyi erityisasemaansa liittyen neuvottelemaan protektionistisia sopimuksia, esimerkiksi kemianteollisuuden osalta. Nämä sopimukset olivat Euroopan vapaakauppa-alueen vastaisia, joten Suomi sai muun muassa oman Finn-Efta -sopimuksen. EC-vapaakauppasopimuskin sisälsi Suomelle edullisia poikkeuksia, jotka eivät olisi olleet mahdollisia, jos eurooppalaiset länsimaat eivät olisi olleet niin ymmärtäväisiä koskien Suomen erityisasemaa Neuvostoliiton naapurissa.

Neuvostoliiton merkitys Suomen ulko- ja sisäpolitiikkaan olemassaolonsa ajan on kiistaton. Konkreettisimmillaan ystävyyspolitiikka tuli esiin YYA-sopimuksessa. Sopimus ”ystävyydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta” määritteli Suomen ja Neuvostoliiton suhteita enemmän kuin mikään muu asiakirja. Presidentti Urho Kekkonen totesi YYA-sopimuksen 25-vuotispäivän juhlallisuuksissa, että *YYA-sopimus on alulle saadun vilpittömän ja rehellisen ystävyyspolitiikan horjuttamaton kulmakivi.*⁵

Tärkeä kysymys on tietenkin se, kuinka paljon pelkkä ystävyys Neuvostoliiton ja Suomen välillä oli aitoa ja kuinka paljon pelkkää politiikkaa? Fakta on kuitenkin se, että tuota ystävyyspolitiikkaa ei Suomessa kyseenalaistettu kunnolla ennen Neuvostoliiton hajoamista ja kuten Vihavainen kuvaa, niin se omaksuttiin kaikilla tasoilla ja sitä toteutettiin perusteellisesti ja varsinkin tämä näkyy 1970-luvulla eli suomettumisen hulluina vuosina, mutta jatkui Neuvostoliiton hajoamiseen asti ja hieman sen jälkeenkin.⁶ Kuvaavaa on, että presidentti Koivisto matkusti Venäjälle uusimaan YYA-sopimusta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ja esimerkiksi Baltian maiden ja Neuvostoliiton keskinäisiin välien selvittelyihin suomalaisilla ei ollut minkäänlaista näkemystä.

---

⁵ toim. Perna Ville ja Niemi Mari K.: Suomalaisen Yhteiskunnan poliittinen historia: Ystävyyspolitiikan aika: Suomi Neuvostoliiton Naapurina s.171, Edita 2005.

⁶ Vihavainen Otava 1991, s. 301

Ystävyysspolitiikan tasot

Ystävyysspolitiikka näkyi monissa arvioissa kaikilla mahdollisilla tasoilla. Ville Pernaan mukaan Suomen ja Neuvostoliiton suhteet ja niiden käsitteleminen on kertomus ja yksi kansallisen lähihistoriamme suurimmista klassikoista.⁷ Hän on jakanut Suomen ja Neuvostoliiton suhteet kolmeen eri tasoon ja nimennyt ne *korkean politiikan tasoksi, välittäväksi tasoksi ja ruohonjuuritasoksi*.⁸

Suomen ja Neuvostoliiton tiivistyneet suhteet näkyvät 1970-luvulla myös monin eri käytännön tavoin, mikä alleviivaa Timo Vihavaisen näkemystä siitä, että suomalaisten suomettuneisuus oli saavuttanut tason, jota ohjasi ajattelumalli, jonka mukaan itänaapuri vaikutti kaikkeen, myös päivittäiseen tekemiseen.

Ystävyystoimintaa ja ystävyysspolitiikkaa harrastettiin kaikilla mahdollisilla tavoilla. Se näkyi muun muassa itäauton hankkimisessa, Mustameren rannalla lomailuna ja Neuvostoliittoon suuntautuneena vaihto-opiskeluna, mikä oli varsinkin 70-luvulla huipussaan.

Urheilu näytteli suurta roolia myös ystävyysspolitiikassa, mutta sai kansan syvissä riveissä myös aikaan pieniä toivonripteitä tuon suuren ja mahtavan naapurin nujertamiseksi edes jossain muodossa.

Pernaan Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden jaottelun mukaan urheiluareenalla tapahtui ruohonjuuritason toimintaa, mutta se myös sai välittävän tason ja jopa korkean tason politiikan piirteitä. Suomalaisille merkittävässä jääkiekossa Neuvostoliiton mahti oli varsinkin 80-luvulla aivan omassa luokassaan. Suomen maajoukkueen valmentajana 80-luvun puolivälissä toiminut Rauno Korpi totesikin lehtihaastattelussa, että *jääkiekon tulevaisuus ratkaistaan Neuvostoliitossa*.⁹ Lausunto kuvastaa hyvin Neuvostoliiton maajoukkueen mahtia. Vaikka huomioon otettiin Pohjois-Amerikan ammattilaissarjat, silti Korpi piti Neuvostoliittoa suvereenina jääkiekon saralla. Perna kuvaa tyhjentävästi suomalaisten mielenmaisemaa ja jääkiekon poliittista ulottuvuutta vuoden 1988 Calgaryn olympialaisten sensaatiomaisesta voitosta Neuvostoliittoa vastaan.

Urheilun poliittiset ulottuvuudet tulivat esiin, kun Suomi saavutti ensimmäisen jääkiekkomitalinsa vuonna 1988 Calgaryn

---

⁷ Em. viite

⁸ Em. viite

⁹ Arponen 1996 WSOY, s. 485

talviolympialaisissa voittamalla ensimmäistä kertaa arvokisaottelussa Neuvostoliiton. Lehtianalyseissä järjenvastainen voitto nähtiin osoituksen Mihail Gorbatshev kauden perestroikasta ja esimerkkinä tuolloin 40-vuotiaan YYA-sopimuksen käytännön sovellutuksista.¹⁰

Ottelulla ei ollut tuolloin Neuvostoliitolle mitään merkitystä, sillä se oli jo varmistanut olympiakullan, mutta sitä ei juurikaan mainittu lehtikirjoittelussa. Suomalaisen mukaan sillä ei tosin ollut mitään merkitystä ottelulle, koska neuvostoliittolaisten urheilijoiden ammattietiikka oli niin kova, että jokainen peli tuli voittoa.

---

¹⁰ toim. Perna Ville ja Niemi Mari K.: Suomalaisen Yhteiskunnan poliittinen historia: Ystävyysspolitiikan aika: Suomi Neuvostoliiton Naapurina s.189, Edita 2005.

1.3. Neuvostoliitto liittyy mukaan olympialiikkeeseen

Neuvostoliitto osallistui ensimmäisen kerran olympialaisiin Helsingissä 1952. Suurvalta marssitti avajaisiin valtavan joukkueen ja nousi mitalitaulukon kakkoseksi 71 mitalillaan heti Yhdysvaltojen jälkeen, jääden vain viisi mitalia amerikkalaisista.

Helsingissä Neuvostoliitolla oli suurin joukkue: 295 urheilijaa. Joukkue tuli suoraan huipulle taistelemaan kansakuntien välisen epävirallisen kilpailun voitosta läntisen maailman suurvallan Yhdysvaltojen kanssa.¹¹

Kylmän sodan kilpavarustelu ja kiivas taistelu näkyi myös urheiluareenoilla. Olympialiike oli virallisesti amatööriurheilua, mutta Neuvostoliiton mukaantulo olympialaisiin muutti urheilun hengen ja kummallakin puolen rautaesirippua urheiluun alettiin panostaa aivan eri mittaluokassa.

Urheilupoliittisesti Helsingin kisojen tärkein tapahtuma oli se, että Neuvostoliitto osallistui ensimmäisen kerran olympiakisoihin. Neuvostoliitto ei osallistunut vuosien 1920–1948 kisoihin, mutta toisen maailmansodan jälkitunnelmissa maan johto alkoi harkita huippu-urheilun hyväksikäyttöä kommunistisen ideologian etevämmyyden esittelyssä.¹²

Suurvaltasuhteita hoidettiin Helsingin kisoissa ajan hengen mukaisesti ja Suomi käytti omalta osaltaan tarkkaa harkintaa: sosialististen maiden kisakylä sijoitettiin toiselle puolelle Helsinkiä ja läntisten maiden kisakylä toiselle puolelle.

Maailman poliittista kahtiajakoa kuvaa se, että urheilijoita varten tarvittiin kaksi eri olympiakylää. Toinen rakennettiin Käpylään ja toinen Otaniemeen. Jälkimmäiseen sijoitettiin Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden urheilijat.¹³

Suomessa vallitsi vielä Helsingin kisojen aikaan elintarvikesäännöstely, joten kansallisen itsetunnon kohottamiseksi kisat tulivat hyvään aikaan. Viimeinen sotakorvausjuna lähti Neuvostoliittoon vasta hieman kisojen jälkeen ja Porkkala oli edelleen neuvostosotilaiden valvonnassa.

---

¹¹ Arponen, WSOY 1996, s. 153

¹² Em. lähde

¹³ Em. lähde

Suomen ja Neuvostoliiton erityinen suhde sai lisäpiirteitä itänaapurin liittyttyä täysipainoisena jäsenenä urheilevan maailman perheeseen. Urheilukentät olivat myös niitä ainoita areenoita, joilla Suomen sekä myös Neuvostoliiton satelliittivaltioiden, oli mahdollista kilpailla täysipainoisesti suurta ja mahtavaa suurvaltaa vastaan.

Taustaksi nostan esiin kaksi tapausta osoittaakseni Neuvostoliiton vaikutuksesta lähipiirinsä maihin ja näiden satelliittivaltioiden suhtautumisesta maahan. Unkarin kansannousu lokakuussa 1956 oli ensimmäinen vakavampi yritys päästä pois Neuvostoliiton vaikutuspiiristä. Kansannousu tukahdutettiin nopeasti Neuvostoliiton toimesta, kun 4. marraskuuta neuvostoarmeija, yli sadantuhannen sotilaan ja kymmenien panssarivaunujen voimin, jyräsi Budapestin kaduille ja palautti unkarilaiset takaisin riviin voimankäytöllä. Marraskuussa alkoivat myös Melbournen olympiakisat. Unkari ja Neuvostoliitto kohtasivat joulukuun 6. päivänä vesipallon välieräottelussa. Unkarilaiset saivat tietää vasta Australiassa, että kansannousu oli kukistettu väkivalloin Neuvostoliiton toimesta. Ottelu sai myöhemmin nimen Melbournen verikylpy. Ottelun tuoksinassa kovat otteet johtivat tappeluihin ja altaan veden väri muuttui punertavaksi. Jäähypenkkiä kulutettiin ahkerasti ja ottelu jopa keskeytettiin hetkeksi, jotta raivostuneet katsojat saatiin rauhoitettua. Unkari voitti ottelun lopulta 4-0 halliten pelitapahtumia ja meni lopulta olympiavoittoon asti, mikä oli kansallisen itsetunnon kannalta merkittävää.¹⁴ Suuri osa unkarilaisia urheilijoita ei kuitenkaan enää kisojen jälkeen palannut takaisin Unkariin, vaan he jäivät esimerkiksi Australiaan. Ottelu on myöhemmin noussut legendaariseen maineeseen ja siitä on tehty kaksi elokuvaakin.

Toinen merkittävä yritys päästä eroon Neuvostoliiton vaikutuspiiristä tapahtui Tšekkoslovakiassa 1968. Prahan kevät koettiin, kun valtaan noussut Alexander Dubcek alkoi toteuttaa länsimielistä uudistusohjelmaa, joka ei käynyt Varsovan liiton muille valtioille ja Neuvostoliitolle. Virallisesti Tšekkoslovakiassa pyrittiin kohti ”modernimpaa sosialismia”. Tavoite jäi kuitenkin toteuttamatta, kun Brezhnev lähetti Varsovan liiton panssarivaunut Prahan kaduille palauttamaan järjestyksen elokuun 21. päivänä. Unkarin kansannousun tapaiselta verenvuodatukselta kuitenkin vältyttiin, koska tshekit eivät nousseet aseelliseen vastarintaan miehittäjiä vastaan.

Mielenkiintoinen asetelma syntyi päivälleen 40 vuotta myöhemmin, kun Pekingin olympialaisissa kisattiin naisten keihään finaali. Finaalista tuli ennakkosuosikkien venäläisen Marija Abakumovan ja Tšekin värejä kantaneen Barbora Spotakovan välinen

---

¹⁴ Arponen, WSOY 1996, s. 183

taistelu. Ennakkoon mediassa muistettiin kyseinen päivä nostaa esille. Abakumova johti kilpailua alusta asti heittäen avausheitollaan kärkeen. Spotakova kuitenkin pystyi viimeisellä heitollaan nakkaamaan uuden Euroopan ennätyksen. Abakumova ei viimeisellä heitollaan pystynyt enää parantamaan ja tšekki voitti kultamitalin. Kisan jälkeen Spotakova kertoi, että hänelle lisävoimaa antoi kansallinen trauma Prahán keväästä. Hän ei halunnut hävitä venäläiselle, eikä varsinkaan päivänä, jolloin Prahán keväästä oli kulunut tasan 40 vuotta.

Unkarin kansannousu ja Prahán kevät ovat luonnollisesti vaikuttaneet myös Suomen ulkopoliittikkaan ja suurvaltasuhteisiin, mutta myös mediaan ja siihen miten asioita on esitetty. Edellä mainituista esimerkeistä saa osviittaa, miten suuri merkitys maailmanpolitiikalla on myös urheilukentillä ja areenoilla. Tutkin tutkielmassani erityisesti millaisia eroja on nähtävissä suomalaisen urheilujournalismin tavassa käsitellä Neuvostoliittoa ja suurvallan hajoamisen jälkeen Venäjää sekä muita entisiä neuvostotasavaltoja. Onko nähtävissä eroja tavassa käsitellä maiden joukkueita ja urheilijoita suomalaisessa mediassa?

Spotakovan tapauksessa voidaan nähdä, että ainakin hän niputtaa Venäjän samaan kastiin Neuvostoliiton kanssa. Kansallinen muistijälki 40 vuoden takaisista tapahtumista oli erittäin vahva. Unkaria ja Tšekkiä voi verrata Suomeen, koska molemmilla mailla on samankaltainen kokemus, tai ainakin osittain verrattavissa oleva, Neuvostoliitosta. Useaan otteeseen varsinkin urheilijoiden, urheilutoimittajien ja poliitikkojen puheissa vaikeiden haasteiden edessä on noussut esiin toivomus yhteistyöstä viittaamalla talvisodan henkeen.

2. OLYMPIALAISET ENNEN NEUVOSTOLIITON HAJOAMISTA

2.1. Calgary 1988: Suomettuneisuutta ja Suomen ”Miracle on ice”

Calgaryn talviolympialaiset käytiin helmikuussa Albertan provinssissa Kanadassa. Kisojen pitopaikka päätettiin jo 30. syyskuuta vuonna 1981 Länsi-Saksan Baden-Badenissa, jolloin Calgary voitti äänestyksessä selvin numeroin Göteborgin. Talvikisat ovat kesäolympialaisia huomattavasti pienemmät kisat, mutta Calgaryn olympialaiset olivat laajalti seurattuja. Kisoja seurasi televisiosta 2 miljardia ihmistä ja kisapaikoilla oli 1,5 miljoonaa maksanutta katsojaa.¹⁵

Suurimmat haasteet kisajärjestäjille aiheutti kova läntinen lämmin chinook-tuuli, joka oli haittasi erityisesti alppihiihtoa ja mäkihyppyä. Hiihtolajit jouduttiin lämpimän kelin takia suorittamaan keinolumella. Joukkuemäki kisattiin jopa viidentoista celsiusasteen lämpötilassa. Vasta kisojen päätöspäivänä lunta tuli taivaan täydeltä. Televisio asetti painetta kisojen järjestämiselle aikataulussa. Yhdysvaltalainen ABC televisioyhtiö oli hankkinut televisio-oikeudet kisoihin suurella rahalla ja vaati kisojen pysymistä aikataulussa. Järjestäjien haaste oli tasapainoilla televisioyhtiöiden vaatimusten ja urheilijoiden turvallisuuden välillä. Tässä kuitenkin onnistuttiin lopulta oikein hyvin.¹⁶

Neuvostoliitto hallitsi Calgaryn kisojen mitalitaulukkoa jälleen suvereenilla tavalla. Se otti kaikkiaan 29 mitalia, joista 11 kultaisia. Naisten hiihdossa Neuvostoliitto otti henkilökohtaisilla matkoilla kahdeksan mitalia 10 mahdollisesta. Nuo kaksi muuta mitalia hiihti Marjo Matikainen voittamalla viiden kilometrin matkan ja tulemalla kympillä kolmanneksi. Miesten hiihtoa hallitsivat Neuvostoliiton hiihtäjät ja ruotsalaiset. Suomalaiset menestyivät vaatimattomasti. Parhaasta sijoituksesta vastasi Kari Ristanen sijoittumalla 50 kilometrin vapaalla seitsemänneksi.

Suomalaisittain menestyksekkäin urheilija oli Matti Nykänen, joka voitti mäkihypyssä kaiken, eli kolme kultamitalia. Nykäsen voitot olivat siitakin historiallisia, ettei kukaan aikaisemmin ollut voittanut tuplamestaruuttakaan. Nykäsen menestys noteerattiin laajasti myös ulkomaisessa mediassa ja Urheiluruudun reportaasissa häntä pidettiin

---

¹⁵ Arponen 1996 WSOY, s.477

¹⁶ Yleisradion Urheiluruutu 28.2.1988

tunnetuimpana suomalaisena urheilijana maailmanlaajuisesti ja *todellisena Suomi-kuvan kirkastajana*.¹⁷

Kisojen suurimmaksi ilmiöksi kohosi kuitenkin Iso-Britannian väreissä mäkihyppytornista liittänyt Eddie ”The Eagle” Edwards. Suomalaisia hänen edesottamuksensa huvittivat. Hän oli molemmissa mäkihypyn henkilökohtaisissa kilpailuissa viimeinen. Iso-Britannian ja Yhdysvaltain mediassa hänen otteensa saivat aikaan vain kunnioitusta ja hyvää mieltä. Edwards on kuitenkin vähän poikkeuksellisesta mäkihyppymaasta.¹⁸ Hänen otteensa ja tiivis esiintyminen mediassa johti siihen, että Helsingin Sanomat alkoi jopa julkaista *Päivän Eddie* -nimistä palstaa, jossa käsiteltiin kaikkea mahdollista häneen liittyvää.

Neuvostoliittolaiset nousivat esiin päivittäin suomalaisessa kärkimediassa. Osaltaan tätä selittää heidän vahva menestyksensä kisoissa, mutta otsikkotason juttuja tehtiin neuvostoliittolaisista miltei yhtä paljon kuin suomalaisista. Yleisesti voidaan sanoa, että Urheiluruudun jutuissa suhtauduttiin neuvostoliittolaisiin tasaisemmin ja hillitymmin. Urheiluruutu uutisoi kisoista informaatiokeskeisemmin eli kertomalla tulokset, keskittymällä voittajan esittelyyn sekä suomalaisten suorituksiin. Ainoastaan Eddie Edwards ja kisojen seuraaminen Brittein saarilla ja Yhdysvalloissa olivat ilmiöitä, joihin Urheiluruutu tarttui lähetyksissään.¹⁹

Neuvostonaiset vahvoja hiihtoladulla

Helsingin Sanomat uutisoi 14.2.1988 naisten 10 kilometrin hiihdon alla, että *Neuvostoliitto syrjäytti Reztsovan*. Anfisa Reztsova oli suomalaisten hyvin tuntema hiihtäjä, koska oli vuotta aiemmin maailmanmestaruuskisoissa Oberstdorfissa kisannut mitaleista tiukasti Marjo Matikaisen kanssa. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin, että Reztsovan jäätyä pois kisasta *Neuvostoliiton kvartetti on melko kokematon Raisa Smetaninaa lukuun ottamatta*. Artikkelin luonne viittaa siihen, että suomalaisten asema helpottui.²⁰

---

¹⁷ Yleisradion Urheiluruutu 28.2.1988

¹⁸ Em. viite

¹⁹ Urheiluruutu 13.2.1988.

²⁰ Helsingin Sanomat 14.2.1988: N-liitto syrjäytti Anfisa Reztsovan

Itse kisassa itänaapurin naiset näyttivät mahtinsa. Smetanina johti kisaa seitsemään kilometriin asti, mutta Vida Ventsene tuli lopun terävimmän ja voitti olympiakultaa. Neuvostoliiton kaikki neljä naista olivat viiden parhaan joukossa.

Vida Ventsene oli liettualainen hiihtäjä. Hänen uransa tähtihetki sattui juuri Calgaryn kisoihin. Olympiakulta tuli niin isona yllätyksenä, että televisio jätti jopa vahingossa kuvaamatta hänen maaliintulonsa. Urheiluruudun lähetyksessä hänet esiteltiin *nuorena liettualaisena opiskelijatyttönä Vilnasta*.²¹ Ventsene ei ollut mukana Neuvostoliiton viestijoukkueessa, vaikka hän sijoittui viiden kilometrin matkallakin kolmanneksi, mikä kertoo siitä, että liettualaistausta ei välttämättä ollut hänelle eduksi, koska normaalioloissa hänen olisi kuulunut olla viestijoukkueessa suoritusten perusteella. Voi tietysti olla, että Neuvostoliiton hiihtojohdo luotti viestissä enemmän kokemukseen ja toisaalta Neuvostoliitto oli kuitenkin paperilla selkeä ennakkosuosikki myös ilman Ventseneä.

Urheiluruudussa Neuvostoliiton mahtia korostettiin ahkerasti ja Matikaisen pronssia käsiteltiin kuin voittoa, koska neuvostoliittolaisia pidettiin niin ylivoimaisina.

Esa Klingasta Helsingin Sanomien maalitaulu

Negatiivista uutisointia Neuvostoliitosta tai heidän urheilijoistaan ei kisojen aikana Urheiluruudussa nähty. Neuvostoliiton ylivoima varsinkin hiihtoladuilla herätti kuitenkin laajemmalti epäilyä. Neuvostoliittolaisia syytettiin kisojen aikana veritankkauksesta. Urheiluruudussa ei kuitenkaan missään vaiheessa tuotu esille tätä dopingepäilyä.

Helsingin Sanomissa nostettiin esiin Kanadan hiihtovalmentajan Marty Hallin calgaryläisessä lehdessä esiintuomat epäilyt veritankkauksesta Neuvostoliiton maajoukkueessa. Lehdessä myös annetaan ymmärtää, että Hiihtoliiton toimitusjohtaja Esa Klinga olisi epäsuorasti väittänyt, että Neuvostoliiton joukkue olisi käyttänyt veridopingia. Lehdessä tuodaan esille suora sitaatti hänen puheestaan, kun hän puhui Marjo Matikaisen pronssimitalikahveilla:

Yksi osa jää täälläkin testaamatta, eivätkä kilpailijat siksi ole tasa-arvoisessa asemassa. Kyllä täälläkin eriasteisilla hemoglobiiniarvoilla

---

²¹ Yleisradion Urheiluruutu 14.2.1994

*kiivettiin vuoria. Kansainvälisen Hiihtoliiton ja Kansainvälisen Olympiakomitean olisi mitä pikimmin saatava kattava testistö käyttöön.*²²

Lehtiartikkeli jatkaa Klingan sanomisten analysointia ja sortuu joko tahattomaan tai tarkoitukselliseen väärinymmärrykseen:

*Kun Klinga samaan hengenvetoon totesi, että ”jostain syystä arvokisoissa menestyvät myös sellaiset maat, joilla ei ole paljoa maailmancupin pisteitä”, Klingan ajatuksenjuoksusta oli helppo vetää tietyt johtopäätökset, jos vain halusi.*²³

Helsingin Sanomien toimittajan Timo Järviö kirjoittaa artikkelissaan muun muassa, että Klingan puhe upposi *otolliseen maaperään* ja hänen katsottiin syyttävän puheillaan Neuvostoliittoa veridopingista. Kirjoituksen rakenne on mielenkiintoinen: jo heti ingressin jälkeen varsinaisen artikkelin alkuun opetetaan Esa Klingaa miettimään, miten hänen pitäisi asioista puhua:

*Esa Klingan onkin syytä oppia täsmentämään sanavalintojaan, ettei joutuisi heti yhden yön nukkumisen jälkeen paikkailemaan lausuntojaan.*²⁴

Artikkelin loppupuolella Klinga sai kommentoida näkökulmiaan:

*Missään nimessä en tarkoittanut lausunnollani mitään maata enkä halua syyttää tai epäillä mitään maata, vaan halusin puhua tästä ongelmasta yleensä. Kyse on siitä, että kaikki, mikä on säännöissä kielletty, pitäisi testata.*²⁵

Jutussa ei kuitenkaan oteta Klingan selitystä vakavasti, vaan tulee väkisinkin kuva, että toimittaja ja lehti ovat enemmän huolissaan siitä, ettei Neuvostoliitto suutu sanomisista. Kuin varmemmaksi vakuudeksi artikkelin tueksi oli otettu Neuvostoliiton maajoukkueen lääkärin haastattelu, jossa lääkäri vakuutti, etteivät neuvostoliittolaisurheilijat ole syyllistyneet mihinkään dopingiin. Lääkäri Alexander Kuznetsov *kiistää jyrkästi epäilyt dopingista* ja alleviivaa, että *heillä ei ole edes teknisiä valmiuksia harjoittaa veridopingia.*²⁶ Kuznetsov piti myös Kanadan maajoukkuevalmentajan lausuntoja

---

²² Helsingin Sanomat 17.2.1988: Verenvaihtohuhut jo liikkeellä

²³ Em. viite

²⁴ Em. viite

²⁵ Em. viite

²⁶ Helsingin Sanomat 17.2.1988: N-liiton lääkäri kiistää huhut

sikamaisina. Lyhyen jutun viimeisenä vakuutena lääkäri paljasti maajoukkueensa menestyksen todellisen syyn:

*Syy menestykseemme on yksinomaan kova harjoitus ja kaikin puolin tehokas valmistautuminen.*²⁷

Helsingin Sanomien urheilutoimitus teki tässä asiassa tarkkaa työtä. Kirjoitusta voisi pitää päämäärätietoisena Neuvostoliiton urheilumenestyksen maineen puhdistamisena, jonka sykäys tuli Kanadan päävalmentajan vihjailuista ja tästä aiheesta vedetty yhteys Hiihtoliiton toimitusjohtajan Esa Klingan epävirallisiin puheisiin mitalikalikkeilla. Mielenkiintoinen asia, josta puolestaan Urheiluruuduissa ei mainittu mitään. Kun vertaa sitä suomalaisen lehtijournalismin ykkösmedian laajaan selvitystyöhön asiasta, on mielenkiintoista, ettei asia tullut Urheiluruudussa ollenkaan esille.

Neuvostoliiton urheilijat vahvasti Suomen mediassa

Varsinkin Helsingin Sanomissa nostettiin esille neuvostoliittolaisten menestystä ehkä enemmän kuin muiden maiden pärjäämistä, vaikka ei kyse ollut varsinaisista suomalaislajeista. Esille nousivat muun muassa pariluistelun kultamitalistit Jekaterina Gordejeva ja Sergei Grinkov²⁸ sekä pikaluistelun 1000 metriä voittanut Nikolai Guljajev²⁹.

Eniten seurattu laji Suomen mediassa ja suomalaisten keskuudessa oli kuitenkin jääkiekko. Neuvostoliiton punakoneen aavisteltiin ennako-odotuksissa marssivan vastustamattomasti olympiakultaan. Kovimmiksi haastajiksi povattiin Kanadaa, Yhdysvaltoja ja Tsekkoslovakiaa. Suomen mitalimahdollisuuksiin ei tuntunut uskovan muut kuin leijonajoukkue itse. Uskoa ei tullut lisää, kun Suomi hävisi avausottelunsa Sveitsille 1-2. Kaikesta huolimatta Suomen otteita seurattiin mediassa tiiviisti ja Suomen raivattua tiensä loppusarjaan innostus vain nousi.

Samalla kisojen kestäessä seurattiin tiiviisti myös Neuvostoliiton superjoukkueen taivalta voitosta voittoon kohti olympiakultaa. Helsingin Sanomat nosti erikseen esiin yhtenä maailman parhaista pidetyn puolustajan Vjatseslav Fetisovin³⁰ ja ykkösmaalivahdiksi

---

²⁷ Em. viite

²⁸ Helsingin Sanomat 18.2.1988: Pariluistelu taas N-liiton juhlaa

²⁹ Helsingin Sanomat 20.2.1988: Dopingkohu siivitti Guljajevin kiittoa

³⁰ Helsingin Sanomat 17.2.1988: NHL on aina kiinnostanut Fetisovia

nousseen Sergei Mylnikovin³¹. Fetisov antoi jopa hieman varomattomia lausuntoja, koska hän kertoi olevansa kiinnostunut pelaamisesta Pohjois-Amerikan ammattilaissarja NHL:ssä. Asia ei tietenkään ollut niin yksiselitteinen ja Neuvostoliitto halusi tietysti pitää huipputähtensä. Kanadalaiset NHL-miehet uskoivat, että venäläispelaajat saisivat olympiakullasta palkkioksi mahdollisuuden pelata NHL:ssä. Ainoana esteenä he näkivät Neuvostoliiton päävalmentajan Viktor Tihonovin, joka oli NHL:n pelaajayhdistyksen puheenjohtaja Alan Eaglesonin mukaan *jääräpäinen mies, jolla on omat tiukat näkemyksensä asioista.*³²

Suomen ”miracle on ice”

Neuvostoliitto lopulta voitti olympiakultaa helposti. Sillä oli jopa varaa hävitä viimeinen ottelu, jossa se kohtasi Suomen. Suomi pärjasi kisoissa yli odotusten ja sekin oli varmistanut mitalin jo ennen loppusarjan viimeistä peliä Neuvostoliittoa vastaan. Viimeisessä ottelussa Suomella oli teoreettinen mahdollisuus nousta voitolla hopealla, jos se onnistuisi voittamaan Neuvostoliiton. Suomen, joka ei koskaan ollut arvokisoissa voittanut Neuvostoliittoa, mahdollisuuksia ei pidetty kovin hyvinä ylivertaiseksi koettua itänaapuria vastaan, vaikka Neuvostoliitolla ei pelissä ollut mitään panosta. Se pelasi korkeintaan kunniastaan, johon toisaalta Suomen leirissä pelin jälkeen vahvasti vedottiinkin.

Itse peli Suomen ja Neuvostoliiton välillä oli Suomelta tiukkaa selviämistaistelua. Suomen maalivahti Jukka Tammi pelasi elämänsä pelin ja Suomi voitti 2-1. Erkki Lehtonen teki voittomaalin ajassa 58.20. Ylen suorassa lähetyksessä selostaja Antero Karapalo totesi tuon maalin tehneen *tamperealaisen ekonomin jäävän jääkiekkohistoriaan*. Usein suomalaisten puoliammattilaistaustaa korostettiin pohjoisamerikkalaisten ja neuvostoliittolaisten ammattimaisempaa harjoittelua vastaan.³³ Suomen juhliessa pukuhuoneessa ottelun jälkeen hopeamitaliaan sekä historiallista voittoaan Neuvostoliitosta, saapui yllättäen paikalle Neuvostoliiton legendaarinen päävalmentaja Viktor Tihonov. Tihonov kiersi hymyssä suin ympäri Suomen koppia halaillen ja onnitellen suomalaisia hyvästä menestyksestä. Nuorimpia jääkiekkoilijoita, kuten Esa

---

³¹ Helsingin Sanomat 29.2.1988: Mylnikov on ase

³² Helsingin Sanomat 21.2.1988: N-liitto ja NHL lähellä sopimusta

³³ Yleisradion suora lähetys ottelusta Suomi-Neuvostoliitto 28.2.1988

Keskistä, Tihonov nipisti isällisesti poskesta. Yleisradion urheilutoimittaja Juha Jokinen raportoi Tihonovin visiittiä seuraavasti uutisjutussaan:

Kesken juhlahumun pukukoppiin saapuu yllättävä, mutta sitäkin miellyttävämpi vieras.³⁴

Jokisen haastattelussa Tihonov oli yhtä iloa ja hyvää mieltä:

Onnittelen Suomen joukkuetta hienosta voitosta. Toivotan menestystä jatkossa. Joukkueenne oli erittäin voimakas ja päättäväinen. Valmentajat toimivat hyvin ja pojat pelasivat hienosti. Onnittelut hienosta pelistä!³⁵

Uutisjuttu ja pelin jälkeiset tapahtumat olivat kuin suomalaisneuvostoliittolaisen ystävyyspolitiikan parhaimmista päiväunista. Neuvostoliiton valmentajan vilpitön ilo Suomen hopeasijasta tekee Suomen ystävyyspolitiikasta uskottavaa myös ruohonjuuritasolle. Juuri sillä hetkellä, kun Tihonov kiersi Suomen pukuhuoneessa onnittelemassa, pahinkin Neuvostoliiton ja Suomen ystävyyspolitiikan skeptikko saattoi nähdä jotain positiivista harjoitetussa politiikassa. Kyseessä oli valtava propagandavoitto varsinkin Suomessa. Perna pelkistää artikkelissaan tuosta ottelusta käydyin keskustelun:

Lehtianalyseissä järjenvastainen voitto nähtiin osoituksena Mihail Gorbatshovin kauden perestroikasta tai esimerkkinä tuolloin 40-vuotiaan YYA-sopimuksen käytännön sovellutuksista.³⁶

Pieni nyanssi Helsingin Sanomien uutisoinnissa oli pikku-uutiset, joissa kerrottiin aina jotain erityistä tai poikkeuksellista. Eräs lyhyt uutinen kertoi, ettei neuvostoliittolaisten tarvinnut *hamstrata farmarihousuja calgaryläisistä tavarataloista*. Paikallinen vaatetehdas oli nimittäin luvannut toimittaa farkut halukkaille suoraan ilman välikäsiä 25 prosentin alennuksella. Yritys oli hoitanut markkinoinnin calgaryläisissä lehdissä venäjänkielisillä mainoksilla.³⁷ Tällainen uutisointi tuskin oli Neuvostoliiton korkeimman johdon toiveissa, mitä tulee suomalaiseen valtamediaan.

Calgaryn olympialaisten aikaan Paasikiven-Kekkosen-Koiviston -linja sai jatkoa, kun presidentti Koivisto äänestettiin jatkokaudelle. Neuvostoliitossa kisojen aikaan

---

³⁴ Yleisradion uutisjuttu Suomen hopeajuhlista 28.2.1988

³⁵ Em. viite

³⁶ toim. Perna Ville ja Niemi Mari K.: Suomalaisen Yhteiskunnan poliittinen historia: Ystävyyspolitiikan aika: Suomi Neuvostoliiton Naapurina s.189, Edita 2005.

³⁷ Helsingin Sanomat 15.2.1988: N-liittolaisille farkut alehintaan

järjestettiin politbyroota uuteen uskoon, kun Gorbatshov erotti muun muassa Boris Jeltsinin politbyroosta.

Kaiken kaikkiaan Suomen ja Neuvostoliiton suhteissa oli kaikki hyvin. Se näkyi kaikilla tasoilla, eikä mitään muutosta ollut lähitulevaisuudessa näköpiirissä. Helsingin Sanomien urheilusivujen ja Urheiluruudun toimituksellisen aineiston perusteella myös urheilutoimittajien piirissä tämä tilanne oli vakio. Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden hoidossa kaikki tahot olivat vahvasti mukana.

2.2. Soul 1988: Neuvostoliiton ylivoimaa ja dopingkojuja

Etelä-Korean Soul isännöi vuoden 1988 kesäolympialaisia. Kolmien peräkkäisten boikottikisojen jälkeen kisat olivat ensimmäiset, jossa olivat käytännössä kaikki parhaat mukana. Pohjois-Korea vetäytyi kisoista, koska se olisi halunnut järjestää joitakin kisalajeja, mutta Kansainvälisen Olympiakomitean sääntöjen mukaan tämä ei ollut mahdollista.

Korean niemimaa oli 1953 jaettu kahtia, Etelä- ja Pohjois-Koreaan. Kommunistinen, suljettu Pohjois-Korea vaati vuodesta 1985 olympiakisojen puolittamista siten, että osa lajeista olisi järjestetty Pohjois-Koreassa. Asiasta neuvoteltiin, mutta Soul ja Kansainvälinen Olympiakomitea eivät voineet suostua tähän olympiasääntöjen vastaiseen järjestelyyn ja siksi muutamat maat jäivät pois kisoista.³⁸

Pohjois-Korean boikottia seurasivat mitalimahdollisuuksia omaavista maista myös Etiopia ja Kuuba, mutta boikotti jäi kuitenkin kovin vaatimattomaksi verrattuna aiempiin kisoihin.³⁹ Pohjois-Korea kävi tuolloinkin voimakasta propagandasotaa Etelä-Koreaa vastaan. Pohjois-Korean johtaja Kim Il-Sung protestoi kisoja vastaan jopa omassa maassaan sulkemalla televisiolähetykset kisoista.⁴⁰

Myös Helsingin Sanomat vähätteli boikottimaiden poisjääntiä ja lähinnä vain korosti urheilun suurvaltojen asemaa ja erityisesti Neuvostoliiton merkitystä urheilijoiden todellisessa paremmuudessa:

USA:n kerrasta poikki karsintajärjestelmä pudottaa ainakin yleisurheilussa tukun mitalisuosikkeja. Myös osanottajarojoitukset vääristävät kunniatauluja, sillä esimerkiksi Neuvostoliitosta voitaisiin lähettää kymmenkunta 80 metrin moukarimestä tai painiin joka sarjaan viisi kovanluokan niskanvääntäjää.⁴¹

Joskus myös maiden sisäinen urheilupolitiikka vaikuttaa valintoihin. Näin kävi Neuvostoliitossa, kun armenialainen Robert Emmijan jätettiin ulos Neuvostoliiton pituushyppyjoukkueesta, vaikka hän oli alkukauden perusteella maailmantilaston toiseksi

---

³⁸ Arponen WSOY 1996 s. 310

³⁹ Arponen WSOY 1996 s. 310

⁴⁰ Helsingin Sanomat 18.9.1988: Etelä-Korean Paavo Nurmi

⁴¹ Helsingin Sanomat 18.9.1988: Kisaboikotti teki tilaa

paras ja vuoden 1987 MM-kisojen hopeamitalisti.⁴² Jälkikäteen tuo politikointi saattoi harmittaa Neuvostoliitossa, sillä Yhdysvallat saavutti pituushypyssä Carl Lewisin johdolla kolmoisvoiton.

Etelä-Korea oli vielä tuohon aikaan sotilasjunttahallinnon jälkitilassa ja Pohjois-Korean aggressiivisuus loi tilanteen, jossa terrorismin pelko oli ilmeinen. Kisojen alla oli myös runsaasti opiskelijamielenosoituksia.⁴³ Välikohtausten varalta kisoja oli turvaamassa 120 000 sotilasta ja poliisia, ja pelätyiltä välikohtauksilta näin välttyttiin.⁴⁴

Kisojen alla Helsingin Sanomissa tunnettu urheilun pakinoitsija Jussi avaa Neuvostoliiton urheiluministerin Marat Gramovin lehdistötilaisuutta. Gramov oli ensimmäinen neuvostoliittolainen ministeri Etelä-Koreassa, joka virallisesti edustaa Neuvostoliittoa. *Hänen loikallaan estradille oli pieni merkitys urheilulle, mutta suuri maailman politiikalle.*⁴⁵ Ennen kisoja oli epätietoisuutta neuvostoliittolaisten osallistumisesta olympialaisiin ja viime vaiheessa asumisesta olympialaisissa. Osa neuvostoliittolaisista oli valmistelemassa kuntoaan Vladivostokissa ja oli jopa mahdollista, että urheilijat kävisivät kisoissa sieltä käsin Soulissa. Se olisi toki ollut käytännössä mahdotonta tai ainakin urheilijoiden menestysmahdollisuudet olisivat saaneet selvän kolauksen. Ainakin osittain voi olettaa, että kyseessä oli bluffi, jolla haluttiin varmistaa neuvostoliittolaisten urheilijoiden turvallisuus. Tekstissään Jussi korosti olympialiikkeen ansioita maailmanpolitiikan liennyttäjänä:

*KOK: presidentti Juan Antonio Samaranch sai uuden jäsenensä Gramovin virallisesta esiintymisestä uuden sulan hattuunsa. Hän voi olla varma, että Soulin kriisit laukaissut olympiadiplomatia on siirtynyt hallitustasolle. Moskova ja Soul hierovat jo kauppoja diplomatiasuhteista.*⁴⁶

*Urheiluministerin puheenvuoro lämmitti myös kisaisäntiä. Gramov vakuutti, että Neuvostoliiton urheilijat eivät tunne olevansa henkipattoja Soulissa. He ovat turvassa olympiakylässä ja myös asuvat siellä.*⁴⁷

Sekä Suomessa että Kansainvälisessä Olympiakomiteassa oltiin enemmän kuin tyytyväisiä boikottikisojen päättymiseen ja erityisesti Neuvostoliiton palaamiseen

---

⁴² Em. viite

⁴³ Yleisradion Urheiluruutu 16.9.1988

⁴⁴ Olympiakisat 100 Vuotta. Gummerus 1996 s.191

⁴⁵ Helsingin Sanomat 17.9.1988: Jussi

⁴⁶ Em. viite

⁴⁷ Em. viite

kesäolympialaisiin. Gorbatshovin ja Moskovon uusi tapa tehdä ulkopoliittikkaa glasnostin hengessä näkyi myös olympialiikkeen piirissä. Helsingin Sanomien Jussi kuvaa urheilun ja olympiakisojen merkityksen maailmanpolitiikalle erinomaisesti:

*Olympiakisat pehmittää politiikkaa, mutta politiikka pysyy kisoista loitolla.*⁴⁸

Neuvostoliitossa tapahtuu – Gorbatshov tiukentaa otettaan

Kisojen aikaan suurvallat olivat aktiivisia myös poliittisesti. Neuvostoliitto ja maan tapahtumat olivat Suomen TV-uutisten ykkösaihe. Mihail Gorbatshov oli kutsunut Neuvostoliiton keskuskomitean koolle pohtimaan maan tulevaisuutta. Suomen median pääuutiset käsittelevät olympialaisten aikana suurelta osin Neuvostoliiton sisäpoliittisia asioita. Uutisointi oli korostetun objektiivista eli analyysejä syistä tai seurauksista ei juurikaan pyritty edes tekemään.

Iso uutinen tuli kesken kisojen 30.9.1988, kun Gorbatshov muokkasi Neuvostoliiton keskuskomiteaa. Suomen media tulkitsi toimintamallin vallan keskittämiseksi entisestään Gorbatshoville ja vanhemman polven poliitikkojen siivoamiseksi keskuskomiteasta. Muun muassa keskuskomitean puheenjohtajana toiminut Andrei Gromyko, joka tuli tunnetuksi myös Neuvostoliiton ulkoministerinä 1957 - 1985, siirrettiin sivuun. Gromykolla ja Gorbatshovilla oli merkittäviä näkemyseroja. Tämä asia kuvattiin erityisesti Yleisradion toimesta varsin puolueettomasti. Yleisradion kuvaa näiden keskeisten poliitikkojen siirtämistä sivuun kertomalla, että he *jäivät eläkkeelle*.⁴⁹

Yleisradion raportissa nousi esille muuan muassa, että Moskovassa tapahtui merkittäviä henkilöremontteja. Gorbatshovin uudistuspolitiikka jatkui vahvasti eli perestroika ja glasnost etenivät vahvasti. Epäiltiin myös, että Gorbatshovin päämäärätietoisuus on rohkaisu radikaalille uudistukselle Itä-Euroopassa. Moskovon tapahtumilla ja epävarmuudella oli vaikutusta Suomessa myös Neuvostoliittoa koskevaan ollut olympiauutisointiin. Suomessa epäiltiin johtajuuskriisiä, mikä osittain saattoi vaikuttaa myös urheilu-uutisoinnissa. Kriittisen tilanteen takia isoa rajanaapuria ei haluttu ärsyttää liikaa. TV-uutisissa todetaan jokseenkin suomalaisia tyynnyttelevään tyyliin, että *mitään*

---

⁴⁸ Em. viite

⁴⁹ Yleisradion TV-Uutiset 30.9.1988 klo 20.30

*dramaattista ei odoteta, koska ”poliittista vaihtoehtoa” ei ole.*⁵⁰ Uutiset kuitenkin kertoivat melko avoimesti kansan levottomuuksista Neuvostoliiton alueella. Niitä ei tosin pidetty kovin merkittävinä.

Myös kisojen loppupuolella seurattiin ja uutisoitiin laajasti Neuvostoliiton poliittista tilannetta. Gorbatshov kutsui nopealle aikataululla keskuskomitean koolle. Ylen uutiset kuvasi tilannetta seuraavasti:

*Kaksipäiväinen poliittinen näytelmä on ohi. Keskustelupuheenvuoroja ei kokouksissa pidetty. Kaikki valta on nyt keskitetty Gorbatshoville, kun hänet yksimielisesti nimitettiin myös Neuvostoliiton presidentiksi. Koivisto lähetti onnittelut Gorbatshoville.*⁵¹

Helsingin Sanomat raportoi Moskovasta vielä räväkämpään sävyyn leimattuaan Gorbatshovin vallan keskittämisen ja keskuskomitean siivoamisen vastustajistaan brezhneviläiseksi politiikaksi.

*Neuvostoliiton johtajan Mihail Gorbatshovin veto yhdistää puoluejohtajan ja presidentin tehtävät yksiin käsiin jatkaa huonossa huudossa olevan Leonid Brezhnevin aloittamaa perinnettä.*⁵²

E erityisen aktiivisia tuohon aikaan oman asemansa osalta olivat virolaiset. Sekä Helsingin Sanomissa että Yleisradiossa noteerattiin virolaisten voimakkaat pyrkimykset lisätä itsehallintoa. Neuvostoliitto lupasi tukea Viron uudistuksille. Puoluejohtaja varmisti Moskovan tuen. Uutisissa kuvattiin, että Virosta tehdään perestroikapolitiikan näyteikkuna.⁵³ Lausunnot Neuvostoliiton suunnasta pyrkivät ehkä enemmän kuitenkin rauhoittamaan virolaista kansallistunteella varustettua liikehdintää, jotta Viro jatkaisi turvallisesti Neuvostoliiton vaikutuspiirissä.

Kaikkien aikojen suurimmat olympiakisat

Kisat olivat tulostasoltaan huikeat ja urheilijat tekivät yhteensä 36 uutta maailmanennätystä, joista yksi tosin peruttiin, koska Ben Johnson kärehti dopingista. Kisojen valovoimaisimpia tähtiä olivat uintialtaan valtiaat DDR:n Kristin Otto ja

---

⁵⁰ Em. viite

⁵¹ Yleisradion TV-Uutiset 1.10.1988

⁵² Helsingin Sanomat 2.10.1988: Moskovassa käytössä taas Brezhnevin linja

⁵³ Yleisradion TV-Uutiset 1.10.1988

Yhdysvaltain Matt Biondi. Otto voitti kuusi kultamitalia ja Biondi 7 mitalia, joista viisi oli kultaisia. Voimistelussa menestyivät erityisesti Neuvostoliiton Vladimir Artemov neljällä kultamitalillaan ja yhdellä hopealla sekä Romanian Daniela Silivas kolmella kullalla, kahdella hopealla ja yhdellä pronssilla. Länsisaksalainen Reiner Klimke teki historiaa kouluratsastuksessa voittamalla viidensissä olympialaisissaan olympiakultaa.⁵⁴ Yleisurheilussa suurimpia tähtiä olivat Florence Griffith-Joyner, joka voitti naisten pikajuoksut ja kruunasi ylivoimaisuutensa 200 metrin käsittämättömällä maailmanennätyksellä 21,34. Griffith-Joynerin ennätyksiä tuskin rikotaan koskaan. Carl Lewis jatkoi mitalijahtiaan kahdella kultamitalilla ja yhdellä hopealla. Legendojen joukkoon nousi myös länsisaksalainen tennispelaaja Steffi Graf, joka voitti olympiaohjelmaan palanneen tenniksen kaksinpelin. Grafista tuli ensimmäinen pelaaja, joka voitti niin kutsutun kultaisen grand slamin eli kaikki neljä grand slam -turnausta ja olympiakultaa samana vuonna.

Kisojen mitalitaulukossa sosialistiset maat hallitsivat kärkipaikkoja. Neuvostoliitto ja DDR saivat suurimmat mitalimäärät. Yhdysvallat jäi vasta kolmanneksi. Suomalaisittain kisat olivat lievä pettymys. Ainoan kultamitalin toi viimeisellä heitollaan lapualainen Tapio Korjus. Muita suomalaismitalisteja olivat, niin ikään keihäässä, Seppo Rätty pronssillaan sekä painijat Tapio Sipilä ja Harri Koskela.⁵⁵

Kisat olivat kaikkien aikojen suurimmat kaikilla mittareilla. Lehtimiehiä kisoissa oli kaikkiaan 14 000 kappaletta.⁵⁶ Suomen Yleisradio lähetti kisoista lähetyksiä yhteensä 120 tuntia. Muut urheilutulokset jäivät kisojen aikaan selvästi olympia uutisoinnin varjoon.

Avajaiset

Kisojen avajaiset olivat ajassaan melko eksoottiset ja onnistuneet. Kansainvälinen Olympiakomitea ja puheenjohtaja Samaranch pelkäsivät erityisesti avajaisten yhteydessä väkivaltaisuuksia, mutta uhkaukset terroriteoista jäi kuitenkin kaikkien onneksi vain uhkauksiksi.

Avajaisten odotetuimpia hetkiä on aina joukkueiden marssi kentälle. Helsingin Sanomat kuvaa Yhdysvaltojen joukkueen, joka oli kisojen suurin noin 700 urheilijallaan saaneen

---

⁵⁴ Olympiakisat 100 vuotta Gummerus 1996 s. 191

⁵⁵ Em. viite

⁵⁶ Yleisradion Urheiluruutu 16.9.1988

*meluisat aplodit kävellessään sisään rentoon amerikkalaiseen tapaan.*⁵⁷ Lehti tuo myös esille, että pikajuoksija Evelyn Ashford oli Yhdysvaltain joukkueen ensimmäinen musta lipunkantaja olympiahistoriassa. Kuvaavaa Suomen maailmanpoliittiselle näkökulmalle oli, että Neuvostoliiton esiinmarssi ansaitsi jutussa oman alaotsikkonsa: *Neuvostoliitto-innustus elää voimakkaana.*⁵⁸ Helsingin Sanomat kuvaa Etelä-Koreassa olevan vahva innostus Neuvostoliittoa kohtaan, vaikka perinteinen Pohjois-Korean liittolainen ei omannut edes diplomaattisuhteita Neuvostoliittoon. Tämä tuodaan myös artikkelissa esille:

*Suurpolitiikkaa saatiin Neuvostoliiton joukkueen marssiessa sisään, lipunkantajan suoralla yhdellä kädellä pitämän lipun perässä. Neuvostoliitolla ei ole virallisia suhteita Etelä-Korean kanssa ja sen mukaantuloa pidetään kovana iskuna Pohjois-Korealle, jonka kanssa sillä on ollut läheiset ystävyysuhteet.*⁵⁹

Artikkelin sisällöstä voi tulkita, että Neuvostoliitto kuvataan Suomessa positiivisesta näkökulmasta. Olympialiikkeen tulkitaan pitävän Neuvostoliiton mukaantuloa boikottikisaputken jälkeen hyvänä asiana. Artikkelin tulkinnassa Etelä-Korean Neuvostoliittoinnostus on liioiteltua ja osoitus jonkin asteisesta suomettumisesta. Tosin vertailussa Yhdysvaltoihin artikkeli hieman pehmittää näkemysellisyytään:

*Etelä-Koreassa elää eräänlainen Neuvostoliitto-innustus, mutta siitä huolimatta aplodikilpailussa se jäi jälkeen amerikkalaisista.*⁶⁰

Olympiakisojen poliittinen puoli näkyi joukkueiden sisäänmarssin osalta Irakin ja Iranin osalta. Perinteisesti marssi tapahtuu maittain ja aakkosjärjestyksessä, mutta nyt pitkää sotaa käyvien maiden väliin oli, välikohtauksien välttämiseksi, sijoitettu kolmea isoa maata joukkueineen. Lisäksi Iran poikkesi muista siinä, että heidän maansa nimikylttiä kantoi poika, vaikka muiden maiden nimikylttien kantajina olivat tytöt. Iranin pelkästään miehistä koostunut joukkue oli linjannut, etteivät he marssi naisten perässä ja saivat tahtonsa läpi.⁶¹

---

⁵⁷ Helsingin Sanomat 18.9.1988: Soulin olympialaisten avajaiset

⁵⁸ Em. viite

⁵⁹ Em. viite

⁶⁰ Em. viite

⁶¹ Em. viite

Olympiatulen sytyttäminen tapahtui ensi kertaa useamman ihmisen voimin, kun kolme korealaisurheilijaa sytyttivät tulen yhtä aikaa. Kisat avasi perinteiseen tyyliin valtionpäämies ja tässä tapauksessa presidentti Roh Tae-Woo.

Viimeisimmätkin pyrkimykset toimia amatööriurheilun näyttämönä alkoi jäädä Soulin olympialaisissa taakse.

Kansainvälinen olympiakomitea oli puheenjohtajansa Juan Antonio Samaranchin johdolla tullut 1980-luvulla siihen tulokseen, että olympiakisat oli saatava avoimiksi kaikille urheilijoille. Perinteinen amatöörikäsitys oli melkein kaikissa lajeissa jo romuttunut. Olympiakultaa ei kukaan enää pystynyt voittamaan ilman päätoimista harjoittelua.⁶²

Ei kisoja ilman dopingkojuja

Suomessa dopingkeskustelu oli ollut varsin vilkasta vuoden 1984 kisojen jälkeen, kun Martti Vainio kärähti dopingista.⁶³ Suurin dopingskandaali koettiin kisoissa, kun muutaman vuoden pikajuoksuja hallinnut kanadalainen Ben Johnson kärähti maailmanennätysjuoksunsa jälkeen. Johnson voitti 100 metrin kilpailun ylivoimaisesti ja hänen kärkehtämisenä keräsi maailmanlaajuista julkisuutta ja aiheutti valtaisan julkisen kohun, jota käsiteltiin Yleisradiossakin monena päivänä. Urheiluruutu haastatteli Suomen joukkueen lääkäriä Sakari Oravaa, joka ilmaisi, voimakkein sanankääntein, Suomen maajoukkueen kantana, että *Kansainvälisen olympiakomitean on otettava dopingtestaus vakavammin.*⁶⁴ Samassa jutussa haastatellaan myös lääketieteen tohtori Markku Alenia, joka vaatii testien kaksinkertaistamista ja testien ulottamista myös harjoituskaudelle, että puolet kaikista testeistä tehtäisiin tuolloin. Hän myös kommentoi, että Johnsonin käyttämä steroidi on yleisin anabolisista steroideista, koska se poistuu nopeasti elimistöstä.⁶⁵

Johnsonin tapauksesta ja suomalaisten reaktioista on löydettävissä yhtymäkohtia Calgaryn talviolympialaisiin ja siellä käytyyn dopingkeskusteluun. Calgaryssäkin suomalainen urheilujohto vaati voimakkaasti dopingtestauksen lisäämistä ja erityisesti veridopingin kitkemistä urheilusta. Silloin tosin suomalaisen urheilujohdon, erityisesti

---

⁶² Arponen WSOY 1996 s. 310

⁶³ Arponen WSOY 1996 s.310

⁶⁴ Yleisradion Urheiluruutu 27.9.1988

⁶⁵ Em. viite

Pekka Vähäsöyringin ja Esa Klingan, sanomiset ymmärrettiin suomalaisessa mediassa vihjailuna järjestelmälliseksi dopingin käytöksi neuvostoliittolaisten keskuudessa. Muun muassa Helsingin Sanomissa suomalaisten vihjailut teillattiin. Nyt oli siitä otettu opiksi ja dopingtestauksen lisäämistä vaadittiin yleisellä tasolla varsin ponnekkaasti. On mielenkiintoista pohtia, jos kärkehtänyt urheilija olisi kanadalaisen Ben Johnson sijaan ollut neuvostoliittolainen, olisivatko suomalaiset vaatineet dopingtestauksen lisäämistä yhtä voimakkaasti. Väitän, että eivät olisi, mutta länsiblokkiin kuuluneen urheilijan syyllistyminen dopingiin tarjosi vaatimuksensa pohjaksi paremman vaihtoehdon. Calgaryssä suomalaiset joutuivat pyytämään anteeksi vihjailujaan, mikä on esimerkiksi Pekka Vähäsöyrinkiä vielä viime vuosinakin harmittanut.

Kärän jälkeen Helsingin Sanomien Jussi kommentoi kisojen *doping-rytinöitä* omaan persoonalliseen tyyliinsä.

Traagiset kisat maailmanmestariille. Suuresta voittajasta tuli kahdessa päivässä kisojen suurin häviöjä.⁶⁶

Samassa kommentissa hänen näkemyksensä poikkeaa täysin suomalaisten urheilulääkärien näkemyksestä, jonka Urheiluruutu toi esille. Hän pitää Kansainvälisen Olympiakomitean dopingtestausjärjestelmää toimivana ja vertaa tilannetta Moskovan olympialaisiin:

Moskovan kisoissa kahdeksan vuotta sitten ei kärynnyt ainoatakaan urheilijaa, vaikka douputtuja oli enemmän kuin Soulessa. Moskova halusi järjestää puhtaat olympiakisat ja siksi käryt salattiin.⁶⁷

Väitettä voi pitää Moskovan kisojen osalta uskaliaana, koska mitään todisteita ei kuitenkaan ollut esittää. Mitään muuta keskustelua asian tiimoilta ei mediassa käyty. Tähän saattoi olla syynä se, että Jussi teilasi samassa kommentissaan toisen maailman mahdin, Yhdysvallat vielä terävämmin:

Luulisi, että doping-rytinöissä kaatuisi myös muutama amerikkalainen urheilija. USA on steroidien villiä länttä ja jenkkiurheilijoita on kisoissa neljättä sataa. Tähän mennessä kaikki amerikkalaiset ovat saaneet puhtaat

---

⁶⁶ Em. viite

⁶⁷ Em. viite

paperit. Ehkä siksi, että USA karsii ja testaa urheilijansa samalla tylyllä systeemillä. Kerrasta poikki.⁶⁸

Molempien suurmaiden tölväisy menee perinteisen suomalaisen puolueettomuuspolitiikan piikkiin.

Kisojen ympärillä keskusteltiin muutenkin paljon dopingista. Bulgarian painonnostojoukkue joutui lähtemään kotiin, koska sekä 56 kilon sarjan että 67,5 kilon sarjan voittaneet bulgarialaiset nostajat kärehtivät dopingista.⁶⁹ Doping uutisointi meni kuitenkin juuri ehkä suurimmilta osin länsiurheilijoiden piikkiin johtuen Ben Johnsonin käryn saamasta laajasta julkisuudesta. Ottaen huomioon sen, että itäblokin maat ja erityisesti Neuvostoliitto sekä DDR dominoivat mitalitaulukkoa, voisi epäillä, että myös näissä joukkueissa olisi käytetty kiellettyjä aineita. Mitään vihjauksia tällaisesta ei kuitenkaan tullut esille suomalaisessa mediassa. Toisin kuin Calgaryn olympialaisissa, jossa vihjaus neuvostoliittolaisten mahdollisesta veridopingin käytöstä aiheutti pienimuotoisen poliittisen kriisin Suomessa. Epäilyille olisi voinut olla toki katetta, kuten Soulin olympialaisten altaiden kuningattaren, Kristin Otto tapaus osoittaa. Itäksalainen voitti kuusi kultamitalia olympialaisissa, mutta DDR:n kaatumisen myötä muutama vuosi kisojen jälkeen paljastui, että Otto oli käyttänyt kiellettyjä aineita.

Muutamaa vuotta myöhemmin DDR:n poliittisen järjestelmän sorruttua maan salaisen poliisin Stasin arkistoista löytyi asiakirjoja, joiden perusteella esimerkiksi Kristin Otton elimistössä oli testosteronia eli mieshormonia kolmikertainen määrä siihen verrattuna, mitä dopingsäännökset sallivat. Jostain syystä DDR:n uimarit eivät kuitenkaan jääneet kiinni olympiakisojen testeissä.⁷⁰

Keihäänheitto – suomalaisten ylpeydenaihe

Suomen johtavat mediatalot keskittyivät Soulin olympialaisissa suomalaiseen menestyslajiin eli keihäänheittoon. Keihäsmiesten valmistautumista kisasuorituksiin ja kisojen edistymistä seurattiin tarkasti. Helsingin Sanomat asettivat keihään ennakoasetelmat kahden tyyliin vastakkainasetteluksi.⁷¹ Kisassa olivat vastakkain niin

---

⁶⁸ Em. viite

⁶⁹ Em. viite

⁷⁰ Arponen WSOY 1996 s. 310

⁷¹ Helsingin Sanomat 19.9.1988: Soulin keihäskisassa on kaksi tyyliä

kutsuttu *uussuomalainen* tekniikka ja *järvisläinen* tyyli, jolla viitataan olympiavoittaja Matti Järvisen tapaan viedä keihäs sivulta alas, kun nykyisten suomalaisten tekniikassa viedään keihäs taakse suoraan olkavarren yli.

Helsingin Sanomat rakensi vastakkainasettelua suomalaisten ja itäblokin urheilijoiden välille. *Järvisläisen* tekniikan käyttäjiä ovat muun muassa tshekkoslovakialainen maailmanennätysmies Jan Zelezny ja neuvostoliittolainen Viktor Jevsukov. Kumpikin ovat suomalaisten pahimpia kilpakumppaneita. Tapio Korjuksen valmentaja Leo Pusa kommentoi artikkelissa asetelmia:

*Idän miehistä kaikki ovat jostain syystä omaksuneet tuon järvistyilyn.*⁷²

Artikkelissa nostetaan esille neuvostoliittolainen Janis Lusic, jonka epäillään olevan keskeinen vaikuttaja siihen, että itäblokin urheilijat ovat omaksuneet tuon tyylin.

*Ehkäpä siirto on tapahtunut Janis Lusicin ansiosta? Vuosikausia maailman huippua näpeissään pitäneellä Janis Lusicilla on olympiamitaleita jokaista väriä. Hän on voittanut lisäksi ainoana urheilijana neljästi peräkkäin Euroopan mestaruuden.*⁷³

Artikkeli antaa miltei romanttisen kuvan tästä Matti Järvisen ja itäblokin miesten käyttämästä heittotyylistä. Sitä korostamaan on tehty jutun yhteyteen kuvasarja, joka näyttää, miten *järvistyylillä* tullaan heiton vetovaiheeseen ja artikkeli loppuu Zeleznyn heiton ihasteluun:

*Maailmanennätysmiehen, tshekki Jan Zeleznyn osalta keihäänheitto on kuin balettia: rytmikästä juoksua, käden vienti vetoasentoon ”järvismäisesti” ja tulinen, todella tulinen veto, kuten kevyelle miehelle sopiikin.*⁷⁴

Artikkelin sisällön osalta voi vetää johtopäätöksen, että suomalaisten menestysmahdollisuuksia näitä idän miehiä vastaan pidettiin melko olemattomina.

Soulin keihäskultaa voitti legendaarisella kilpailun viimeisellä heitollaan Tapio Korjus ohittamalla siihen asti kisan kärkipaikkaa pitäneen Zeleznyn. Korjuksen voitto oli suomalaisittain alakanttiin menneissä kisoissa positiivinen poikkeus.

---

⁷² Em. viite

⁷³ Em. viite

⁷⁴ Em. viite

Yleisradion TV-uutiset nostivat Korjuksen voiton ykkösuutisekseen.⁷⁵ Korjuksen voitosta uutisoitiin perinteiseen tapaan: kommentit kotiväeltä, tunnelmia kotimaisemista Lapualta, jossa nostettiin Suomen liput salkoon ja kaupunginjohtajan tunteikas haastattelu. Pronssimitalin voittanut Seppo Rätty mainitaan vain ohimennen ja koko pätkä keskittyy olympiavoittaja Korjukseen. Uutisjutun loppuun soitetaan vielä keihäskilpailukuvun kuvitettu Maammelaulu. Valtamedian osittain luomasta vastakkainasettelusta suomalaisten ja itäblokin maiden heittäjien välille ei näy kisan jälkeisessä uutisoinnissa merkkiäkään.

Journalistisia valintoja ja neuvostoliittolaisten voittokulkua

Vertailussa Yleisradion Urheiluruutuun ja Helsingin Sanomiin Soulin olympialaisten ajalta on eroja. Ylen journalistinen valinta on keskittynyt tiukasti suomalaisten tulosten ja tunnelmien uutisointiin. Helsingin Sanomat printtimediana kuvaa laajemmin olympialaisten ilmiöitä ja tapahtumia, kuten urheiluun liittyvää politiikkaa. Hyvänä esimerkkinä toimii esimerkiksi painija Harri Koskela, joka eteni aina finaaliin asti, mutta joutui kuitenkin tyytymään hopeaan hävittyään bulgarialaiselle Atanas Komtsheville. Urheiluruudussa keskityttiin Koskelaan ja mainittiin ainoastaan, että neuvostoliittolainen jäi pronssille.⁷⁶ Hän oli kuitenkin MM- ja EM-kultaa voittanut Vladimir Popov, jota pidettiin ennakkosuosikkina..

Yleisradion ja Helsingin Sanomien osalta Soulin kisojen aikaan oli tyypillistä, ettei Neuvostoliiton urheilijoiden taustaa eritelty juurikaan. He olivat pääsääntöisesti vain Neuvostoliiton lipun alla urheilevia.

Neuvostoliittolainen Irina Tshilova voitti kisojen ensimmäisen kultamitalin naisten ilmakiväärissä. Helsingin Sanomat uutisoi lämpimän sanankääntein hänen tienanneen voitostaan Neuvostoliitolta liki 100 000 markkaa.⁷⁷ Suomen Pirjo Peltola oli viides.

Neuvostoliiton urheilusuoritukset pääsevät muutenkin runsaasti esille Helsingin Sanomien uutisoinnissa, kuten voimistelun osalta otsikoidaan: *Neuvostoliiton kuusikko häikäisi telineillä*, jossa neuvostoliittolaisten joukkueen suorituksia voimistelun joukkuekilpailun osalta esitellään.⁷⁸ Neuvostoliiton urheilijoiden suorituksia esiteltiin

---

⁷⁵ Yleisradion TV-Uutiset 25.9.1988

⁷⁶ Yleisradion Urheiluruutu 20.9.1988

⁷⁷ Helsingin Sanomat 19.9.1988: Hapenpuute sumensi näkökentän

⁷⁸ Helsingin Sanomat 19.9.1988: Neuvostoliiton kuusikko häikäisi telineillä

myös varsin ihastelemaan sävyyn. Erityisesti voi nostaa esille voimistelun, jossa Vladimir Artemovin johdolla neuvostoliittolaiset voittivat lähes kaiken mahdollisen.⁷⁹

Yleisradion urheiluruutu jatkoi journalististen valintojensa mukaisesti ja keskittyy yksinomaan suomalaisten suorituksiin, kun olympialaisten tuloskoosteessa vain todetaan, että *moukarissa Neuvostoliitto otti odotetusti kolmoisvoiton.*⁸⁰ Myös seiväshypyn osalta vain todetaan Sergei Bubkan voittaneen. Neuvostoliittolaisten kolmoisvoittoa ei edes mainita ja pääpaino on yhdeksänneksi sijoittuneen Asko Peltoniemen suorituksissa.⁸¹

Helsingin Sanomissa moukaria ja seiväshyppyä käsiteltiin laajemmin. Valtakunnan ykköslehdessä todettiin Neuvostoliiton ottaneen omansa takaisin ja samalla vähäteltiin Suomen Juha Tiaisen Los Angelesin boikottikisoissa voittamaa kultamitalia, mistä puuttuivat käytännössä kaikki itäblokin maat.

*Moukarinheitto palasi Soulissa normaaliaikaan. Neuvostoliittolaiset ottivat kolmoisvoiton samalla tavalla kuin Moskovassa 1980 ja Montrealissa 1976. Olympiaboikotin ansiosta Juha Tiainen ja kumppanit pääsivät juhlimaan välillä Los Angelesin kisoissa.*⁸²

Moukarin voittaneesta Sergei Litvinovista maalattiin maanläheinen kuva, joka puhui lapsistaan ja muista arkisista asioista.⁸³ Artikkelissa kerrottiin myös, että Litvinov oli kilpailussa täysin ylivoimainen, hänen jokainen heittonsa oli pidempi kuin toiseksi sijoittuneen Juri Sedyhin. Tyypillistä oli tapa jättää kertomatta tarkemmin neuvostoliittolaisten urheilijoiden taustat, kuten tässäkin tapauksessa. Litvinov on venäläinen, mutta toiseksi sijoittunut Juri Sedyh ukrainalainen ja kolmanneksi sijoittunut Juri Tamm virolainen.

Samalla tavalla seiväshypyn ylivoimaiseksi hallitsijaksi noussut ukrainalainen Sergei Bubka tuli esille ainoastaan neuvostoliittolaisena urheilijana sekä Ylellä että Helsingin Sanomissa.

Helsingin Sanomissa oli kisojen aikana myös paljon juttuja Neuvostoliiton urheilijoista ja urheilusuorituksista, myös lajeissa, joissa ei ollut suomalaisedustusta, kuten voimistelussa ja pallopeleissä. Painonnoston raskaan sarjan voittanut Aleksander

---

⁷⁹ Helsingin Sanomat 23.9.1988: Artemov täpärästi ykkönen

⁸⁰ Yleisradion Urheiluruutu 26.9.1988

⁸¹ Em. viite

⁸² Helsingin Sanomat 27.9.1988: Litvinov vahvin neuvostokolmikron moukarijuhlassa

⁸³ Em. viite

Kurlovitsh pääsi Helsingin Sanomissa myös kertomaan, miksi neuvostoliittolaiset eivät käryneet näissä kisoissa:

Kaikki nostajat testattiin ennen Souliin lähtöä. Yksikin käry olisi raju yllätys.⁸⁴

Neuvostoliitto sai kultamitalin painonnostossa kaikkiaan kuudessa lajissa kymmenestä. Mielenkiintoisen Kurlovitshin tapauksesta tekee se, että hän neljä vuotta aikaisemmin Kanadan tullissa kiinni anabolisten steroidien salakuljetuksesta. Hän sai tuosta kahden vuoden kilpailukiellon. Artikkelissa nostettiin myös esille Kurlovitshin olevan naimisissa takavuosien olympiasankarin Olga Korbutin kanssa.⁸⁵

Urheiluruudun tekemässä kisojen yhteenvedossa raportoitiin kisojen olleen *erittäin menestyksekkäitä*⁸⁶ monelta kantilta. Panostukset olivat todella isot, mutta Ylen arvioiden mukaan ne kannattivat. Kisat saatiin läpi ilman vakavaa välikohtausta ja ne tuottivat loppujen lopuksi Etelä-Korealle voittoa niin taloudellisessa kuin poliittisessäkin mielessä.⁸⁷ Suurista kohuista Yle nostaa esille luonnollisesti Ben Johnsonin tapauksen ja nyrkkeilyn skandaalit, joiden johdosta Etelä-Korean nyrkkeilyliiton puheenjohtaja erosi tehtävistään. Pienistä kauneusvirheistä huolimatta kisat kokonaisuudessaan olivat Ylen kertomana erittäin hyvät. Sosialististen maiden ylivoimainen menestys nousee esille niin Urheiluruudussa kuin Helsingin Sanomien urheilusivuilla. Helsingin Sanomien nimimerkki Jussi kuittasi pelot ammattilaisuudesta urheilun puhtauden viejänä avaamalla Neuvostoliiton palkitsemisjärjestelmää:

Ammattilaisten mukaantulolla ei ollut vaikutusta mitalien jakautumiseen ja tuskin on Barcelonassakaan. Moskova oli keksinyt tehokkaan vastaiskun. Neuvostoliiton urheilijat ottelivat mitaleista koko sydämellään kuultuaan Moskovan tarjoamasta porkkanasta. 12 000 ruplaa kullasta, 5 000 hopeasta ja 2000 pronssista. Neuvostoliitto keräsi Soulista huimaavan mitalisaaliin: 55 kultaa, 31 hopeaa, 46 pronssia. Kalliitakin mitaleita on joukossa. Kultamitaleista neljä tuli joukkuepeleissä.⁸⁸

---

⁸⁴ Helsingin Sanomat 30.9.1988: Neuvostoliitto temmelsi loppuun asti painonnostolavalla

⁸⁵ Em. viite

⁸⁶ Yleisradion Urheiluruutu 30.9.1988

⁸⁷ Yleisradion Urheiluruutu 2.10.1988

⁸⁸ Helsingin Sanomat 3.10.1988: Suomi on rikkaiden leirissä

Viron laulava vallankumous

Virossa oli tuohon aikaan käynnissä niin kutsuttu *laulava vallankumous*. Varsinaista vallankumousta ei toki ollut menossa, vaan Kansanrintaman perustava kokous. Rintaman tavoitteena oli tehdä Virossa mahdollisimman itsenäinen suhteessa Neuvostoliitto. Kansanliikkeellä oli Virossa erittäin vahva asema. Virolaiset haluavat *pelastaa* kansan.⁸⁹ Perustavassa kokouksessa vaadittiin muun muassa seuraaviin olympialaisiin omaa joukkuetta ja paluuta Kansainvälisen Olympiakomitean jäseneksi.

*Innostunut kokous vaati erillisessä julkilausumassa että Viron on jälleen päästävä Kansainvälisen Olympiakomitean jäseneksi. ”Toivottavasti jo Albertvillessa ja Barcelonassa voimme nähdä Viron olympiajoukkueen kilpailemassa.” Soulin kisoissa oli mukana 11 virolaista urheilijaa ja he toivat Neuvostoliitolle kuusi mitalia.*⁹⁰

Verrattuna esimerkiksi Suomen menestykseen oli virolaisten kuuden mitalin saalis Neuvostoliiton väreissä erinomainen. Suomalaiset voittivat kaikkiaan neljä mitalia. Virolaisten urheilijoiden menestys selvästi vauhditti virolaisten itsenäistymispyrkimyksiä. Toisaalta Suomen mediassa luotiin kuvaa, jonka mukaan virolaisten toiveet omasta joukkueesta vaikutti vielä kovin skeptiseltä. Eikä varsinkaan Suomen valtiojohto tai urheilujohto antanut minkäänlaisia puoltavia lausuntoja Viron oman joukkueen, saati itsenäisyyden puolesta.

Yksi Soulin virolaisista kultamitalisteista oli Erika Salumäe, joka voitti eräajon olympiakultaa. Virossa hän nousi Kansanrintaman hengessä kansallissankarin asemaan, jolle luvattiin muuan muassa omakotitalo ja ilmaiset perunat loppuelämän ajaksi.⁹¹

Antidopingin yhdistävä voima

Kisojen jälkipyykin osalta nähtiin myös maailmanpoliittista liennytyä, kun Yhdysvallat ja Neuvostoliitto löysivät toisensa dopingin vastaisessa työssä. Yhdistävä tekijänä oli kanadalaisen Ben Johnsonin käry ja sen aiheuttama valtava maailmanlaajuinen kohu. Tuskin vastaava olisi ollut mahdollista, jos kärehtänyt olisi ollut kummasta tahansa suurvallasta, mutta kanadalaisen kohdalla järjestettiin jopa yhteinen lehdistötilaisuus,

---

⁸⁹ Em. viite

⁹⁰ Helsingin Sanomat 3.10.1988: Viro haluaa olympiajoukkueen

⁹¹ Arponen WSOY 1996 s. 321

jossa Neuvostoliiton urheiluministeri Marat Gramov ja Yhdysvaltain Olympiakomitean puheenjohtaja Robert Helmick kertoivat yksissä tuumin ryhtyvän puolustamaan urheilun uskottavuutta ja alkavansa taistelemaan dopingia vastaan.⁹² Tämän varmistamiseksi he ilmoittivat järjestävänsä Moskovassa seminaarin, jossa asiaan tartuttaisiin:

Urheilujohtajia, tiedemiehiä, ja urheilijoita USA:sta ja Neuvostoliitosta kokoontuu marraskuussa keskustelemaan keinoista, joilla doping olisi kitkettävissä urheilusta. Kokoukseen osallistuvien urheilijoiden joukossa ovat ainakin Ed Moses ja Sergei Bubka.⁹³

Toimenpiteiden ja uutisoinnin valossa voidaan pitää selvänä, että boikottikisat olivat taaksejäänyttä elämää. Neuvostoliiton uusi avoimempi politiikka näyttäytyi urheilussa myös tällä tavalla.

Yhteenveto Soulin kisoista

Yhteenvetona Soulin olympialaisten osalta voidaan todeta, että Neuvostoliiton urheilijat ja suoritukset esiintyvät erittäin vähän Urheiluruudun uutisoinnissa. Esimerkiksi virolaisen Erika Salumäen voitosta ei ole mainintaa. Uutisointi keskittyi lähinnä suomalaisten tulosten läpikäymiseen. Neuvostoliitto ei noussut esiin kuin miesten moukarin voittajan osalta ja Sergei Bubkan voitto seipäässä mainittiin. Syynä lienee se, että kyseessä olivat erittäin vahvasti suomalaisille tutut ja menestystä tuoneet lajit.

Helsingin Sanomat uutisoi olympialaisista huomattavasti laajemmin myös siihen liittyviä ilmiöitä ja politiikkaa. Erityisesti Viron tilanteeseen urheilukentillä ja urheilupolitiikan osalta pureuduttiin huomattavasti tarkemmin kuin Urheiluruuduissa. Suhtautuminen Neuvostoliittoon ei ollut Helsingin Sanomissa niin voimakkaasti objektiivisuuteen pyrkivää kuin Yleisradiossa, mutta selvästi suomalaiset urheilijat ja urheilujohtajat eivät myöskään kommentoineet Neuvostoliiton toimintaa samalla lailla kuin Calgaryn olympialaisissa.

Dopingkeskustelu oli laajaa. Epäilyjä neuvostoliittolaisten dopingista ei ollut. Toisaalta näin ei myöskään ollut Ylen osalta Calgaryssä, vaikka suomalaiset urheilujohtajat näitä

---

⁹² Helsingin Sanomat 3.10.1988: USA ja Neuvostoliitto rinnan dopingia vastaan.

⁹³ Em. viite

toivatkin esille. Yhtään neuvostoliittolaista ei kärkehtänyt. Itäblokin maista erityisesti Bulgaria ja Unkari olivat suurennuslasin alla.

Myöskään boikottimaista ei puhuttu juurikaan. Muun muassa nyrkkeilyn keuhkokuumeeseen ja Kuuba boikotoi kisoja. Olisi voinut olettaa, että boikotit olisivat puhuttaneet enemmänkin. Soulin olympialaiset olivat ensimmäiset sitten 1976 Montrealin kisojen kun sekä Neuvostoliitto että Yhdysvallat olivat mukana.

Sosialistimaiden ylivoima huomioitiin vain yleisesti. Neuvostoliittolaisten urheilijoiden kotimaata ei eritelty sen enempää. Erityisesti koripallomaajoukkueen selkäranka olivat liettualaiset urheilijat.

Kisojen aikana oli levottomuuksia erityisesti Baltian maissa. Liettuan ja Viron tilanne näkyi Suomen mediassa. Virossa oli tilanne kuitenkin huomattavasti rauhallisempi kuin Liettuassa, jossa väkivaltaisuuksilta ei vältytty. Tämä ei kuitenkaan näkynyt suorituksissa. Neuvostoliiton suoritukset koripalloparketilla, liettualaisten avainpelaajien johdolla, saattoivat jopa edesauttaa suoritustasoa ja kansallistunnetta niin kisoissa kuin kotimaassa.

3. OLYMPIALAISET NEUVOSTOLIITON HAJOAMISEN JÄLKEEN

3.1. Punalippu poistui vain mitalitaulukosta ja palkintojenjaosta

Ranskan Albertville sai isännöitäväkseen vuoden 1992 talviolympialaiset. 1990-luvun taitteessa oli tapahtunut suuria muutoksia maailmanpoliittisessa tilanteessa. Rautaesirippu idän ja lännen välillä oli kaatunut. Lopullisesti se ilmeni Neuvostoliiton hajoamisena, mikä tapahtui vain muutamaa kuukautta ennen Albertvillen kisoja. Itsenäisten Valtioiden Yhteisö edusti Neuvostoliiton raunioita pois lukien Baltian maat, jotka olivat itsenäistyneet. Viro, Latvia ja Liettua olivat liikkeellä omilla joukkueillaan.

Venäjällä oli kisojen alla ja kisojen kestäessä kuohuntaa ja epävarmuutta. Hallitus ja oppositio ottivat Venäjälle yhteen. Suurin kiistaa aiheuttanut kysymys oli Venäjän varapresidentti Alexander Rutskoin loikka hallituksen puolelta opposition leiriin.⁹⁴ Hän ei kuitenkaan pyytänyt eroa tehtävästään varapresidenttinä, vaan piti kiinni asemastaan.

*Tilanteen sähköisyydestä kertoo Venäjän varapresidentin Alexander Rutskoin ilmoitus, että hän menee puhumaan lauantaina oppositioliikkeen kokoukseen Rossija-elokuvateatterissa.*⁹⁵

Presidentti Boris Jeltsin oli valtionvierailulla kisojen alla juuri olympialaisten isäntämaassa Ranskassa, mutta hänenkin aikataulunsa oli sovitettu niin, että hän palasi Moskovaan hyvissä ajoin ennen viikonlopun katudemonstraatioita.⁹⁶ Viikonlopusta odotettiin Moskovassa rajua poliittista yhteenottoa.

Venäjällä oli vielä tuohon aikaan haikailua Neuvostoliiton palauttamiseen. Tämä oli erityisesti kommunistien tavoite. Itsenäisten Valtioiden Yhteisön jatkaminen vahvempana vaikuttajana säilyttäen entiset neuvostotasavallat ainakin suurimmaksi osaksi varjonsa alla oli myös osan tavoite. Jeltsinin hallinnossa Venäjällä alkoi kuitenkin jo tuohon aikaan vahvistua näkemys, jonka mukaan entiseen ei enää ollut paluuta.

Kuin ennusteena lähitapahtumien kulusta Jeltsinin sotilasneuvonantaja kenraali Konstantin Kobets kirjoitti keskiviikon Nezavisimaja Gazetassa,

---

⁹⁴ Helsingin Sanomat 6.2.1992: Venäjän hallitus ja oppositio kutsuvat väkeä mielenosoituksiin

⁹⁵ Em. viite

⁹⁶ Em. viite

että pian näyttää koittavan aika Venäjän perustaa omat asevoimansa. Se merkitsisi lopullista IVY:ä koskevan unelman hautaamista.⁹⁷

Entiset neuvostotasavallat liikkuiivat nopeasti itsenäistymispyrkimyksissään. Ukraina muun muassa siirtyi jo omaan valuuttaan kisojen alla, vaikka Neuvostoliiton hajoamisesta oli vain muutama kuukausi. Tämä näkyi myös Suomen kansainvälisissä suhteissa, sillä Kazakstaniin ja Ukrainaan muodostettiin jo tässä vaiheessa diplomaattisuhteet.⁹⁸

Moskovan paraati vanhan vallan puolesta oli laaja mielenosoitus ja poliittinen vastakkainasettelu olivat ilmeisiä. Yleisradion uutisissa haastateltiin ihmisiä, jotka olivat viimeisiä poliittisia vankeja. Presidentti Jeltsin oli armahtanut heidät. He pitivät mielenosoituksia täysin järjettöminä.

Nämä haluavat palauttaa ajan vanhaan, jolloin miljoonia ihmisiä tapettiin.⁹⁹

Mielenosoittajien vaatimuksista kumpusi Neuvostoliiton hajoamisen jälkimainingeissa erityisesti Ukrainan itsenäisyys ja siihen liitetyn Krimin niemimaan tilanne. Uutislähetysessä vaadittiin usean suun toimesta Krimin palauttamista Venäjälle.

Suomessa olivat jo alkaneet valmistautuminen presidentinvaaleihin muutaman vuoden päästä. Presidentiksi tähdännyt Eeva Kuuskoski esitteli perhe-elämänsä Venäjän televisiolle.¹⁰⁰ Uutislähetysessä näytettiin pätkä ohjelmasta. Toimintamallin osalta voidaan vetää yhtäläisyys Kekkonen aikaan ja tapaan hoitaa idänsuhteita. Asialla haluttiin osoittaa Kuuskosken kelpaavan itänaapurin poliittiselle johdolle. Suomen presidentille Neuvostoliiton aikana oli vahvuus, jos pystyi osoittamaan, että on Neuvostoliiton hyväksymä kandidaatti.

Kansainvälinen olympiakomitea muutoksen keskellä

Kansainvälisen olympiakomitean osaltakin edettiin murrosvaihetta. Entisistä neuvostotasavalloista jo 10 oli hakenut jäsenyyttä ennen Albertvillen olympialaisia.¹⁰¹ Venäjän olympiakomitean varapuheenjohtajan Vladimir Smirnov kertoi, että myös siihen

---

⁹⁷ Em. viite

⁹⁸ Yleisradion Urheiluruutu 7.2.1992

⁹⁹ Yleisradion uutiset 9.2.1992

¹⁰⁰ Em. viite

¹⁰¹ Helsingin Sanomat 7.2.1992: IVY:n jäsenmaat liittynevät KOK:hon omina valtioinaan

mennessä hakematta olleet maat, Tadžikistan ja Kirgisia, jättäisivät hakemuksensa mahdollisimman pian. Puheenjohtaja Juan Antonio Samaranchin johdolla Kansainvälinen olympiakomitea linjasi, että vuoden 1992 olympialaisissa nämä entiset neuvostotasavallat kilpailisivat IVY:n olympialipun alla ja näin ollen liittyisivät täysimääräisiksi jäseniksi vuoden 1993 alusta.¹⁰²

Kuvaavaa ajan epätietoisuudelle itänaapurimme tilasta on, että tämä prosessi tuli käsiteltyä sängen kevyesti sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien toimesta. Yleisradiossa asia oikeastaan sivuutettiin täysin ja todettiin ohi menen. Helsingin Sanomat kirjoittivat asiasta pienen yhden palstan kokoisen jutun. Mitään haastatteluja esimerkiksi suomalaisilta urheilujohtajilta ei tehty, eikä myöskään spekuloitu sen vaikutuksia tai edes sitä, että toteutuuko koko prosessi.

Kansainvälisen olympiakomitean kannalta kyseessä oli yksi suurimmista muutoksista tapahtuvaksi sen historian aikana. Tai ainakaan vastaavassa mittaluokassa muutoksia ei ollut aiemmin tapahtunut. Ainoa vastaava mullistus oli oikeastaan vain Neuvostoliiton liittyminen olympialiikkeeseen. Nyt Neuvostoliiton hajoaminen muutti olympialaisten dynamiikkaa lähes samalla tasolla. Tässä valossa olisi ollut perusteltua kirjoittaa ja kuvata tätä muutosta huomattavasti laajemmin. Ainoa perusteltavissa oleva syy tähän laiminlyöntiin on Suomen johtavien poliitikkojen ja suomalaisten epätietoisuus siitä, mihin itänaapurimme asiat ovat kehittymässä. Pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei uskallettu lähteä tekemään. Toimintamalleissa oli nähtävillä suomettuneisuuden jäänteitä.

Rautaesiripun murtuminen muutti olympialaisia vuodelle 1992 merkittävästi. Toinen suuri muutos oli Saksojen yhdistyminen. Yhtenäinen Saksa tulikin voimakkaasti olympiakartalle vuosikymmenten jälkeen ja menestyi mitalitaulukossa odotetun vahvasti.

Kisojen alla myös taloustilanne puhutti. Maailmantalouden epävarmuus Euroopassa johtui pitkälti Neuvostoliiton kaatumisesta. Calgaryn olympialaiset olivat tuottaneet 34 miljoona euroa voittoa. Albertvillen olympialaisten tavoite oli pyrkiä nollatulokseen. Varsinaisesti poliittisista kytkennöistä ei urheilun yhteydessä tähän aikaan kovin laajasti puhuttu.¹⁰³

---

¹⁰² Em. viite

¹⁰³ Yleisradion Urheiluruutu 7.2.1992

Avajaiset ilman tuttua punalippua

Kisojen avajaiset pidettiin 8.2.1992. Suomen joukkueen lipunkantajana toimi punakoneen Calgaryssä kaataneen joukkueen kapteeni Timo Blomqvist.¹⁰⁴ Calgaryn kiekkomenestys oli ja on suomalaisille poikkeuksellisen iso asia.

Ranskalaiset olivat rakentaneet avajaisten teeman ajankohtaisesti Euroopan yhtenäisyyden ympärille. Euroopan Yhteisö näkyikin keskeisesti läpi avajaisten.¹⁰⁵ Euroopan yhtenäisyyden korostamista ymmärtää Saksojen yhdistymisen merkittävyyden vuoksi.

Kisoihin osallistuu kaikkiaan noin 2000 urheilijaa ympäri maailman. Kisat avasi virallisesti yleisen tavan mukaisesti valtionpäämies Francois Mitterand ja olympiatulen saa sytyttää vasta 9-vuotias ranskalaispoika Francois-Cyrille Grange yhdessä legendaarisen jalkapalloilijan Michel Platinin kanssa.¹⁰⁶

Avajaisten odotetuimpia tapahtumia on perinteisesti joukkueiden esittelymarssi areenalle, jossa suuret joukkueet erottuvat koollaan.¹⁰⁷ Vielä vuoden 1988 olympialaisissa lähes peräkkäin areenalle saapuneiden Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton massiivisten joukkueiden sisäänmeno antoi välähdyksen maailman kahtiajaon, kylmän sodan tunnelmasta. Nyt Itsenäisten Valtioiden Yhteisön sisään tullessa soitettiin sovittu mukaisesti olympiahymni. Vaikutelma aiempien vuosien Neuvostoliiton mahtipontiseen hymniin verrattuna jäi valjuksi. Kylmän sodan voittajasta ei ollut epäselvyyttä.

Uusia maita olympialaisiin

Jugoslavian tilanne oli tuonut Slovenialle itsenäisyyden. Mäkihyppääjä Franci Petek ei peitellyt riemuaan Urheiluruudun haastattelussa. Hänen mukaansa itsenäisyyden olisi pitänyt tapahtua jo paljon aiemmin.¹⁰⁸ Esimerkiksi Jugoslavian tilanteen käsittely näytti olevan Suomen johtaville mediataloille tästä näkökulmasta helpompaa kuin entisten neuvostotasavaltojen tilanne. Vastaavia juttuja ei esimerkiksi veljeskansa Viron tilanteesta urheilun yhteydessä tehdä.

---

¹⁰⁴ Yleisradion Urheiluruutu 8.2.1992

¹⁰⁵ Em. viite

¹⁰⁶ Em. viite

¹⁰⁷ Em. viite

¹⁰⁸ Em. viite

Helsingin Sanomat teki pienen jutun virolaisesta Allar Levandista kisojen ensimmäisenä varsinaisena kisapäivänä. Levandi voitti Calgaryssä pronssia yhdistetyssä edustaessaan Neuvostoliittoa.

Viron yhdistetyn hiihtäjä Allar Levandi on harvinainen olympiaurheilija. Hän on edustanut kahta maata Calgaryssä 1988 Neuvostoliittoa ja nyt Albertvillessä isänmaataan Viroa.¹⁰⁹

Esiintyminen Viron väreissä merkitsi Levandin sanojen mukaan hänelle itselleen paljon. Hän korosti asian poliittisista merkitystä.

Se on tärkeä asia minulle. Olympialaisten kannalta se ei ole niin tärkeää, mutta poliittisesti. Kyllä se lisää hieman paineita, kun kilpailee oman maansa puolesta.¹¹⁰

Hänenkin tapauksessaan Neuvostoliiton edustaminen oli välttämätön paha ja urheilijat olivat voimakkaasti yksilöurheilijoita, vaikka Neuvostoliitto propagandassaan voimakkaasti tukeutui järjestelmän ylivoimaisuuteen suhteessa muihin järjestelmään, erityisesti kapitalistiseen maailmaan. Järjestelmä itsessään loi urheilijat. Henkilötasolla näin ei ollut, vaan urheilijat korostetusti urheilivat itseään varten, kuten Levandin tapaus osoittaa.

Helsingin Sanomat käsittelee sangen ohuesti erityisesti Viron ensiesiintymistä vuosikymmeneen olympiaperheessä. Levandia käsittelevän jutun kuvassa on Viron ja Latvian edustusasut ja kuvatekstissä kuitenkin todetaan asia:

Viro ja Latvia palaavat Albertvillessä olympiaympyröihin.¹¹¹

Kisat alkoivat suomalaisittain hyvin. Suomen jääkiekkomaajoukkueella oli odotukset korkealla. Calgaryn uroteot muun muassa Neuvostoliiton punakonetta vastaan olivat tuoreessa muistissa, eikä vähiten median puolesta. Suomi aloitti kisat voitolla yhdistyneestä Saksasta ja se lisäsi odotuksia.¹¹²

---

¹⁰⁹ Helsingin Sanomat 9.2.1992: Viron toivo Levandi sairastelee

¹¹⁰ Em. viite

¹¹¹ Em. viite

¹¹² Yleisradion Urheiluruutu 9.2.1992

Teini-ikäinen Toni Nieminen otti paikkaansa Matti Nykäsen saappaissa aloittamalla kisat normaalimäen pronssimitalilla. Mäkihypyn erityisasema suomalaisten urheilutoimittajien keskuudessa oli taattu.¹¹³

Egorova ja Välbe

Hiihtoladulla odotettiin paljon erityisesti suomalaisilta naisilta. Sekä Marja-Liisa Kirvesniemi ja Marjut Lukkarinen olivat olleet kisojen alla hyvässä kunnossa. Mielenkiintoisen asetelmasta teki se, että pahimmat kilpakumppanit olivat Itsenäisten Valtioiden Yhteisöä edustavia hiihtäjiä. Naisten hiihdon avauslajin voitti ylivoimaisesti venäläinen Ljubov Egorova jättäen Lukkarisen toiseksi. Egorovan ylivoima herätti ihailua. Hänen *hirmuinen vauhti*¹¹⁴ koettiin tavoittamattomaksi ja Lukkarisen hopeaa juhlistetaan kuin voittoa.

Helsingin Sanomat uutisoi lehdessään naisten 15 kilometrin kilpailun tulokset ensisijaisesti toki suomalaisten näkökulmasta ja Lukkarisen hopeaa hehkuttaen, mutta teki myös melko laajan artikkelin kilpailun voittaneesta Ljubov Egorovasta ja pronssille hiihtäneestä Jelena Välbestä. Artikkelin on tehty kilpailun tiedotustilaisuudesta ja toimittaja Arja Nukarinen aloitti juttunsa vertailemalla Välben ja Egorovan persoonia toisiinsa.¹¹⁵ Egorova on kotoisin Pietarista ja Välbe Tyynenmeren rannalta Magadanista. Jutun aluksi käydään läpi kummankin hiihtäjän taustaa, siviilisäätystä ja myös ihmetellään, miksi Egorova käyttää yhä tyttönimeään, vaikka hän on ollut naimissa jo kaksi ja puoli vuotta. Asian käsittely kuvaa myös aikakauden käsityksiä naisten ja miesten rooleista. Suurimman eron toimittaja näkee hiihtäjien luonteessa. Egorova on toimittajan mukaan arka ja ujo ja Välbe hänen täydellinen vastakohtansa.

*Samaan aikaan Välbe rehotti tuolissaan itsevarmana, kädet puuskassa. Kun hiihtäjille tehtiin yhteinen kysymys, Välbe yleensä vastasi kummankin puolesta.*¹¹⁶

Vastaavaa hiihtäjien luonneanalyysiä ei neuvostoliittolaisista urheilijoista ollut tehty vuoden 1988 olympialaisissa. Tulee ottaa myös huomioon, että kumpikaan hiihtäjästä ei

---

¹¹³ Em. viite

¹¹⁴ Em. viite

¹¹⁵ Helsingin Sanomat 10.2.1992: Jegorova ja Välbe vastakohtaisuuksien kilpasiskot

¹¹⁶ Em. viite

ollut uusi tulokas. Molemmat olivat voittaneet jo muun muassa maailmanmestaruuksia. Välbe oli ollut Lahden MM-kisoissa suomalaisten pahin kilpakumppani.

Neuvostoliitto kaikui vielä hiihtäjien puheissa.

Egorova selitti ylivoimansa sillä, että hän on paitsi kunnossa myös hyvä kiipeäjä. Vaikka hän myönsi, että saattoi kolme vuotta sitten vain uneksia olympiavoitosta, hän ei löytänyt harjoittelustaan mitään ratkaisevaa tekijää. Hän vain on harjoitellut ”muutaman vuoden enemmän hyvässä systeemissä”.¹¹⁷

Egorova siis kertoi olevansa vahvasti neuvostoliittolaisen valmennusjärjestelmän kasvatti, mitä myös toimittaja välillisesti alleviivasi. Välbe vaikutti artikkelin perusteella olevan voimakkaammin poliittisesti aktiivisempi ja sanavalmiimpi:

Siihen Välbe lisäämään, että vaikka poliittiset muutokset kotona ovat olleet isoja, ne eivät ole vaikuttaneet heidän harjoitteluunsa.¹¹⁸

Egorova oli toimittajan mukaan koko lehdistötilaisuuden hyvin lyhytsanainen. Kansainvälinen media muun muassa tiedusteli häneltä tunteuksia ja niiden mahdollisia muutoksia ennen palkintojenjakoa, koska palkintojenjaossa kuultaisiin olympiahymni ja olympialippu nostettaisiin salkoon. Egorova kommentoi poliittista asiaa näin:

En tiedä, emme ole vielä tottuneet uuteen tilanteeseen. Me olemme venäläisiä, ja toivottavasti saamme oman lipun jo seuraaviin kisoihin.¹¹⁹

Artikkelin sisältö on varsin poliittinen verrattuna yleiseen linjaan. Siinä myös tulee esille asioita, joita ei vuoden 1988 talviolympialaisissa Neuvostoliiton urheilijoiden taustasta ja näkemyksistä suomalaisessa mediassa vastaavalla tavalla tuotu esille. Välben poliittinen agenda tuodaan vielä palkintojenjakokysymyksen yhteydessä esille ja tulee luetelleeksi myös menestyksensä punalipun kunniaksi.

Meidät on kasvatettu neuvostoliittolaisiksi, ja minäkin olen viisi kertaa kuunnellut Neuvostoliiton kansallislaulua. Kyllähän systeemejä, perinteitä ja nimiä voidaan muuttaa ja romuttaa, mutta siihen ei totu hetkessä.”¹²⁰

---

¹¹⁷ Em. viite

¹¹⁸ Em. viite

¹¹⁹ Em. viite

¹²⁰ Em. viite

Suhtautuminen tuntui olevan myös laajemmin kansanomaisempaa suhteessa itänaapurin urheilijoihin kuin Neuvostoliiton ollessa vielä pystyssä. Toimittaja toi esille Suomen hiihtomaajoukkueen päävalmentajan Heikki Pusan lausunnon, jossa hän kutsui Raisa Smetaninaa *vanhaksi dieseliksi*. Toimittaja päätti artikkelinsa mainintaan Smetaninan onnistumisesta kilpailussa:

Smetanina täyttää karkauspäivänä 40 vuotta, mutta ikä ei näytä painavan. Rouva jyräsi neljännelle tilalle kuin ei muistaisi, että voitti ensimmäisen olympiakultansa jo 1976.¹²¹

Suomalainen kansanperinne sijoitti Smetaninan maskuliinisen olemuksen hiihtoladulla samaan legendaariseen kastiin Galina Kulakovan, Jarmila Kratochvilovan ja Pressin sisarusten kanssa. Artikkelin sisältö ja painotukset heijastelivat muutosta suhtautumisessa itänaapuriin.

Hiihto ja doping

Norjalaiset hallitsivat miesten hiihtoa ja IVY:n naiset olivat vahvoja naisten matkoilla. Naisten ampumahiihdon 7,5 kilometrin matkan voittoon hiihti, IVY:n Anfisa Reztsova, joka Calgaryssä oli voittanut olympiakultaa ilman pyssyä. Sekä Yleisradio että Helsingin Sanomat noteerasivat tämän onnistuneen lajinvaihdon uutisoinnissaan. Hän on ainoa urheilija, joka on voittanut olympiakultaa niin hiihdossa kuin ampumahiihdossakin. Myös Reztsovan luonne nousee esiin Helsingin Sanomien artikkelissa, kuten muutamaa päivää aiemmin myös Välben ja Egorovan kohdalla. Toimittaja kuvaa Reztsovaa *venäläiseksi huomattavan puheliaksi*.¹²² Stereotypia vakavista neuvostourheilijoista oli saamassa vaurioita. Myöskään hänen kohdallaan ei näitä luonteenpiirteitä tuotu esiin Calgaryn kisojen yhteydessä.

Dopingista ei juurikaan Albertvillen kisojen yhteydessä puhuttu. Calgaryn kisoissa Hiihtoliiton toimitusjohtaja Esa Klinga joutui pienen myrskyn keskelle hieman vihjatessaan mahdollisesti Neuvostoliiton urheilijoiden veridopingista. Erityisesti Helsingin Sanomat näki vaivaa tämän näkemyksen kumoamiseksi.

---

¹²¹ Em. viite

¹²² Helsingin Sanomat 12.2.1992: Pyssy sopii sileän hiihtäjien käteen

Albertvillessa keskustelua aiheutti jonkin verran ruotsalaislehti Expressenin väite, jonka mukaan norjalaiset käyttivät astmalääkkeitä suoritustaan parantavina suihkeina. Helsingin Sanomat pureutui myös asiaa ja haastatteli aiheesta Suomen joukkueen ylilääkäriä Seppo Rehusta. Huomionarvoista on hänen sanojensa kovuus suhteessa Norjan metodeihin.

*Se on Suomen kansa, että jos tervettä urheilijaa lääkitään näillä aineilla suorituskyvyn parantamiseksi, säännön hengen mukaisesti se on dopingia.*¹²³

Kontrasti suhtautumisessa norjalaisiin Albertvillessa ja neuvostoliittolaisiin Calgaryssä on sekä lehden että Suomen joukkueen johtoon kuuluvan toimesta valtava. Siinä kun Esa Klinga epävirallisesti mitalikahveilla toisti varomattomasti kanadalaisen päävalmentajan epäilyjä Neuvostoliiton urheilijoiden veridopingista, tässä Albertvillen tapauksessa Rehunen voimakkain sanankääntein antoi ymmärtää, että tilanne ei ole reilu. Tosin hän ei omien sanojensa mukaan ota kantaa Expressenin väitteiden todenperäisyyteen.

*Todennäköisyys sille, että kaikilla neljällä olisi astma, on aika pieni. Normaalialta olisi, että yhdellä olisi astma, joka vaatii lääkitystä, Rehunen sanoo.*¹²⁴

Koko haastattelussa oli sekä toimittajan että Rehunen toimesta selkeitä viittauksia siihen, että todennäköisesti jonkinlaista vilppiä harrastetaan. Artikkelissa todettiin myös, että vahvistamattomien tietojen mukaan Val di Fiemmen vuoden 1991 MM-hiihdoissa oli poikkeuksellisen monta hiihtäjää, jotka turvautuivat sallittuun astmalääkitykseen. Artikkelit päättyi Rehunen erittäin suorasanaiseen vihjaukseen:

*Dopingtesteissähan pitää ilmoittaa kolmen edellisen päivän lääkitys. Hiihdossa yllättävän monella on ollut tarve hoitaa astmaa. Näitä tapauksia on ilmennyt parin viime vuoden aikana.*¹²⁵

Rehunen suorasanaiset viittaukset ja Helsingin Sanomien vastaava uutisointi ei olisi verrattuna Calgaryn olympialaisten doping-asioihin tullut kuuloonkaan. Toisaalta, jos Expressen olisi kirjoittanut tuollaisia väitteitä IVY:n osalta, olisivatko Helsingin Sanomat tai Rehunen olisivat samanlaisella terävyydellä asiaan tarttuneet? Norjalaiset eivät tässä

---

¹²³ Helsingin Sanomat 13.2.1992: Suomen joukkueen ylilääkäri astmalääkkeiden käytöstä: ”Terveiden lääkitseminen on dopingia”

¹²⁴ Em. viite

¹²⁵ Em. viite

suhteessa olleet poliittisesti hankala kohde. Rehunen kuitenkin seikkaperäisesti todisti, että hiihdossa oli doping-ongelma astmalääkityksestä johtuen. Jos Rehunen olisi esittänyt samanlaisia ja yhtä vakavia vihjauksia Calgaryn olympialaisten yhteydessä koskien neuvostoliittolaisia kuin nyt Albertvillessa norjalaisista, olisi Rehunen melko nopeasti siirretty toisiin tehtäviin.

Ylivoimaiset Neuvostoliiton urheilujärjestelmän tuotteet taipuivat Lohjan tytölle

Kisojen suuri suomalaisten juhlapäivä tuli 13.2.1992, kun Marjut Lukkarinen voitti sankassa lumipyryssä olympiakultaa vain 0,9 sekunnin turvin ennen IVY:n Ljubov Egorovaa. Jelena Välbe oli jälleen kolmas.¹²⁶ Lukkarinen kertoi kisan jälkeen, että oli huolissaan erityisesti Egorovasta, joka oli ollut aiemmin täysin ylivoimainen. Helsingin Sanomien mukaan Egorova oli vielä puoli kilometriä ennen maalia sekunnin Lukkarista edellä.¹²⁷ Helsingin Sanomat myös kuvasi suomalaisen loppumatkan taistelua vahvana suomalaisen sisun taidonnäytteenä ja Lukkarinen antoi tähän kaiken tuen sanoillaan:

Sain edelläni lähteneen Tšhekkoslovakian Neumanovan kiinni. Pyysin ainakin kuusi seitsemän kertaa latua ja kolistelin vähän kannoillakin, mutta hän ei antanut tietä. Lopulta oli pakko huitaista sauvalla häntä sivulta reiteen, että pääsin ohi. Onneksi siinä ei mennyt liikaa aikaa, Lukkarinen siunaili.¹²⁸

Lukkarinen pääsi myös vastaamaan klassiseen *miltä nyt tuntuu* -kysymykseen. Voitto tuli IVY:n urheilijoiden aiemman ylivoiman myötä monelle suurena yllätyksenä.

Tunteita on vaikea kuvailla tässä vaiheessa. Toistaiseksi tuntuu uskomattomalta mutta mahtavalta.¹²⁹

Urheiluruutu lähetti erikoislähetysten palkintojenjaosta. Poliittisesti tilanteesta paljon kertova kuva oli Suomen lipun nouseminen kahden olympialipun välissä korkeimmalle Maamme-laulun soidessa.¹³⁰ Olisiko vaikutelma ollut mahdollisesti erilainen, jos Suomen lippu olisi noussut kahden punalipun välissä?

---

¹²⁶ Yleisradion Urheiluruutu 13.2.1992

¹²⁷ Helsingin Sanomat 14.2.1992: Kriittiset hetket viimeisessä nousussa

¹²⁸ Em. viite

¹²⁹ Em. viite

¹³⁰ Yleisradion Urheiluruutu 13.2.1992

Mielenkiintoinen nyanssi Lukkarisen voitossa on se, että hänestä tuli ensimmäinen Työvään Urheiluliittoa edustanut hiihdon suomalainen olympiavoittaja. Hänen lausuntonsa kuvaa maailman muutosta:

Olen suomalainen hiihtäjä, en minkään liiton. On sama minkä liiton seurassa urheilen. Isäni vain sattui aikoinaan viemään minut tullilaisen seuran harjoituksiin.¹³¹

Lukkarinen otti myös ennenkuulumattomalla tavalla kantaa suomalaisen urheilujärjestelmän kahtiajakoon. Tämäkin osittain saattoi johtua maailman muutoksesta, erityisesti itänaapurissa.

Jos liitoilla olisi yhteiset valmennusryhmät kaikissa ikäluokissa, se olisi varmasti plussaa hiihtomenestykselle.¹³²

Miesten hiihdoissa Norja jyräsi kuten tahtoi Vegard Ulvingin ja Björn Dählien johdolla.¹³³ Kazakstanilaisen Vladimir Smirnovin kisat olivat hänen uransa surkeimmat. Miesten 10 kilometrin hiihdossa, joka oli hänen yksi päämatkoistaan, hän jäi sijalle 13. Olisivatkohan Neuvostoliiton mullistukset mahdollisesti vaikuttaneet hänen valmistautumiseensa ratkaisevasti?

Miesten viesti oli suomalaisittain kiinnostava kilpailu. Suomen Jari Isometsä pääsi ankkuriosuudelle neljäntenä 47 sekuntia IVY:n kolmantena vaihtaneen Aleksei Prokurorovin perään. Norja oli jo karannut omille teilleen ja voitti kullan ylivoimaisesti. Ankkuri Björn Dählien maaliintulo takaperin päätyi kaikkiin koosteisiin kilpailusta. Isometsä voitti loppukirissä Ruotsin Mogrenin, ja kun molemmat olivat ohittaneet matkalla Prokurorovin, Suomi sai viestistä pronssia. Kuvaavaa on, että kilpailun jälkeisessä haastattelussa Isometsä puhuu *Neuvostoliitosta*.¹³⁴ Tämä oli yleistä myös muiden suomalaisten keskuudessa. *Neuvostoliittoa* käytettiin huomattavasti enemmän kuin *Itsenäisten Valtioiden Yhteisöä*. Ehkä Neuvostoliiton tai neuvostoliittolaisen voittaminen oli suomalaisurheilijoille merkityksellisempää tai sitten oli kysymys puhtaasti vanhasta tottumuksesta.

---

¹³¹ Helsingin Sanomat 14.2.1992: Lohjan hiihtotähti tuikki säteilevänä

¹³² Em. viite

¹³³ Yleisradion Urheiluruutu 13.2.1992

¹³⁴ Yleisradion Urheiluruutu 18.2.1992

Punakone jatkoi siitä mihin Calgaryssä jäi

Jääkiekkokaukalossa Suomi oli edennyt puolivälieriin asti. Puolivälierässä vastaan tuli IVY, joka murskasi Suomen maalein 6-1. Vanha punakone oli voimissaan, eikä antanut Suomelle mitään mahdollisuuksia.¹³⁵ Viktor Tihonov toimi IVY:n päävalmentajana kuin Neuvostoliiton punakoneenkin aikana. Tihonovin gloria suomalaisten silmissä ei ollut laskenut yhtään. Oikeastaan päinvastoin, kaikki mahdolliset ylläsanat ja taikuuteen viittaavat synonyymit olivat käytössä läpi kisojen. Suomen tappiota IVY:lle lohduteltiin tappion jälkeen, koska IVY:ä pidettiin turnauksen ennakkosuosikkina.

Monen mielestä Tihonovin suojatit ovat ykkösehdokkaita kultamitalikorokkeelle.¹³⁶

IVY eteni välieristä finaaliin voittaen Yhdysvallat. Punakone näytti edelleen mahtinsa kiekkokaukalossa. IVY kohtasi loppuottelussa Kanadan. IVY pelasi tutussa punaisessa peliasussaan. Vaikutelma oli kovin samanlainen kuin Neuvostoliiton asussa ja tuloskin oli sama. IVY meni olympiavoittoon vakuuttavasti ja joukkue vilisi supertähtiä. Yleisradion pitkän linjan urheilutoimittaja Juha Jokinen teki yhteenvetoa Urheiluruudussa jääkiekon osalta:

Jääkiekko oli yllätyksellinen. Yllätys oli se, ettei yllätyksiä nähty. Suomelta puuttui selkeä johtajahahmo. Vahva IVY nitisti Suomen helposti. Yhteiskunnallisen myllerryksen vallassa oleva IVY oli pieni yllätys. Uusi ja vanha pelaajaporukka hitsautui hienosti yhteen ja voitti oli lopulta selkeä. Viktor Tihonov voi nyt jäädä eläkkeelle.¹³⁷

Jääkiekon osalta Suomen odotukset olivat ehkä nousseet hieman turhankin korkealle. Olennaista on kuitenkin huomata, että samanlaista punakoneen hehkutusta kuin Calgaryn kisoissa ei suomalaisten urheilutoimittajien toimesta nähty. Toisaalta joukkuetta pidettiin yksiselitteisesti jatkumona Neuvostoliiton legendaariselle maajoukkueelle, mitä se toki pelaajien, pelitavan ja suoritusten perusteella olikin.

---

¹³⁵ Yleisradion Urheiluruutu 19.2.1992

¹³⁶ Helsingin Sanomat 20.2.1992: IVY murskasi Leijonien mitalihaaveet

¹³⁷ Yleisradion Urheiluruutu 23.2.1992

Lobbausta urheilutoimittajien tyyliin

Kisojen päätteeksi oli esillä Suomen hakuprosessi vuoden 2006 olympialaisten järjestämiseen, jotka olisi määrä järjestää Lahdessa. Urheiluruudussa Kansainvälisen hiihtoliiton puheenjohtaja hehkuttaa Lahtea ja sen mahdollisuuksia saada talviolympiaisäennyys vuonna 2006.¹³⁸ Kansallista itsetuntoa hierottiin voimakkaasti, vaikka Suomi oli samaan aikaan syvässä lamassa. Yleisradio lobbasi kisoja poikkeuksellisen vahvasti Suomeen, ottaen huomioon Yleisradion roolin suomalaisessa yhteiskunnassa ja suhteen poliittisen päätöksentekoon. Erityisesti toimittaja Kari Mänty kunnostautui tässä asiassa, hän vaikutti olevan asiasta innoissaan kuin pikkupoika karkkikaupassa. Helsingin Sanomat eivät tätä prosessia nostaneet esille samalla tavalla.

Kun vetää Albertvillen kisojen tapahtumat ja uutisoinnin Yleisradiossa ja Helsingin Sanomissa yhteen, paljastui viitteitä Neuvostoliiton lopullisesta romahduksesta. Tämä tuli esille jo urheilijoiden puheissa, kuten hiihtokuningatar Ljubov Egorovan kohdalla, joissa hän jo toivoi, että voisi hiihtää tulevaisuudessa Venäjän lipun alla. Baltian maat olivat ensi kertaa omilla joukkueillaan mukana olympialaisissa. Muutos oli varmasti sen verran suuri ja toisaalta pienten maiden urheilijamäärät olivat sen verran pieniä, ettei mainittavampaa menestystä Albertvillestä ollut itsenäistyneisiin Itämeren maihin vielä tuotavana.

Isossa kuvassa IVY oli kuin ennenkin ja esimerkiksi mitalit laskettiin jatkumona Neuvostoliiton mitaleihin. Myös urheilijat puhuivat Neuvostoliitosta. Näin oli myös varmasti suuren televisiota katselevan yleisön silmissä. Kisojen suurin suomalaishetki oli Marjut Lukkarisen voitto ennen Ljubov Egorovaa ja Jelena Välbeä. Kansallistunne oli kovaa. Onnellisuus välittyi myös vahvasti urheilutoimittajien Voitto Liukkosen, Bror-Erik Walleniuksen ja Kari Männyn äänenpainoista.

Toinen herkullinen tilanne oli miesten viestipronssi 4x10 kilometrin matkalla. Jari Isometsä voitti Torgny Mogrenin loppukirissä. Suulas ja värikästä kieltä käyttänyt Isometsä nousi viimeistään tämän voiton myötä median suosikiksi vuosiksi eteenpäin.

Koulupoika Toni Niemisen kultamitalit jatkoivat Matti Nykäsen voittokulkua Albertvillessä. Niemisestä tuli aikansa suurimpia teini-idoleja. Vastaavaa hurmosta ei ole ennen, eikä jälkeen nähty. Nieminen oli omaksunut mäkihypyn mullistaneen v-tyyliin

---

¹³⁸ Em. viite

parhaiten suhteessa kilpailijoihin, mikä antoi hänelle merkittävän edun, vaikka vielä tuolla kaudella v-tyylistä vähennettiin tyylipisteissä.

IVY oli mitalitaulukossa toinen. Suunta oli rajusti laskeva suhteessa Calgaryn kisoihin. Neuvostoliitto murtui siis myös mitalitaulukossa. Naisten hiihdossa ja jääkiekossa oli nähtävissä vanhaa neuvostoliittolaista ylivoimaa. Muuten oli jo murros nähtävissä ja seuraavissa olympiakisoissa vaikutelma tulisi oletettavasti lisääntymään – punakone oli vääjäämättä hiipumassa urheilukartalla.

Dopingista ei juuri keskusteltu lukuun ottamatta Expressenin esille nostamaa astmakeskustelua, jossa kohteena olivat yksinomaan norjalaiset ja hiihtäjät yleistäen. Saattaa olla, että myös suomalaisilla oli tämän asian osalta joitain asioita, jotka jätettiin kertomatta.

Median suhtautuminen itänaapurin urheilijoihin oli samankaltainen kuin aiemmin Neuvostoliittoon. Toisaalta vertailukohtana voi pitää journalismia muita maita ja muiden maiden urheilijoita kohtaan. Journalismi itsessään oli muuttunut 80-luvun lopusta räväkämmäksi ja terävämmäksi varsinkin Helsingin Sanomien toimesta, josta on tässä luvussa muutamia esimerkkejä. IVY:ä kohdeltiin kovin samaan tapaan kuin Neuvostoliittoa, joten voidaan perustellusti esittää, että itänaapuri sai myös Albertvillen kisojen aikaan erityiskohtelua suomalaiselta medialta. Vuosikymmenten perinne ei ollut muuttunut merkittävästi, mikä näkyi erityisesti muun muassa neuvostoliittolaisen jääkiekon ilmentymässä Viktor Tihonovissa ja siinä, miten hänestä kirjoitettiin ja muuten esitettiin mediassa Albertvillen kisojen aikana.

3.2. Barcelona 1992: Kaupallisuuden riemuvoitto

Barcelonan kesäolympialaiset pidettiin heinä-elokuussa vuonna 1992. Kisojen alla maailmanpolitiikan keskiössä oli Persianlahden sodan jälkipyykki sekä Irakin tilanne ylipäätään. Neuvostoliiton tarinan loppuminen näytti entistä selvemältä. Vielä Albertvillen talviolympialaisten aikaan oli keskustelua, että IVY jatkaisi entisten neuvostotasavaltojen liittona myös urheilukentillä, jatkaen näin Neuvostoliiton perinteitä, tuo keskustelu oli Barcelonan kisojen aikaan laantumassa ja näytti entistä ilmiselvemmältä, että tulevaisuudessa entiset neuvostotasavallat kilpailisivat omien itsenäisten maidensa tunnuksin ja lipuin varustettuna.

Amatöörejä ja ammattilaisia

Keskustelu urheiluihanteista suhteessa amatööriurheiluun ja ammattilaisurheiluun nousi Barcelonan kisoissa aivan uusiin sfääreihin, johtuen Yhdysvaltojen kisoihin kasaamasta Dream Team -nimen saaneesta koripallojoukkueesta. Suomalaisille on edelleen karvas muisto vuoden 1932 Los Angelesin olympialaisista, jolloin suomalaisten suurin olympiasankari Paavo Nurmi suljettiin pois kilpailuista ammattilaisyytösten saattamana. Kansainvälisen olympiakomitean suhde ammattilaisurheiluun on ollut aina hankala. Olympialiikkeen perustamisen ajan ihanteisiin kuului vahvasti amatööriurheilu. Ensimmäisen kerran urheilijalta otettiin mitali pois jo vuonna 1912, kun amerikkalainen intiaanitaustainen Jim Thorpe joutui luopumaan kymmenottelun kultamitalistaan, kun selvisi, että hän oli ansainnut 25 dollaria viikossa baseballin pelaamisesta.¹³⁹

Amerikkalaisten koripallomiljonäärien saapuminen Michael Jordanin ja Magic Johnsonin johdolla olympialaisiin pelaamaan lopetti tulevissa kisoissa keskustelun amatööriurheilun ja ammattilaisurheilun suhteesta olympialaisissa kokonaan. Helsingin Sanomien mukaan tärkeitä koripalloammattilaisille ei ole vain voitto, vaan myös vastustajan täydellinen *häpäiseminen*.¹⁴⁰ Helsingin Sanomat myös alleviivasi todellista syytä Yhdysvaltojen kasaamalle Dream Teamille: Maa ei missään nimessä halunnut kokea samanlaista nöyryytystä kuin edellisissä Soulin olympialaisissa liettualaisten johdattamalle Neuvostoliiton joukkueelle.

---

¹³⁹ Helsingin Sanomat 25.7.1992: Shamatörismi ulosmitattu kisoista

¹⁴⁰ Em. viite

USA on kuitenkin houkuttellut ammattilaisensa Barcelonan kisoihin puhtaasti kansallisista syistä. Amerikkalaiset ovat häpeissään, kun he eivät ole paraatilajissaan voittaneet ainuttakaan isoa turnausta vuoden 1986 jälkeen.¹⁴¹

Soul oli USA:n amatööri- ja yliopistokoripallolle lähes katastrofi. Joukkue ei päässyt edes pelaamaan olympiakullasta.¹⁴²

Toisaalta usean näkemyksen mukaan amatööriurheilun ihanteista puhuminen olisi pitänyt lopettaa jo Neuvostoliiton liittyttyä olympialiikkeeseen vuonna 1952 Helsingin olympialaisissa. Järjestelmällinen valmentautuminen nousi aivan uudelle tasolle, kun Neuvostoliiton strategiana oli myös selvästi osoittaa yhteiskuntajärjestelmänsä ylivertaisuus suhteessa muihin myös urheiluareenoilla.

Ammattilaiskeskustelun myötä tulivat myös keskusteluun kaupallisuus ja sen entistä suurempi rooli sekä kestoaihe doping. Perusolettamus vaikutti olevan sekä Yleisradion että Helsingin Sanomien näkökulmasta se, että kaupallisuuden lisääntyminen oli itse urheilun kannalta, jos ei nyt suoraan huono asia, niin vähintäänkin hyvin arveluttavaa. Osittain aikaa leimasi myös kylmän sodan päättymisen ja niin sanottu kapitalistisen maailmanjärjestyksen voitto, joten kaupallisuus korostui senkin takia aivan eri tavalla.

Helsingin Sanomien toimittaja Jouko Jokinen purki ahdistustaan *Päivän päänsärky* -palstalla. Suomalaisten vertaaminen ammattiurheilijoihin on melko yliampuvaa.

En väitä, ettekö ammattiliiga NBA:ssa urheile maailman parhaat urheilijat. Todennäköisesti jokainen USA:n joukkueen koripalloilija olisi viidessä kuudessa yleisurheilulajissa ainakin Suomen maajoukkueetasoa – kuukauden harjoittelulla. Kukaan musta amerikkalaispoikahan ei vahingossakaan ryhdy yleisurheilijaksi, jos heillä on edes pienikin mahdollisuus päästä ammattikoripalloilijaksi.¹⁴³

Jokinen jatkoi, että ammattilaisurheilun ja viihdeteollisuuden rajanveto on mahdotonta ja ammattilaisurheilussa itsessään pitäisi ensin selvittää monia asioita ennen kuin ammattilaiset ottaa samalle viivalle kilpailemaan. Hän teki myös melko yliampuvia vertauksia provokatiivisessa kolumnissaan.

---

¹⁴¹ Em. viite

¹⁴² Em. viite

¹⁴³ Helsingin Sanomat 27.7.1992: Ammattiurheilun sokea palvonta

En myöskään väitä, etteikö Michael Jordan voisi olla jumala ja muutkin pelaajat ainakin puolijumalia. Silti ammattilaisurheilussa on paljon selvittämättömiä asioita niin kuin kaikkialla muuallakin viihdeteollisuuden kulisseissa.¹⁴⁴

Hänen mukaansa ammattilaisurheilu tarkoittaa auttamattomasti myös suoraan sitä, että doping on itseäänselvyys ja tasapuolisia kilpailuja ei mitenkään voida järjestää. Hän nosti esille erityisesti amerikkalaislajit, kuten amerikkalaisen jalkapallon, mutta myös tenniksen ja nyrkkeilyn, joissa doping-testaus on edelleen retuperällä. Hän näki, että doping kuuluu ammattilaisurheiluun ja pelko kärkehtämisestä on olematon.

Jokinen löysi myös vertailukohdan idän ja lännen välille dopingin osalta. Erityisesti Itä-Euroopan maiden doping-kulttuurin on sanottu olevan villiä. Jokinen korjasi näkemystä ja osui vertauksessaan Magic Johnsonin sairaudesta pahasti harhaan sortuen mauttomaan journalismiin.

Doping-kulttuurin on yhä Yhdysvalloissa vähintään yhtä villiä kuin aikanaan entisessä Itä-Euroopassa. Saksalainen juoksijatar Katrin Krabbe oli vuoden aikana doping-testeissä kolmisenkymmentä kertaa. Jos Dream Teamin pelaajat olisi testattu vuoden aikana 30 kertaa, joukosta olisi varmasti löytynyt muitakin positiivisia näytteitä kuin vain Magic Johnsonin hiv-testi.¹⁴⁵

Toisaalta hänen kirjoituksestaan huomaa, että rautaesirippu oli peruuttamattomasti murtunut ja aika, jolloin sosialistinen Itä-Eurooppa ja Neuvostoliitto olivat olemassa, oli takanapäin. Jokisen kolumnista voi myös päätellä, että se kehitys ei ollut kaikille mieleen.

Kaupallisuus on tullut jäädäkseen

Yleisradion urheiluruudussa Barcelonan olympialaisten yhteydessä kuvattiin myös aiempaa enemmän olympialaisiin ja maailman muutokseen sekä paikallisiin asioihin liittyviä ilmiöitä. Urheiluruudussa haastateltiin kisojen alussa Iso-Britannian suurta olympiasankaria Sebastien Coeta. Hänen urastaan tehtiin poikkeuksellisen laaja raportti. Coe valittiin Iso-Britannian parlamenttiin juuri vuonna 1992. Hän vertaa haastattelussa

---

¹⁴⁴ Em. viite

¹⁴⁵ Em. viite

Moskovan olympialaisia vuodelta 1980 ja Los Angelesin olympialaisia vuodelta 1984. Vastaavat poliittisten boikottien kisat ovat hänen mukaansa toivottavasti nyt takanapäin. Toimittaja kysyi myös Coelta kisojen kaupallisuudesta ja hän totesi, ettei se ole ongelma, vaan pikemminkin kuuluu yhtenä luonnollisena osana nykyaikaisiin olympialaisiin.¹⁴⁶ Yleisradio kuljettaa kaupallisuusteemaa läpi kisojen eri yhteyksissä ja sitä käsitellään pääsääntöisesti negatiivisena ilmiönä. Toimittaja esimerkiksi totesi mielenkiintoisella tavalla Sebastien Coen haastattelun loppuyhteenvedossa, että Coe laskutti haastattelusta Yleisradiota.¹⁴⁷

Barcelonan kisojen yhteydessä Yleisradio nostaa esille myös Katalonian maakunnan itsenäistymispyrkimykset. Kuvituskuvinäytettiin runsaasti liehuvia Katalonian lippuja ja toimittaja toteaa, että *joukossa ei näy yhtään Espanjan lippua. Francon aikana yhdestä Katalonia-henkisestä huudosta olisi joutunut vankilaan*. Vertailukohtana toimivat aiemman kenraali Francon sotilasdiktatuurin olot, josta Yleisradio saa aasinsillan Viroon ja virolaisten osallistumiseen olympialaisiin sitten 1930-luvun.

Neuvostoliiton perintö

Suomalaisittain katseet olivat Barcelonassa vahvasti uima-altaalla. Suomen lipun värejä pitivät korkealla erityisesti nuoret lupaukset Antti Kasvio ja Jani Sievinen. Itsenäisten Valtioiden Yhteisön joukkue näytti vanhoja kaikuja Neuvostoliiton ajoilta jo heti kisojen avajaispäivänä uimalla 4x200 metrin vapaauintiviestissä uuden maailmanennätyksen. Kirkkaimpana tähtenä erottui venäläinen Jevgeni Sadovyi, joka voitti kaikkiaan kolme kultamitalia. Helsingin Sanomissa Sadovysin kultamitaleja pidettiin jopa vahvistuksena perinteiden säilymiselle.

*Sadovysin menestys on myös arvokas jäähyväislahja kisaperheestä katoavalle IVY:lle. Kultamitalit ovat takeena siitä, että IVY:n uimarit eivät hukkaa Neuvostoliiton perintöä kisoissa.*¹⁴⁸

IVY:n urheilijoiden kohdalla Suomen mediassa tuli aina tavalla tai toisella vertaus Neuvostoliittoon esille joko urheilijan itsensä tai toimittajan esiin tuomana. Lähes

---

¹⁴⁶ Yleisradion Urheiluruutu 30.7.1992

¹⁴⁷ Em. viite

¹⁴⁸ Helsingin Sanomat 30.7.1992: Idän pikajuna etenee Barcelonassa

poikkeuksetta esille nousi epävarmuus tulevaisuudesta ja viittaukset olivat usein negatiivisia, kuten olympiavoittaja Sadovyi tapauksessa.

Sadovyi ei vielä tiennyt, muuttavatko kolme olympiakultaa hänen elämäänsä. ”Vanhan vallan aikana (Neuvostoliitto) näistä voitoista olisi hyötynyt jotain. Nyt en tiedä.”¹⁴⁹

Perusteltua on todeta, että urheilijat olivat neuvostoliittolaisen urheilujärjestelmän tuotteita. Tuohon tuotteistukseen ja koulutukseen kuului olennaisesti myös virallisen poliittisen linjan omaksuminen ja myös sen levittäminen. Neuvostoliiton aikana erityisesti KGB valvoi, että urheilijat pysyivät uskollisena isänmaalleen. On myös huomioitava, että varsinkin huippu-urheilijoilla oli huomattavasti paremmat oltavat kuin tavallisilla kansalaisilla, koska he olivat myös sosialistisen järjestelmän käyntikortteja maailmalle. Monet urheilijoista, varsinkin venäläiset, olivat omaksuneet nämä näkemykset hyvin, joten muutos ei näyttänyt heidän näkökulmastaan positiiviselta. Sadovyi on perinteinen esimerkki tällaisesta urheilijasta, jolla neuvostoliittolaisille tyypillinen pidättyväisyys ja lyhytsanaisuus haastatteluissa jäivät päälle myös Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen.

Yksi kaikkien aikojen ylivoimaisimmista urheilijoista oli *Siperian Karhuksi* kutsuttu Aleksander Karelin. Häntä suomalainen media seurasi ja kommentoi ihailien. Barcelonassa hän paini raskaansarjan olympiakultaa ilman suurempia ongelmia, samaan tapaan kuin Soulissa neljä vuotta aiemmin. Barcelonassa vain yksi painija pystyi tekemään häntä vastaan pisteen.¹⁵⁰ Hänen kohdallaan jälleen korostettiin suomalaisessa mediassa Neuvostoliiton perinteitä ja niiden velvoittavuutta.

Aleksander Karelin on IVY:n painijoukkueelle, kuten hän oli Neuvostoliitonkin painijoukkueelle, painonsa arvoinen kultaa.¹⁵¹

Osittain hänenkin menestyksensä laitetaan jälleen Neuvostoliiton urheilujärjestelmän piikkiin ja häntä pidetään sen tuotteena. Suomalainen painija Juha Ahokas, onnistui tekemään pisteen Karelinia vastaan, mutta hävisi rumasti ylivoimaisella pistevoitolla. Hän korostaa, että Karelin sangen sympaattinen omassa ylivoimaisuudessaan. Ahokas totesi Karelinista seuraavaa:

---

¹⁴⁹ Helsingin Sanomat 30.7.1992: Jevgeni Sadovyi haki ME-kuntonsa vuorilta

¹⁵⁰ Helsingin Sanomat 30.7.1992: Aleksander Karelin jatkaa molskin voittamattomana

¹⁵¹ Em. viite

*Ei se mitään, että Karelin on niin ylivoimainen, mutta kun hän on vielä niin kohteliaskin.*¹⁵²

Viro sekä muut Baltian maat – uutta huomiota Suomen medialta

Urheiluruudussa haastateltiin Viron olympiakomitean puheenjohtajaa Arnold Greeniä, joka kertoi, että tukea Viron joukkueen osallistumiselle kisoihin on tullut myös Suomesta.¹⁵³

Baltian maita ja erityisesti Viroa ja virolaisia käsiteltiin Suomen johtavissa medioissa aivan erilaisella tavalla kuin esimerkiksi helmikuun Albertvillen kisojen yhteydessä, puhumattakaan vuoden 1988 olympialaisista Calgaryssä ja Soulissa. Kuten todettua, Barcelonan aikaan Neuvostoliiton hajoaminen oli jo selviö, eikä IVY:n jatko ollut enää niin ajankohtaista, mitä sen katsottiin olevan vielä Albertvillen kisojen aikana. Todennäköisesti tällä oli iso vaikutus myös Suomen mediaan. Myös erityisesti Viron historiaa käsiteltiin melko avoimesti ja virolaisten urheilijoiden onnistumisista raportoitiin laajasti.

Arnold Green puhkui haastattelussa kansallistunnetta ja riemua siitä, että virolaiset voivat ylpeänä edustaa omaa itsenäistä isänmaataan. Virolaisten agendalla oli myös historian vääryyksien korjaaminen, josta esimerkkinä on esimerkiksi Viron lipunkantajana avajaisissa toimiva Heino Lipp.

*Viron lippua kantaa Heino Lipp Barcelonan olympialaisten avajaisissa. Hän oli 40–50 -luvuilla maailman paras kymmenottelija, muttei poliittisista syistä päässyt koskaan edustamaan Neuvostoliittoa. Vuonna 1945 hänet vangittiin samana päivänä, kun toinen maailmansota loppui.*¹⁵⁴

Virolaiset menestyjät nousivat muutenkin esiin Suomen mediassa aivan eri tavalla kuin aiemmin. Purjehduksessa Tönisten veljekset saavuttivat pronssia. Neljä vuotta aiemmin he voittivat olympiakultaa edustaen Neuvostoliittoa. Tuolloin he eivät saaneet suomalaisessa mediassa juuri mainintaa. Kuvaavaa on, että Helsingin Sanomat käyttivät

---

¹⁵² Em. viite

¹⁵³ Yleisradion Urheiluruutu 25.7.1992

¹⁵⁴ Em. viite

paljon palstatilaa Soulin voitosta kertomiseen. Olympiakullasta he saivat palkinnoksi Ladan.

Soulissa Tönistet purjehtivat Neuvostoliiton väreissä. Tallinnassa heitä oli kuitenkin vastassa valtava määrä Viron lippuja. ”Kansallishenki oli jo silloin käsin kosketeltavissa. Vaikka olimme edustaneet Neuvostoliittoa, olemme aina olleet virolaisia”, Toomas Töniste jatkoi.¹⁵⁵

Erityisesti Erika Salumäen ja Tönisten veljesten menestys Soulin olympialaisissa antoivat merkittävästi lisää potkua niin kutsutulle ”laulavalle vallankumoukselle” Virossa, kuten myös Toomas Töniste antoi kommentillaan ymmärtää. Osittain syntyi vaikutelma, että Viron väreissä saavutettu pronssi oli veljeksille tärkeämpi kuin Neuvostoliiton tiliin voitettu olympiakulta.

”Tämä oli tärkeä mitali meille, vaikka vain pronssia. Sivullinen ei voi ymmärtää, mitä merkitsee voittaa mitali itsenäiselle Virolle”, Tonu Töniste sanoi.¹⁵⁶

Samaan aikaan olympialaisten kanssa uutisoitiin virolaisten ja venäläisvähemmistön väkivaltaisesta yhteenotosta varikon tyhjentämisen yhteydessä Tallinnassa¹⁵⁷ ja Venäjän ja Baltian maiden kireät välit olivat kestoaihe uutislähetyksissä.¹⁵⁸ Venäläisten joukkojen läsnäolo Virossa aiheutti levottomuuksia ja Venäjän virallisen vastauksen mukaan joukot olivat vain turvaamassa venäläisvähemmistön oloja Virossa.

Yleisradion lähestyminen asioihin oli mahdollisimman puolueetonta ja minkäänlaisia kannanottoja suuntaan tai toiseen ei ollut edes rivienvälistä havaittavissa, jollei kannanottona pidä sitä, ettei Yleisradio näe siinä, että itsenäisessä valtiossa on toisen maan sotajoukkoja, mitään kommentoitavan arvoista.

Helsingin Sanomien uutisoinnissa toistui Barcelonan aikaan usein samanlainen kaava, kun puhuttiin Baltian maiden urheilijoista. Uutisointi koski yleensä vain menestyneitä urheilijoita, mutta heidän osaltaan muisteltiin vanhoja ja kerrottiin taustoista tarkemmin kuin aiemmin ja myös tarkemmin kuin muiden maiden urheilijoista.

---

¹⁵⁵ Helsingin Sanomat 4.8.1992: Tallinnan satamalaitos Tönisten veljesten tukija

¹⁵⁶ Em. viite

¹⁵⁷ Yleisradion TV-uutiset 27.7.1992

¹⁵⁸ Yleisradion TV-uutiset 6.8.1992

Esimerkiksi Liettuan kaikkien aikojen ensimmäisen olympiakultamitalin voittaja Romas Ubartas nousi esiin näin. Helsingin Sanomien artikkelista, joka toteaa Ubartasin voittaneen olympiakultaa, noin 90 prosenttia on vanhojen Neuvostoliiton aikojen muistelua. Liettualainen Ubartas voitti Neuvostoliiton väreissä Euroopan mestaruuden jo vuonna 1986. Soulin olympialaisissa hän saavutti hopeaa.¹⁵⁹ Neuvostoliiton lopullisesti murtumisesta kertoo toimittajan luonnehdinta Ubartasin uran kriittisistä vaiheista:

Ubartas ei välttämättä ollut Liettuassa kovin suosittu urheilija. Hän osallistui Liettuan itsenäiseksi julistautumisen jälkeen Neuvostoliiton joukkueessa Splitin EM-kisoihin kaksi vuotta sitten. Samanaikaisesti Liettuan toinen kiekonheittäjä Vacklavas Kidikas kieltäytyi edustamasta Neuvostoliittoa.¹⁶⁰

Ubartasin osallistumisesta ei Suomessa kirjoitettu kyseisten EM-kisojen aikaan mitään, puhumattakaan Kidikasin kieltäytymisestä, koska Neuvostoliiton asioista ei tuolloin vastaavalla tavalla uutisoitu.

Temppu viilensi varsinkin Ubartasin ja Kidikasin välejä ja aiheutti Liettuassa voimakkaita kannanottoja. Tuossa vaiheessa Neuvostoliittoon haluttiin tehdä selvä pesäero.¹⁶¹

Ubartas suhtautui toisaalta samaan tapaan, kuten monet muutkin Neuvostoliiton väreissä urheilleet eli näkivät itsensä yksilöurheilijoina. Yhtenä ennakkosuosikkina Splitin EM-kisoihin lähtenyt Ubartas tosin epäonnistui kisoissa ja jäi kuudenneksi. Todennäköisesti Liettuassa ollut selkkaus vaikutti hänen suorituksiinsa siinä määrin, ettei normaalitasolle yltäminen ollut mahdollista. Artikkelissa myös huomautettiin, että kaudella 1991 Romas Ubartas oli suvereeni kiekkoringin valti, mutta tällä kertaa kisat jäivät väliin.

Viime kaudella Ubartas oli selvästi maailman paras kiekonheittäjä. Hän oli Tokion MM-kisojen voittajasuosikki, mutta tällä kertaa hän ei uskaltanut enää uhmata Liettuan hallitusta ja jäi pois kisoista.¹⁶²

Artikkelissa myös todettiin, että hän voitti Tokion kisojen jälkeen maailmanmestari Lars Riedelin neljä kertaa eli joka kerta, kun he kohtasivat kiekonheittokilpailussa.

---

¹⁵⁹ Helsingin Sanomat 7.8.1992: Ubartas suosittu nyt myös kotimaassaan

¹⁶⁰ Em. viite

¹⁶¹ Em. viite

¹⁶² Em. viite

Suomi hakee EY-jäsenyyttä ja seuraa Venäjän toimia

Maailmanpolitiikan muutoksesta kertoo myös Suomen hakuprosessi Euroopan Yhteisön jäseneksi. Jäsenhakemusta käsiteltiin samaan aikaan komissiossa. Ruotsi oli jo saanut myönteisen vastauksen komissiolta mahdolliselle jäsenyydelle, mikä lisäsi innostusta Suomessa.¹⁶³ Suomessa puhuttiin myös kokonaistuotannon pitkään jatkuneesta laskusta, johon osasyllinen oli Neuvostoliiton hajoamisesta johtunut viennin romahtaminen.

Erityisesti Venäjän toimia seurattiin Suomessa tarkasti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Neuvostoliiton suurin tasavalta oli sisäisen sekasorron vallassa, mutta samanaikaisesti pyrki ottamaan suurvallan asemaa maailmanpolitiikan kentällä. Tällä kertaa uutisissa seurattiin Venäjän pohjoisen laivaston aktiivisia toimia.¹⁶⁴ Laivastoa vahvistettiin Euroopan suunnalla merkittävästi.

Dream Team – suurin ilmiö

Barcelonan olympiakisojen suurin ilmiö Yhdysvaltain koripallojoukkue Dream Team jyräsi odotetusti voitosta voittoon ja otti kultamitalit ylivoimaiseen tyyliin. Helsingin Sanomat kirjoittaa lakonisesti, että *kultamitali oli varmistunut jo vuosi sitten, kun amerikkalaiset kertoivat, että heitä edusta NBA-ammattilaisista koottu tähtisikermä, Dream Team.*¹⁶⁵ Lehtiartikkelissa myös todetaan finaaliottelun Kroatiaa vastaan olleen mitäänsanomaton, koska Kroatia pyrki hidastamaan peliä niin paljon kuin mahdollista. Dream Teamin pelaaja Larry Bird tiivistää sattuvasti joukkueen tuntoja finaalin jälkeen:

*”Oli tylsää voittaa joka ilta 50 pisteellä. Nautin kuitenkin siitä, että voin myöhemmin kertoa lapsilleni kultamitalin voittamisesta”, Larry ”Legenda” Bird kertoi.*¹⁶⁶

Helsingin Sanomat korostaa, että koripalloturnaus oli kisojen ehkä tärkein yksittäinen tapahtuma. Kaikki silmäätekevät olivat paikalla, kun koripallon kultamitalia ratkaistiin. Huippuammattilaisten läsnäolo ei kuitenkaan isossa kuvassa ollut suomalaisen median mieleen, sillä myös Helsingin Sanomat korostaa niin sanottuja urheilun ulkopuolisia

---

¹⁶³ Yleisradion TV-uutiset 30.7.1992

¹⁶⁴ Em. viite

¹⁶⁵ Helsingin Sanomat 10.8.1992: USA nautiskeli loppuun asti

¹⁶⁶ Em. viite

asioita ja näkee Dream Teamin osallistumisen miljoonamiesten markkinointitemppuna, joille peli ja rehti meininki olivat toissijaisia.

Koripalloturnauksessa tuoksahtivat raha ja kovat kaupalliset arvot. Maailmassa ei ollut koskaan aiemmin koottu yhtä arvokasta joukkuetta kuin amerikkalaisten unelmaryhmä. Tähtikatraan kirkkain piste Michael Jordan yksinään ansaitsee yli sata miljoona markkaa vuodessa. Yhteensä joukkue ehkä tienaa noin 400 miljoonaa markkaa. Summa vaihtelee sen mukaan, kuka sen laskee.¹⁶⁷

Artikkeli vahvistaa näkemystään poimimalla juttuun yhden sitaatin Jordanilta, jolla annetaan kuva, että Jordan vähätelisi kultamitalia. Hänen kerrotaan verranneen kultamitalia mukavaan matkamuistoon. Myös ammattiliiga NBA:n kerrotaan olevan mukana vain markkinointimentaliteetilla.

Olympialaiset lisäsivät pelaajien markkina-arvoa yhteensä ehkä parilla sadalla miljoonalla markalla. Kaiken takana työskenteli NBA-ammattilaissarjan markkinajaosto.¹⁶⁸

Kaupallisuus puhuttaa läpi kisojen

Kisojen lopun lähestyessä Yleisradio teki jälleen laajemman reportaasin kisojen kaupallisuudesta. Laajassa Urheiluruudun jutussa käsiteltiin asiaa monesta kulmasta. Sponsorirahaa liikkui 8 miljardia markkaa, mikä oli 75 % enemmän kuin Soulin kisoissa.¹⁶⁹ Kaupallisuuden korostaminen oli erityisesti Yleisradion teema läpi kisojen ja sitä pidettiin enimmäkseen negatiivisena ilmiönä. Helposti voisi tulkita, että osalle toimittajakunnasta kylmän sodan päättyminen ja sitä kautta *sosialistisen vaihtoehdon* poistuminen maailmanjärjestyksestä ei ole ollut myönteinen asia.

Jutussa haastateltiin myös Adidaksen ja Niken edustajia sekä lueteltiin mitalimääriä. Ruudussa myös todettiin, että Sergei Bubka ja Michael Jordan olivat Niken ykköstähdet kisoissa.¹⁷⁰ Uutisoinnissa haikailtiin urheilun *puhtautta* ja annettiin kaupallisuudesta hieman hassu maku. Kaupallisuus toi eri sävyn kansallisvaltiokeskeiseen ajatteluun.

---

¹⁶⁷ Em. viite

¹⁶⁸ Em.viite

¹⁶⁹ Yleisradion Urheiluruutu 8.8.1992

¹⁷⁰ Em. viite

Kaupallisuuden lisääntyminen nähtiin siis oikeastaan pelkästään negatiivisena asiana. Positiivisia näkemyksiä ei löydy. On pakko pohtia, kokiko suomalaisten urheilujournalistien joukko ajan, jolloin Neuvostoliitto oli vielä mukana aidomaksi vanhan konservatiivisen amatööriurheilua korostaneen näkökulman kannalta? Sitä linjaa monet kokeneemman polven urheilutoimittajat edustivat. Selvää on toki, että olympialaisiin lähtivät toimitusten kokeneimmat journalistit. Ehkä Neuvostoliiton kaatumisen, Dream Teamin tulo kilpailuihin ja toisaalta Suomea kotimaassa ravistellut lama oli yhdistelmä, jonka myötä reaktio kaupallisuuden lisääntymiseen oli niin voimakkaan torjuva.

Yleisesti voidaan todeta, että Barcelonan aikaan Neuvostoliiton tapahtumia käsiteltiin paljon laajemmin ja vapaammin kuin Neuvostoliiton ollessa vielä pystyssä.

Barcelonan olympialaisten poliittinen anti jäi hieman kevyemmäksi kuin vuoden 1988 olympialaisten osalta. Neuvostoliiton jälkeen kisoissa kilpaillut IVY jäi melko kasvottomaksi Ylen uutisoinnissa. Neuvostoliiton vanhasta perimästä ei ollut paljoa jäljellä, eikä siihen kiinnitetty juurikaan huomiota. Helsingin Sanomien uutisoinnissa sen sijaan nousi esille usein viittaukset Neuvostoliiton perintöön ja menestyneiden urheilijoiden kohdalla erityisesti vedettiin yhtäläisyysmerkkejä menestyksen ja neuvostoliittolaisen urheilujärjestelmän välille. Helsingin Sanomat myös viittasivat myös usein DDR:n perintöön ja yhtenäisen Saksan onnistumiseen olympialaisissa.¹⁷¹

Suurin olennainen ero aiempaan oli Suomen kahden johtavan median tapa käsitellä Baltian maiden urheilijoita. Erityisesti Helsingin Sanomien tapa kerrata baltialaisten urheilijoiden uraa Neuvostoliiton väreissä on selvä osoitus siitä, että aiemmin jotain on jäänyt kertomatta. Tämä on myös selkeä viittaus siihen, että Neuvostoliitolla oli myös suomalaisen urheilujournalismin kohdalla erityisasema ja sitä käsiteltiin eri tavalla kuin muita maita.

Poliittisesti Barcelonan kisat nousivat esiin kaupallisuuden ja järjestelyjen osalta. Toimittajien tekemissä jutuissa oli selkeä vireystila, joka viittasi siihen, että kaupallisuus urheilussa ei ole hyvä asia. Toisaalta annettiin ymmärtää, että se on tullut jäädäkseen.

Barcelonan kisojen suurin suomalaishetki oli Mikko Kolehmainen olympiakulta melonnasta. Olympialaisten suurin tähti oli valkovenäläinen Vitali Tsherbo, joka voitti telinevoimistelussa miltei kaiken mahdollisen eli kuusi kultamitalia. Hän oli myös

---

¹⁷¹ Helsingin Sanomat 10.8.1992: Saksa hukkasi valtaosan DDR:n perinnöstä

osaltaan avittamassa Itsenäisten Valtioiden Yhteisön menestystä mitalitaulukossa. Sinänsä on jopa hieman kummallista, että hänen menestyksensä jäi suomalaisessa mediassa ilman suurempaa huomiota. Helsingin Sanomatkin teki hänestä vain pienen yhden palstan jutun.¹⁷² IVY murjoi kuitenkin mitalitaulukossa aivan tuttuun neuvostoliittolaismaiseen tyyliin jättäen Yhdysvallat selvästi taakseen.¹⁷³

---

¹⁷² Helsingin Sanomat 10.8.1992: Vitali Sherbo voimisteli kuusi kultamitalia

¹⁷³ Arponen 1996 WSOY, s. 334

3.3. Lillehammer 1994: Kohti urheilujournalismia ilman rajoitteita

Vuoden 1994 olympialaiset käytiin 24 000 asukkaan Lillehammerissa, Norjassa. Kansainvälien olympiakomitea valitsi Lillehammerin kisajärjestäjäksi tiukan äänestyksen päätteeksi, jossa Lillehammer voitti Ruotsin Östersundin lukemin 45–39. Lillehammer on norjan yksi tärkeimmistä talviurheilukeskuksista. Siellä järjestettiin muun muassa ampumahiihdon MM-kilpailut vuonna 1977.¹⁷⁴

Kisat olivat norjalaisten juhlaa. Norjalaiset hallitsivat erityisesti pohjoismaisia hiihtolajeja mielin määrin. Naisten hiihdossa tosin nähtiin italialaisen Manuela Di Centan ja Venäjän Ljubov Egorovan välinen taistelu hiihtokuningattaren tittelistä. Kolmella kultamitalillaan ja kahdella hopeallaan tittelin sai Egorova, mutta Di Centa kahdella kultaisella, kahdella hopealla ja yhdellä pronssilla oli selvästi toiseksi menestynein naishihtäjä.

Mitaleita eniten keräsi Norja (kaikkiaan 26 kappaletta), mutta 10 kultaa riitti vain kakkossijaan taulukossa. Eniten kultamitaleja haali Venäjä, joka sai kaikkiaan 11 kultaista mitalia ja yhteensä 24 mitalia.

Neuvostoliitto hajosi vuonna 1991 ja Lillehammerin olympialaiset olivat ensimmäiset kisat, joissa perinnevaltioiden edustajat pääsivät edustamaan omia kotimaitaan. Lillehammerissa kultamitali meni Venäjän lisäksi entisistä Neuvostotasavalloista Kazakstaniin, Ukrainaan ja Uzbekistaniin. Uusista olympiaohjelmaan tulleista lajeista uzbekistanilainen Lina Tserjazova voitti freestylehyppyjen kultamitalin. Hänen äitinsä kuoli ennen kilpailua, mutta hänen äitinsä viimeisen toivomuksen mukaisesti se kerrottiin olympiavoittajalle vasta kilpailun jälkeen.¹⁷⁵ Naisten taitoluistelun voitti 16-vuotias ukrainalainen Oksana Bajul ja miesten 50 kilometrin hiihdon voitti lopulta ylivoimaisesti Kazakstanin karhu Vladimir Smirnov. Uusia maita oli rivissä myös, kun Tšekkoslovakian jakautumisen myötä syntyi Tšekki ja Slovakia, mutta ne jäivät Lillehammerin kisoissa mitaleitta, vaikka molemmat maat esiintyivät varsin pirteästi olympiakaukalossa.

Suomen osalta kisat eivät menneet odotusten mukaisesti ja Suomi jäi ensimmäisen kerran sitten Sapporon olympialaisten vuonna 1972 ilman kultamitalia. Mitaleja tuli kuitenkin kaikkiaan kuusi, joista yksi hopea ja viisi pronssia. Suomalaisittain historiaa teki 38-vuotias Marja-Liisa Kirvesniemi, joka osallistui ensimmäisenä suomalaisena ja kaikkien

---

¹⁷⁴ Arponen 1996 WSOY, s.495

¹⁷⁵ Arponen 1996 WSOY, s.498

aikojen ensimmäisenä naisena kuudensiin olympialaisiinsa.¹⁷⁶ Hän menestyi vielä mainiosta ottaen kaksi henkilökohtaista pronssimitalia. Hän toimi myös tärkeänä äitihahmona koko Suomen joukkueelle lajista riippumatta. Jääkiekkomaajoukkueen kapteeni Timo Jutila on monesti korostanut Kirvesniemen puheen merkitystä joukkueelle, kun hän pisti omat pronssimitalinsa kiertämään Kanadalle hävityn välieräpelin jälkeen joukkueen pukuhuoneessa ja vakuutti joukkueen, että mitalista kannattaa pelata.

Suomen jääkiekkomaajoukkueessa oli uusi tuleminen. Nuoret pelaajat ottivat enemmän vastuuta ja Lillehammerin kisoissa syntyi Saku Koivun, Jere Lehtisen ja Ville Peltosen ketjusta mainetta niittänyt *Tupu-Hupu-Lupu* -ketju, joka sai myöhemmin koko kansakunnan sekaisin. Suomi pelasi jääkiekossa kahdesti Venäjää vastaan. Neuvostoliiton sijaan Albertvillen olympialaisissa kaksi vuotta aiemmin pelannut IVY oli vielä voittanut kultaa lähes tuttuun tyyliin, mutta vaikka Lillehammerin olympialaisissa valmentajanakin oli edelleen suomalaisille hyvin tuttu Viktor Tihonov, niin vanha ja kuuluisa punakone ei noussut mitenkään esille kisoissa. Suomi nuiji Venäjän alkusarjassa Saku Koivun johdolla tyyliin 5-0 ja pronssiottelussakin 4-0. Venäjä jäi ilman mitalia ja Neuvostoliiton ajan mahdista oli jäljellä korkeintaan muistoja.

Suomen kansalliset lähetysoikeudet olivat Lillehammerin kisoissa edelleen Yleisradiolla ja suoraan lähetystä kisoista näytettiin enemmän kuin koskaan talvikisoista. Helsingin Sanomat seurasivat kisoja myös tiiviisti. Jääkiekko sai suomalaisessa mediassa edelleen valtavasti palstatilaa ja televisioaikaa. Kuvaavaa on, että Yle teki Urheiluruutuun pitkän ja ansiokkaan henkilökuvan jopa maajoukkueen huoltajasta.¹⁷⁷

Punakone oli vain varjo entisestään

Leijonat esiintyivät edukseen kisoissa ja etenivät voitosta voittoon. Katkera tappio tuli välierässä Kanadalle, mutta Venäjä kaatui jälleen pronssiottelussa selvin 4-0 lukemin. Jääkiekkohuuma oli saavuttamassa Suomessa aivan uuden tason. Venäjän maajoukkue ei säästynyt suomalaisessakaan mediassa vertauksilta vanhaan punakoneeseen.

Helsingin Sanomat nosti esille syitä siihen, miksi Venäjä oli vain varjo aiemmista suoristuksistaan. Ensimmäisenä seikkana esille nousi se, että suurin osa Venäjän parhaista pelaajista pelaa Pohjois-Amerikan ammattilaisliigan NHL:ssä. Lisäksi lehti kertoi, että

---

¹⁷⁶ Arponen 1996 WSOY, s.495

¹⁷⁷ Yleisradion Urheiluruutu 12.2.1994

Venäjän kiekkoilua jäytää järjestelmän sisäinen riita, minkä vuoksi Venäjällä on kaksi maajoukkuetta.¹⁷⁸ Jutussa nostettiin myös esille Suomen valmentajan Curt Lindströmin ihmettely siitä, ettei Venäjän valmentaja Viktor Tihonov kätellyt häntä Suomen ja Venäjän ottelun jälkeen. Ottelu päättyi Suomen 5-0 voittoon:

*Kansainvälinen tapa on, että valmentajat kättelevät toisiaan ottelun jälkeen ikään kuin kiitokseksi ottelusta. Tihonov ei tehnyt elettäkään kätelläkseen.*¹⁷⁹

Viktor Tihonov kuitenkin muistetaan *miellyttävänä yllätysvieraana*, joka kiersi Suomen maajoukkueen pukuhuoneessa onnittelemassa pelaajia hyvästä suorituksesta kuusi vuotta aikaisemmin Calgaryn olympialaisten viimeisen ottelun jälkeen. Silloin hän oli ystävällisyyden perikuva, jota suomalaisessa mediassa mielellään pidettiin erityisasemassa. Nyt hän oli moukka, jolla ei ollut käytöstapoja. Tässä on kyseisessä asiassa selkeimmin nähtävissä urheilujournalismin muutos. Neuvostoliitolla oli vahva erityisasema myös Suomen johtavien mediatalojen urheilutoimituksissa. Tihonovista ei olisi kirjoitettu tähän tapaan Neuvostoliiton vielä ollessa pystyssä. Hillitysti ja analyttisesti esiintynyt Curt Lindström korosti omalla käytöksellään tätä kontrastia.

Venäläisurheilijoista eniten suomalaisessa mediassa käsiteltiin naishiihtäjiä ja erityisesti Ljubov Egorovaa. Venäläishiihtäjää verrattiin neuvostoliittolaisiin hiihtäjiin:

*Voitonkin hetkellä Egorova on ilmeeton, rauhallinen ja vaitelias, aivan kuten entisen Neuvostoliiton huippu-urheilijat.*¹⁸⁰

Egorova oli kisojen paras naishiihtäjä. Hän kävi kovia kisoja italialaista Manuela Di Centaa vastaan. Suomalainen ja kansainvälinen media otti Di Centan suosikikseen. Hän oli aivan kuin Egorovan vastakohta. Iloinen ja räiskyvä luonne hurmasi Lillehammerissa. Egorova ei suomalaisessa mediassa erityisiä kehuja kerännyt. Varsinkin naisten takaa-ajon aikana, saattoi rivien välistä jopa saada sellaisen vaikutelman, että selostajat toivoivat Di Centan ajavan Egorovan kiinni ja menevän ohi.

Lillehammerin kisoissa suomalaiset saivat uuden hiihtosankarin, kun Mika Myllylä otti kaksi henkilökohtaista mitalia: pronssi 30 kilometrin kisassa ja 50 kilometrin kisassa hopeaa Kazakstanin olympiamitalitaulukkoon tuoneen Vladimir Smirnovin jälkeen.

---

¹⁷⁸ Helsingin Sanomat 16.2.1994: Venäjän piessyt Leijonat ihmetyttää

¹⁷⁹ Helsingin Sanomat 16.2.1994: Lindström ihmetteli, miksei Tihonov kätellyt

¹⁸⁰ Helsingin Sanomat 16.2.1994: Egorova on menestynyt konemaisen tasaisesti

Suomalaisen median suhtautumisesta voidaan nähdä ainakin se, että venäläiset tai entisten neuvostotasavaltojen edustajat ei nouse mitenkään erityisesti esille mediassa. Käsittelytavassa on suuri muutos jopa kahden vuoden takaisin vuoden 1992 olympialaisiin verrattuna.

Menestyjät noteerattiin. Ainoastaan Venäjän huono menestys jääkiekkokaukalossa huomioitiin laajemmin.

4. URHEILJOITA NEUVOSTOLIITON JA PERINNEVALTIOIDEN VÄREISSÄ

4.1. Vladimir Smirnov – Kazakstanin karhu

Vladimir Smirnov urheili pitkän ja menestyksekkään uran hiihtäjänä. Kazakstanilainen edusti alku-uransa Neuvostoliittoa ja voitti muun muassa vuoden 1988 Calgaryn olympialaisissa kolme mitalia, mutta jäi ilman kirkkainta. Kazakstanilaista ei suomalaisessa mediassa noteerattu erityisesti vielä Neuvostoliiton hiihtäjänä. Aleksei Prokurorov ja Mihail Devjajtjarov keräsivät suurimman huomion suomalaisessa mediassa neuvostoliittolaisista mieshiihtäjistä. Vuoden 1989 Lahden MM-hiihdoissa Smirnov voitti maailmanmestaruuden 30 kilometrin kilpailussa, mutta hänellä oli Lillehammeriin tullessa ikuisen kakkosen maine.

Smirnovin arvokisan uran suurin epäonnistuminen sattui vuonna 1992 Albertvillen olympialaisissa, joissa Smirnov jäi kauas mitaleista. Tämä oli poikkeuksellista, koska hän oli varma arvokisamitalihiihtäjä koko hänen hiihtouransa ajan. Albertvillen olympialaisissa hän edusti Itsenäisten Valtioiden Yhteisöä ja Neuvostoliitto oli juuri hajonnut. Voi hyvin olettaa, että sekasorto, jonka Neuvostoliiton hajoaminen aiheutti, on osittain häirinnyt urheilijoiden valmistautumista olympialaisiin ja sen vuoksi myös Smirnov epäonnistui Albertvillessä.

Smirnov muutti jo ennen Neuvostoliiton lopullista hajoamista Ruotsiin ja alkoi edustaa synnyinmaatansa Kazakstania Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Smirnov oppi nopeasti ruotsin kielen ja häntä pidettiin hiihtopiireissä varsin sympaattisena ihmisenä. Suomalaisessa mediassa Smirnov sai aivan uudenlaisen kohtelun hänen kazakstanilaistuttuaan. Hänen voittoaan alettiin toivoa ja rivien välistä ymmärsi, että Smirnov oli tervetullut haastaja hiihtolatuja Björn Dählien johdolla mielin määrin hallinneille norjalaisille.

Smirnovin aika tuli lopulta Lillehammerin 50 kilometrin perinteisen kilpailussa. Smirnov voitti kilpailun ylivoimaisesti jättäen kakkoseksi tulleen Mika Myllylän lähes puolentoista minuutin päähän. Sujuvalla ruotsin kielellä haastatteluja pitkään jakanut Smirnov oli noussut pohjoismaalaisten keskuudessa poikkeuksellisen suosituksi hiihtäjäksi. Ylen suomenkielistä lähetystä selosti Bror-Erik Wallenius, joka piti pitkän

yksinpuhelun ja hehkutuksen kisan loppuvaiheessa siitä, miksi juuri Vladimir Smirnov ansaitsee olympiavoiton.¹⁸¹

Hän lopetti uransa vasta 90-luvun lopussa ja koko sen ajan, kun hän edusti Kazakstania, oli hän erittäin suosittu hiihtäjä niin median, yleisön kuin muiden hiihtäjienkin parissa joka puolella ympäri maailmaa.

Hänen edustaessaan menestyksekkäästi Neuvostoliittoa hänen kazakstanilainen taustansa ei tullut mitenkään erityisesti esiin ainakaan suomalaisessa mediassa. Kukaan venäläistaustainen ei noussut vastaavaan asemaan hiihtopiireissä, eikä mediassa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen kuin Smirnov.¹⁸²

---

¹⁸¹ Yleisradion suora lähetys Miesten 50 kilometrin hiihdosta 28.2.1994

¹⁸² Helsingin Sanomat 28.2.1994: Vladimir Smirnov hiihdon uusin pitkän kaavan voittaja

4.2. Neuvostoliiton ja Liettuan koripallojoukkueet

Urheilu oli liettualaisille nuorille Neuvostoliiton aikana käytännössä ainoa keino parempaan elämään. Urheilulla oli myös suuri vaikutus Liettuan itsenäistymishaaveissa 1980-luvulla. Liettuan suvereeni ykköslaji oli ja on koripallo, joten peli näytteli suurta roolia. NBA-seura Portland Trail Blazers varasi yllättäen liettualaisen Arvidas Saboniksen, joka oli myös Neuvostoliiton maajoukkueen parhaita pelaajia, jo vuonna 1986, mikä oli ennenkuulumatonta. Vähemmän yllättäen Neuvostoliiton politbyroo ei päästänyt Sabonista Amerikan ammattilaiskentille. NBA-seurojen kiinnostus itäblokin maiden pelaajia kohtaan kuitenkin kasvoi koko ajan, mikä osaltaan vauhditti perestroikan ja glasnostin etenemistä urheilun saralla.

Soulin olympialaisissa Neuvostoliiton maajoukkue koripallossa oli mielenkiintoinen yhdistelmä, johon kuului neljä liettualaista, yksi virolainen, yksi latvialainen, yksi kazakstanilainen, kolme ukrainalaista ja kaksi venäläistä.¹⁸³ Liettualaiset olivat joukkueen tähtipelaajia, jotka olivat kaikki avauskokoospanossa.

Neuvostoliitto aloitti kisat häviämällä Jugoslavialle. Helsingin Sanomat seurasi koripalloa melko tarkasti, mutta tyypillistä on, että neuvostoliittolaisten kansallisuuksia ei eritelty. Liettualaisten tähtipelaajien Marciulioniksen ja Saboniksen nimet nousivat kuitenkin esiin käytännössä joka artikkelissa, mutta heidät esiteltiin vain *neuvostoliittolaisina*.¹⁸⁴ Helsingin Sanomat harmitteli, että unelmafinaali, uusinta vuoden 1972 olympiafinaalista, ei nyt toteudu, koska Neuvostoliiton tappio Jugoslavialle merkitsi sitä, että Yhdysvallat ja Neuvostoliitto kohtaisivat jo välierissä.¹⁸⁵

Neuvostoliitto voitti yllättäen Yhdysvallat välierässä ja eteni lopulta olympiavoittoon asti. Mediassa pidettiin välierää Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä jo henkisenä finaalina. Helsingin Sanomat hehkutti avoimesti Neuvostoliiton voittoa ja valmentaja Gomelskyn valmennuskykyä, mutta antoi yllättäen ja poikkeuksellisesti kyseisessä artikkelissa kunnian myös erityisesti liettualaisille:

Finaalipaikan Neuvostoliitolle pääasiassa pelasivat neljä Baltian miestä ja yksi moskovalainen. Valmentaja Aleksander Gomelskyn runkoviisikkoon kuuluivat liettualaiset Arvidas Sabonis, Raimonadas Martulenis ja Rimas

---

¹⁸³ The Other Dream Team

¹⁸⁴ Helsingin Sanomat 19.9.1988: Jugoslavia ryöpytti

¹⁸⁵ Em. viite

*Kurtinaitis, virolainen Tiit Sock ja moskovalainen upseeri Aleksander Volkov. Suurin kunnia menestyksestä lankeaa Liettuan kolmikolle.*¹⁸⁶

Vastaavaa kirjoittelua ei enää Helsingin Sanomilta kisojen lopulla nähty. Kirjoitus olikin poikkeuksellinen kunnianosoitus suomalaiselta medialta Baltian maiden urheilijoiden suuntaan. Samanlaista neuvostoliittolaisten urheilijoiden erittelyä ei ollut Urheiluruudun uutisoinnissa ollenkaan.

Liettua pääsi kuin ihmeen kaupalla Barcelonan olympialaisiin. Suurin este osallistumiselle oli rahoituksen puuttuminen. Apuun tulivat Liettuan NBA-tähti Sarunas Marciulionis ja amerikkalainen rock-yhtye Grateful Dead. Marciulionis pyrki keräämään rahoitusta Yhdysvalloissa hankkeella ja sattumalta tapasi yhtyeen soittajia. Rock-bändin jäsenet olivat suuria koripallofaneja ja lähtivät tukemaan itsenäistyneen pikkuvaltion olympioprojektia.¹⁸⁷ Liettuan koripalloilijat tulivat Barcelonassa tunnetuksi Liettuan lipun värein maalatuista Grateful Dead -t-paidoista, joiden myynnillä tuettiin Liettuan osallistumista.

Koripallo oli Barcelonassa Dream Teamin osallistumisen takia erittäin tiiviisti seurattu laji ja tämän myötä myös Liettuan edesottamukset saivat paljon näkyvyyttä Suomessa. Liettuan joukkueen runko oli sama kuin Neuvostoliiton maajoukkueen Soulin olympialaisissa. Arvidas Sabonis, Sarunas Marciulionis, Rimas Kurtinaitis ja Valdas Chomicius olivat jälleen mukana. Helsingin Sanomat uutisoi ensimmäisen ottelun jälkeen Liettuan olevan ennakkokaavailuissa varteenotettava mitalisuosikki.

*Liettua tavoittelee Barcelonassa vakavasti mitalia ja sitä pidetään Kroatian ohella Yhdysvaltain todennäköisimpänä loppuotteluvastustajana. Yhdysvaltain ammattilaistähkien putoamista finaalista kun kukaan ei vakavissaan usko.*¹⁸⁸

Liettua hävisi odotetusti Yhdysvaltojen joukkueelle välierässä. Tasoero oli sen verran suuri ja amerikkalaiset sen verran lennokkaalla päällä, että ottelun loppupuolella Liettuan laituri Arturas Karnisovas alkoi ottaa kamerallaan kuvia ottelusta.¹⁸⁹ Koko ottelu päättyi

---

¹⁸⁶ Helsingin Sanomat 29.9.1988: Saboniksen kämmenet amerikkalaisten tiellä

¹⁸⁷ The Other Dream Team

¹⁸⁸ Helsingin Sanomat 28.7.1992: Sabonis kunnostautui hyvässä ja pahassa

¹⁸⁹ The Other Dream Team

yhteiskuviin joukkueiden kesken.¹⁹⁰ Liettua oli jo käytännössä aloittanut valmistautumisen pronssiotteluun, jossa vastaan asettuisi Itsenäisten Valtioiden Yhteisö.

Liettua onnistui voittamaan tiukan kamppailun IVY:ä vastaan ja saavutti näin historiallisen pronssimitalin. Kivitalon kokoinen Arvidas Sabonis oli jälleen joukkueen parhaita ja kuvasi tuntojaan paljon puhuvasti.

”Tämä pronssi on minulle huomattavasti tärkeämpi kuin Soulin kulta. Omistan mitalin Liettuan kansalle”, 224-senttinen Sabonis julisti.¹⁹¹

Mitalijuhlissa on mukana myös Liettuan presidentti Vytautas Landsbergis. Landbergiksen näkemyksissä ja puheissa voitto nähtiin itsenäisyystaistelun jatkumisena sekä oikeutuksena itsenäisyydelle. Sotavertaukset lentelivät presidentin suusta.¹⁹² Kaikesta huomasi, että mitali oli liettualaisille elämää suurempi asia. Analogia itsenäisyystaisteluun ja kansallistunteeseen oli erittäin voimakas.

Liettuassa alkoivat voiton myötä valtavat juhlat. Urheilulla oli suuri vaikutus liettualaisten kansallistunteeseen ja joukkueen urheilijoista tehtiin myyttisiä itsenäisyystaistelijoita. Suomen mediassa liettualaiset saivat Barcelonan olympialaisten aikana enemmän näkyvyyttä, mutta ilmiönä se ei välttämättä saanut Yhdysvaltojen Dream Teamin rinnalla yhtä merkittävää huomiota.

Varsinkin Liettuan koripallomaajoukkueen tapauksessa suomalainen media Barcelonan olympialaisten aikaan muisteli vanhoja Neuvostoliiton aikoja. Erityisesti Marciulioniksen ja Saboniksen urat esitettiin aivan uudenaikaisessa valossa, kun he edustivat Liettuaa.

---

¹⁹⁰ Helsingin Sanomat 8.8.1992: Haastajan kannattaa säästellä Amerikkaa vastaan.

¹⁹¹ Helsingin Sanomat 9.8.1992: Sabonis johti Liettuan pronssille

¹⁹² The Other Dream Team

4.3. Erika Salumäe ja Viron kansannousu

Oma mielenkiintoinen tarinansa on Viro, maa Neuvostoliiton osana sekä sen hajoamisen jälkeen. Virossa oli 1980-luvulla laajasti uudistusmielialaa ja Gorbatschovin perestroika nähtiin mahdollisuutena. Isoa osaa virolaisten kansallistunteen kohottamisessa näyttelivät erityisesti olympiaurheilijat, suurimpana sankarinaan pyöräilijä Erika Salumäe.

Soulin olympialaisten aikaan Virossa viriteltiin niin sanottua laulavaa vallankumousta, joka tähtäsi uudistuksiin, mutta myös pitkällä tähtäimellä itsenäisyyteen. Laulava vallankumous pyrki itsenäisyyteen ilman väkivaltaisuuksia. Yleisradion TV-uutisissa kommentoitiin tilannetta neutraaliin sävyyn, mutta Neuvostoliittoa uhmaamatta.¹⁹³ Neuvostoliitto lupasi tukea Viron uudistuksille. Virosta olisi Moskovan mukaan määrä tehdä perestroikapolitiikan näyteikkuna.

Laulava vallankumouksen yhdeksi kulmakiveksi nousi urheilu. Yksinkertaisen logiikan mukaisesti he esittivät: jos Viro pärjää noin hyvin olympialaisissa, pitäisi heillä olla oma joukkue. Vuoden 1988 Soulin olympialaisiin osallistui 11 virolaista urheilijaa ja he toivat yhteensä kuusi mitalia.¹⁹⁴

Kertoi suomalaisen median tilasta, että Erika Salumäen tai muiden virolaisten olympiamenestys ei tullut esiin uutisissa. Myöskään Helsingin Sanomat ei uutisoinut asiasta, vaikka Viron kuohuntaa olympialaisten ympärillä käsiteltiin. On päivänselvää, että ilman noin merkittävää menestystä Soulin olympialaisissa, ei Viron kansanrintaman kokouksen agendalle olisi noussut urheilu noin merkittävässä määrin.

Kokouksen erillisessä julkilausumassa vaadittiin, että Viron on jälleen päästävä Kansainvälisen olympiakomitean jäseneksi ja ennakoimaan tulevia vuosia erittäin mielenkiintoisesti ja osuvasti:

*Toivottavasti jo Albertvillessä ja Barcelonassa voimme nähdä Viron olympiajoukkueen kilpailemassa.*¹⁹⁵

Huomionarvoista on, että virolaiset menestyivät Soulin olympialaisissa itseasiassa paremmin kuin suomalaiset. Urheilun merkitystä Viron kansannousun katalyyttinä ei missään nimessä vähätellä. Virossa järjestettiin valtavat kansanjuhlat olympiamenestyksen kunniaksi ja juhlien keskiössä olivat erityisesti Erika Salumäe ja

---

¹⁹³ Yleisradion TV-uutiset 1.10.1988

¹⁹⁴ Helsingin Sanomat 3.10.1988: Viro tuomitsi vanhan vallan

¹⁹⁵ Em. viite

Tönisten purjehtijaveljekset kultamitaleineen. Varsinkin Salumäestä tuli valtava kansallissankari, jolle luvattiin omakotitalo ja perunat koko loppuelämäksi.¹⁹⁶ Suomalaisessa mediassa nämä asiat eivät tuolloin tulleet millään tavalla esille.

Barcelonassa Viro pääsi juhlistamaan Erika Salumäen kultamitalia itsenäisyyden kunniaksi. Helsingin Sanomat noteerasi, että Barcelonassa kuultiin Maamme-laulun melodia kahteen kertaan sekä Mikko Kolehmainen että Erika Salumäen kunniaksi.¹⁹⁷

Salumäe voitti jälleen kultaa ja Tönisten veljekset pääsivät purjehduksessa jälleen mitaleille. Virossa oli valtava kansanjuhla olympiajoukkueen paluun kunniaksi. Tungos oli lentokentällä valtaisa. Viro sai kaksi mitalia ja Tallinnan kaduilla oli tuhansia ihmisiä. Kuten neljä vuotta aiemmin Erika Salumäe ja Tönisten veljekset olivat tälläkin kertaa suuren juhlan keskipisteenä. Itsenäisessä Virossa kansallistunne oli vielä enemmän läsnä kuin Soulin kisojen jälkeen..

Voitonjuhlat Tallinnassa päättyivät kuitenkin ikävästi onnettomuuteen, kun rakennusteline sortui. Kaikkiaan kolmekymmentänuorta loukkaantui. Yleisradio oli vahvasti läsnä Tallinnan juhlien keskellä. Kun olympiavoittaja Salumäen saattue oli matkalla kentältä Tallinnan Raatihuoneen torille, saivat poliisit kuulla, että ylimmältä rakennustelineeltä oli pudonnut poika.¹⁹⁸

Presidentin neuvonantaja Rauno Mälk kertoi reaktioista koskien onnettomuutta:

*Ihmiset sokissa. Olympiajuhlat eivät ole nyt pääasiassa. Selvitetään miten pahasti nuorten on käynyt. Sääli olympialaisedustajien kannalta.*¹⁹⁹

Juhlat keskeytyivät joksikin aikaa, mutta juhlia ei peruttu vaan siirrettiin Raatihuoneen torilta parlamentin edustalle.²⁰⁰ Juhlien peruminen ei ollut mahdollista, sillä Viron itsenäistyminen Neuvostoliitosta oli niin valtava asia. Erika Salumäe urheilusuorituksillaan osoitti osaltaan, että Viro kuuluu kansakuntien joukkoon. Erika Salumäen merkitys kansallisen itsetunnon kohottajana oli valtava.

Erityisesti veljeskansaamme Viroa käsiteltiin suomalaisissa urheilutoimituksissa aivan eri tavalla verrattuna aikaan ennen Neuvostoliiton romahdusta.

---

¹⁹⁶ Arponen WSOY 1996, s.321

¹⁹⁷ Helsingin Sanomat 10.8.1992: Viron urheilijoille kaksi mitalia

¹⁹⁸ Yleisradion TV-uutiset 10.8.1992

¹⁹⁹ Em. viite

²⁰⁰ Em. viite

Suomalaisten on helppo vetää analogia Salumäen menestyksestä Hannes Kolehmaiseen, joka tunnetusti juoksi Suomen maailmankartalle Tukholman olympialaisissa vuonna 1912.

4.4. Punakone

Suuri ja mahtava Neuvostoliitto näytti mahtiaan erityisesti jääkiekkoareenoilla. Suomalaisille Neuvostoliitto osoittautui voittamattomaksi, lukuun ottamatta Calgaryn loppusarjan viimeistä ottelua. Neuvostoliiton mahti osoittautui 80-luvulla vielä entistä enemmän. Larionov, Makarov, Krutov ja kumppanit olivat suomalaisille täysin pitelemättömiä. Perna kuvaa suomalaisten asemaa suhteessa Neuvostoliittoon seuraavasti:

Jääkiekkokaukalo oli vuodesta toiseen se paikka, jossa suuren Neuvostoliiton ja pienen Suomen aakkoset taottiin tavallisten suomalaisten päähän. Punakoneena tunnettu Neuvostoliiton jääkiekkomaajoukkue antoi 1970-luvulla käydyssä yhteiskuntajärjestelmien taistelussa tiukan vastuksen lajin emämaan Kanadan NHL-ammattilaisista kootulle unelmajoukkueelle. Maailmanmestaruuskisoissa ja maaotteluturnauksissa Neuvostoliiton ja Suomen asetelma oli selvä: Suomella ei ollut voitonmahdollisuuksia.²⁰¹

Neuvostoliitto oli aikanaan kaikessa parempi. Se oli suomalaisten jotenkin vaan hyväksyttävä, eikä siinä auttanut talvisodan henki. Suomen maalivahtina monta vuotta pelannut Jukka Tammi ilmoitti 80-luvun alkupuolella erään Neuvostoliitolta saadun selkäsaunan jälkeen leikillään lopettavansa, sitten kun hän voittaa Neuvostoliiton. Hän joutui Calgaryssä vetämään lausuntonsa takaisin. Neuvostoliitto koettiin voittamattomaksi, mikä tuli myös esille mediassa. Kovinkaan kiekko-optimisti ei odottanut Suomen pärjäävän Neuvostoliitolle.

Ensimmäiset merkit siitä, ettei Neuvostoliiton menestys välttämättä olekaan ikuista saatiin, kun pelaajia alkoi siirtyä uudelle mantereelle pelaamaan. Neuvostoliiton ykköskapellimestari Igor Larionov ja nuori nouseva supertähti Alexander Mogilni lähtivät ensimmäisten joukossa. Mogilni jäi suomalaisten mieleen siitä, että hän teki Calgaryssä Neuvostoliiton tasoitusmaalin Suomea vastaan, ennen kuin Erkki Lehtonen ottelun lopussa teki yllättävän voittomaalin.

Varsinkin Larionovin lähtö NHL-kaukaloihin oli kova isku Neuvostoliitolle. Hänen siirtymistään edelsi avoin konflikti Larionovin ja neuvostokäskijä Viktor Tihonovin

---

²⁰¹ toim. Perna Ville ja Niemi Mari K.: Suomalaisen Yhteiskunnan poliittinen historia: Ystävyyspolitiikan aika: Suomi Neuvostoliiton Naapurina s.188, Edita 2005.

välillä. Tihonov olisi halunnut estää pelaajien siirtymisen. Larionov siirrettiin jopa sivuun maajoukkueesta, koska hänen loikkaustaan pelättiin. Sellaista arvovaltatappiota neuvostojärjestelmä ei halunnut ottaa.

Television selostajilla oli suomalaisille suuri merkitys. Suomen jääkiekkomaajoukkueen ottelujen selostajista on tullut jopa legendoja suomalaisilla. Näin on käynyt Calgaryn kiekkoselostaja Antero Karapalolle ja Albertvillessä päävastuun kantaneelle Juha Jokiselle. Lillehammerin olympialaisissa Leijonien ottelua selostanut Antero Mertaranta nousi legendasarjaan viimeistään Suomen voittaessa maailmanmestaruuden vuoden 1995 Ruotsin MM-kisoissa. Heidän tehtävänsä oli välittää tunnetilaa kotikatsomoihin.

Jo pitkään 80-luvulla jääkiekkoa selostanut Karapalo selosti Suomen ja Neuvostoliiton viimeisen ottelun. Ottelun alussa perusasetelma välittyi selostuksesta, kun vastassa oli suuri ja mahtava Neuvostoliitto. Suomi on selkeä altavastaja ja selostajan nöyryys punakonetta kohtaan tulee läpi. Neuvostoliitto oli pelannut läpi Calgaryn turnauksen vakuuttavaa jääkiekkoa ja erityisesti Neuvostoliiton suvereeni ykkösketju Makarov, Larionov, Krutov, Kasatonov ja Fetisov olivat pyöritelleet vastustajia, miten tahtoivat. Kuvaavaa ottelun Suomen nöyrälle taistelulle Venäjää vastaan oli se, että Karapalo hieman yllättyi molemmilla kerroilla, kun Suomi teki maalin. Maalit kuvastavat myös Suomen taisteluhenkä, koska kumpikin Suomen maaleista ovat jääkiekkokielellä niin sanottuna roskamaaleja. Kumpikin maali menee myös ainakin osittain Neuvostoliiton maalilla pelanneen Sergei Mylnikovin piikkiin. Mylnikov korvasi maalin suulla Calgaryssä miltei myyttisen Vladislav Tretjakin.

Suomi meni johtoon pelin lopussa. Koko pelin lopun kentällä oli Neuvostoliitolta ykkösketju, joka jauhoi loppuun asti tilanteita Jukka Tammen vartioimalle maalille. Takaiskumaalia ei kuitenkaan tullut ja Suomi voitti ensimmäisen kerran Neuvostoliiton arvokisoissa.

Karapalon selostuksille ominaista oli, että hän oli hillitty ja asiallinen. Selostuksissa välittyi kuva, että Neuvostoliitto on voittamaton ja siihen on tottuminen. Vasta viimeisellä minuutilla Karapalon selostuksessa oli varovaista toiveikkuutta.²⁰² Suomen viimeisen maalin tekijän Erkki Lehtosen Karapalo esitteli kuin varmemmaksi vakuudeksi tamperelaisena ekonomina joko tiedostaen tai tiedostamattaan korostaen suomalaisten amatöörien taistelua ammattimaisen puna-armeijan miehistä koostuvaa joukkuetta

---

²⁰² Yleisradion suora lähetys ottelusta Suomi-Neuvostoliitto. 28.2.1988

vastaan. Neuvostoliittoa Karapalo käsitteli pääasiassa neutraalisti, mutta erittäin arvostavasti ja kunnioittaen.

Ottelun jälkeiset tapahtumat kuvastavat suomalaista mediakenttää. Erityisesti Ylen tapa kertoa tapahtumista kuvaa selvästi Suomen ja Neuvostoliiton erityisiä suhteita. Naapurimaiden ystävyyspolitiikka sai Suomessa hyvän näyteikkunan. Sen sijaan, että olisi rienattu Suomen voitolla ylivermaisesta Neuvostoliitosta, juhlittiin yhdessä Neuvostoliiton kanssa ja ikään kuin todisteltiin, että punakone on kuitenkin se ainoa oikea maajoukkue. Suomalaisiin suuren vaikutuksen teki valmentaja Viktor Tihonovin vierailu Suomen pukuhuoneeseen ottelun jälkeen.²⁰³

Ainakin urheilun puitteissa nuo ottelun jälkeiset tapahtumat olivat Suomen ja Neuvostoliiton välisen ystävyyspolitiikan suurimpia menestyksiä.

Albertvillen olympialaisissa IVY:n joukkue koettiin Neuvostoliiton jatkumona. Osittain siksi, että Neuvostoliiton hajoamisesta oli lyhyt aika, joukkue käytännössä sama kuin ennen, valmentajana toimi edelleen Viktor Tihonov ja peliesitys oli kovin neuvostoliittomainen, eli joukkue voitti olympiakultaa vahvalla esityksellä.

Suomi palautettiin IVY:n toimesta maan pinnalle, kun punaisiin asuihin sonnustautunut joukkue nuiji Suomen Leijonat puolivälierässä 6-1. Selostaja Juha Jokisen äänenpainoissa kuuluu, että jääkiekko palasi normaaliin päiväjärjestykseen. Hän kuvaakin turnausta mielenkiintoisella tavalla: *suurin yllätys oli se, ettei yllätyksiä nähty.*²⁰⁴ Punakone oli voimissaan, vaikka keskimmäiseen ja korkeimpaan lipputankoon Albertvillen olympialaisissa kohosikin IVY:n tunnuksena olympialippu.

Punakoneen hautajaiset

Lillehammerin olympialaisissa vuonna 1994 vietettiin punakoneen hautajaisia. Neuvostoliitto oli hajonnut ja Venäjä oli perinyt punaiset peliasut, pelitavan ja myös valmentajavelhoksi kutsutun Viktor Tihonovin. Calgaryn olympialaisissa pelanneista pelaajista ei Lillehammerissa ollut mukana enää ainoatakaan. Neuvostoliiton perinteitä joukkueessa vaali enää Tihonov, mutta hänestä oli vuosien saatossa tullut eräänlainen symboli punakoneelle.

---

²⁰³ Yleisradion uutisjuttu Suomen hopeajuhlista 28.2.1988

²⁰⁴ Yleisradion Urheiluruutu 23.2.1992

Suomi pelasi ensimmäisen pelin Venäjää vastaan jo alkusarjassa ja voitti Venäjän sensaatiomaisesti 5-0. Selostaja Mertaranta kertoi ottelun loputtua, että kyseessä on ensimmäinen kerta, kun Suomi jättää *itäisen naapurin nollille*.²⁰⁵ Värikkäällä kielellä varustettu Mertaranta kuvasi myös innostuneesti ottelun lopuksi usein kielikuvin ottelun lopputulosta.

*Leijonat tulee ja voittaa. Se pöllyttää, se voittaa, se musertaa, se iskee Venäjän täydellisesti jäänrakoon.*²⁰⁶

Tietynlainen vertailu entisten aikojen ja nykyisen Venäjän joukkueen välillä oli olemassa läpi kisojen. Metaforat olivat sekä selostajille että toimittajille yleisesti käytössä, kun puhuttiin Venäjästä. Haluttiin niputtaa Neuvostoliitto, IVY ja Venäjä yhdeksi jatkumoksi. Yleisesti käytetyimpiä sanoja olivat itäblokki ja myös itänaapuri, mikä viittasi siis suoraan Venäjään. Suomen voitettua myös pronssiottelussa Venäjän suvereenisti 4-0 Mertaranta totesi, että on sensaatiomaista, että itäblokki jää ilman mitalia. Tällä hän toki tarkoittaa myös sekä Tšekkiä että Slovakiaa, jotka olivat itsenäistyneet omiksi kansakunnikseen. Mertaranta tulee tahattomasti huomauttaneeksi, että entiset ajat, jolloin sosialistiset maat määräsivät ja muut vikisivät, oli takanapäin.

Myös Yleisradion toimittaja Ville Klinga taivastelee Suomen voittoa kahteen kertaan Venäjää vastaan, kun Suomi jätti vielä molemmilla kerroilla itänaapurin nollille. Haastattellessaan Ville Peltosta pronssipelin jälkeen hän myös välitti tämän yhteyden punakoneeseen vahvasti kotikatsomoihin. Kertoi varmaan myös sukupolven vaihtumisesta, kun tuolloin 20-vuotias Peltonen ei oikeastaan noteerannut yhteyttä mitenkään. Hänelle kysymyksessä oli ottelusta Venäjää vastaan, ei ottelusta Neuvostoliiton perinteitä vaalinutta joukkuetta vastaan.

Sinänsä mielenkiintoinen vertaus oli, että tuolloin Saku Koivun johtamaa suomalaisten näkyvintä ja tehokkainta ketjua verrattiin Igor Larionovin Calgaryn kisoissa johtamaan Neuvostoliiton ykkösketjuun. Vertaus ei ole huono, koska vauhti, itseluottamus, harmonia ja kliininen tehokkuus tulivat mieleen molempien ketjujen suorituksista.

Jääkiekolla oli ja on ainutlaatuinen asema Suomessa. Voitto Neuvostoliitosta Calgaryssä oli varsinkin suomalaisille jääkiekkoihmiselle valtava juttu. Neuvostoliittoon ja Venäjään liittyi Suomessa niin paljon yhteistä historiaa talvisodan verisestä puolustustaistelusta

---

²⁰⁵ Yleisradion suora lähetys ottelusta Venäjä-Suomi 14.2.1994

²⁰⁶ Em. viite

antaumukselliseen ystävyyspolitiikkaan maiden välillä ja kaikkea siltä väliltä. Kokonaisuutta on vaikea kuvailla. Suomalaisille, ehkä yhdellä konkreettisimmalla tavalla, tämä ystävyys ja kamppailu välittyivät sotien jälkeen juuri jääkiekon välityksellä. Siksi sillä on niin suuri merkitys varsinkin suomalaisten tapaan kokea itänaapurimme, niin Neuvostoliitto kuin Venäjäkin.

5. SUOMETTUNEISUUDESTA ASTEITTAIN URHEILUJOURNALISMIIN

Voidaan todeta, että neuvostoliittolaisilla joukkueilla ja urheilijoilla oli erityisasema suomalaisessa urheilujournalismissa. Neuvostoliiton ja Suomen suhteiden hoitaminen tapahtui läpi koko yhteiskunnan ja myös urheilumediassa.

Kriittistä journalismia ei harjoitettu ainakaan Neuvostoliittoa kohtaan. Pikemminkin suomalaisten omia lausuntoja kohtaan oltiin kriittisiä, joista esimerkkinä erityisesti Hiihtoliiton toimitusjohtajan Esa Klingan sanomiset veridopingista Marjo Matikaisen mitalikahveilla. Nuo puheet teillattiin mediassa täysin ja niitä pidettiin Neuvostoliiton syyllistämisenä, vaikka lausunnoista ei voi suoraan helposti sellaisia johtopäätöksiä vetää. Klingan tapauksen vakavuutta kuvastaa se, että Suomen olympiakomitean puheenjohtaja Carl-Olaf Homén pyysi tapausta vielä julkisesti anteeksi. Homén varmasti tunsi virallisen suomalaisen ulkopoliittisen linjan, koska hän oli myös toiminut puolustusministerinä 1970-luvulla.

Toisaalta voidaan todeta, että mittavasta itseparjaamisesta ja mahdollisesta Neuvostoliiton mielenpahoittamisesta säikähtäneet suomalaiset eivät ryhtyneet oikeastaan mihinkään muihin toimenpiteisiin asian puitteissa. Esa Klinga jatkoi Hiihtoliiton toimitusjohtajana kuten ennenkin. Median järjestelmällisestä teilaamisesta ja joukkueen johdon moitteista olisi voinut päätellä, että Klinga olisi siirretty ainakin muihin tehtäviin tai jopa saanut potkut. Todennäköisesti muutkin olivat epävirallisesti Klingan kanssa samaa mieltä. Virallisen ulkopoliittisen linjan mukaisesti kuitenkin kollektiivisesti Klinga tuomittiin ja sanouduttiin irti varmuuden vuoksi myös kaikista rivien väleissä olleista vihjauksista. Suomettuminen läpäisi konkreettisesti niin median kuin urheilujohtajatkin.

Tutkimuksessani selvitin myös miten pienempien Neuvostoliiton osavaltioiden ja myöhemmin entisten neuvostotasavaltojen urheilijoihin suhtauduttiin mediassa. Neuvostoliiton olemassaolon aikana talviolympiaurheilijoiden kohdalla niitä ei erityisemmin korostettu. Jos oli kotoisin jostain pienemmästä maasta, otettiin se Calgaryn kisojen aikaan esille ainoastaan, jos voitti kisan, kuten Vida Ventsenen tapauksessa. Voitto ei kuitenkaan ollut tae tälle, sillä esimerkiksi tallinnalaisen Erika Salumäen uroteot Soulin velodromilla jätettiin täysin huomiotta. Syy tuohon ei voi olla mikään muu kuin Suomen hankala suhde Baltian maihin Neuvostoliiton osana. Erityisesti 80-luvun lopulla,

kun Baltian maissa oli itsenäisyyteen tähtäävää kuohuntaa, uutisoinnin ongelma tuli myös suomalaisiin urheilutoimituksiin. Joitain poikkeuksia oli, mutta ne olivat yksittäistapauksia, eivätkä näin ollen muuttaneet yleistä toimintatapaa erityisemmin.

Tutkimuksen yksi selkeä kokonaisuus on se, että Neuvostoliiton perinteet tulevat suomalaisten toimittajien jutuissa ja artikkeleissa esiin erityisesti vuoden 1992 olympialaisten uutisoinnissa. Useat toimittajat näkivät Itsenäisten Valtioiden Yhteisön joukkueet vain neuvostoliittolaisen urheilujärjestelmän jatkumona. Olennainen huomio on kuitenkin se, että erityisesti Baltian maiden urheilijoiden saavutuksista raportoitiin jo vuonna 1992 huomattavasti kattavammin. Yleinen käytäntö oli myös muistella vuoden 1988 saavutuksia Baltian maiden urheilijoiden osalta, sillä Neuvostoliiton aikana urheilijoiden kotipaikat jäivät lähes poikkeuksetta mainitsematta. Urheilijat, kuten Vladimir Smirnov, Erika Salumäe ja Arvidas Sabonis nousivat uuden maansa edustajina aivan eri tavalla Helsingin Sanomissa ja Yleisradiossa esille kuin Neuvostoliiton väreissä.

Lillehammerin kisojen aikaan uusien maiden urheilijoiden mukaantuloa pidettiin yksinomaan positiivisena asiana. Urheilutoimittajat eivät kyseisten talvikisojen yhteydessä Neuvostoliiton perään enää haikailleet, vaan pikemminkin olivat omaksuneet uuden tilanteen. Neuvostoliiton paluuta ei enää odoteltu, sen selkeä erityisasema oli poistunut ja urheilujournalismiin keskityttiin paremmin ja kriittistä journalismiakin harrastettiin tasaisesti. Minkäänlaista vastasuomettumista, esimerkiksi venäläisten turhaa teilaamista, ei kuitenkaan ollut nähtävissä, mikä on journalismin näkökulmasta vain positiivinen asia.

Tutkimuksen isona huomiona voi pitää sitä, että journalistien suomettuneisuus ei hävinnyt kokonaan vielä Neuvostoliiton romahdettua. Viittauksia tähän itänaapuri on vielä vuonna 1994. Pikemminkin suomettuneisuus hiipui vähitellen. Calgaryn olympialaisten tapahtumat jääkiekossa antoivat tälle urheilun yltiösuomettuneelle käsitykselle kasvot erityisesti Esa Klingan tapauksen muodossa sekä syvällisen ystävyuden muodossa, joka paistoi jääkiekossa valtoimenaan läpi. Mielenkiintoista olisi tutkia Klingan tapauksen vaikutuksia suhtautumisessa Neuvostoliittoon Calgaryn kisojen loppuajaksi. Tapahtumien valossa viittaukset muun muassa Neuvostoliiton ja Suomen jääkiekko-ottelun jälkimainingeissa viitattiin ottelun olleen Gorbatshevin perestroikapoliittikan suuria onnistumisia. Todennäköisesti Klingan tapaus aiheutti sen, että mielistely Neuvostoliittoa kohtaan oli, ainakin alitajuisesti, tavallistakin kovempaa.

Suomettuneisuus urheilujournalistien olympia uutisoinnissa hiipui lopullisesti vasta, kun Venäjä tuli samalle tasolle muiden kanssa jääkiekossa. Punakoneen gloria oli kadonnut.

LÄHTEET

Televisio

Yleisradion Urheiluruudut 12.2–1.3.1988 Calgary, 16.9–13.10.1988 Soul sekä 6-25.2.1992, 25.7–10.8.1992 ja 10.2–1.3.1994 Lillehammer, YLE TVAR

Yleisradion uutislähetykset 12.2–1.3.1988 Calgary, 16.9–13.10.1988 Soul sekä 6-25.2.1992, 25.7–10.8.1992 ja 10.2–1.3.1994 Lillehammer, YLE TVAR

Yleisradion suora lähetys ottelusta Suomi-Neuvostoliitto. 28.2.1988. Selostajana Antero Karapalo, YLE TVAR

Yleisradion uutisjuttu Suomen hopeajuhlista. 28.2.1988. Toim. Juha Jokinen, YLE TVAR

Yleisradion suora lähetys ottelusta Venäjä-Suomi 14.2.1994. Selostajana Antero Mertaranta. YLE TVAR

Yleisradion suora lähetys pronssiottelusta Suomi-Venäjä. 26.2.1994. Selostajana Antero Mertaranta, YLE TVAR

Yleisradion suora lähetys Miesten 50 kilometrin hiihdosta 28.2.1994. Selostajina Voitto Liukkonen ja Bror-Erik Wallenius, YLE TVAR

Sanomalehdet

Helsingin Sanomat 12.2–1.3.1988 Calgary

Helsingin Sanomat 16.9–3.10.1988 Soul

Helsingin Sanomat 6.2.–25.2.1992 Albertville

Helsingin Sanomat 25.7–10.8.1992 Barcelona

Helsingin Sanomat 10.2–1.3.1994 Lillehammer

Kirjallisuus

Arponen Antti O., Olympiakisat Ateenasta Atlantaan. WSOY 1996

Jokinen, Juhila, Suoninen, Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere 1993

Jokinen, Juhila, Suoninen, Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino. Tampere 1999

Jokisipilä Markku, Punakone ja vaahteranlehti. Otava, Helsinki 2014

Kujala Antti, Neukkujen taskussa. Tammi, Helsinki 2013

Kunelius Risto, Viestinnän vallassa – johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin. WSOYpro, Helsinki 2009

Kyrö Tuomas, Urheilukirja. Bookwell Oy, Juva 2011.

Toim. Mörä, Tuomo, Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Gaudeamus, Helsinki 2004

Nygrén Helge: Poliittikkaa olympian ympyröissä. Art-Print Oy, Helsinki 1977

Olympiakisat 100 Vuotta. Gummerus 1996

Toim. Pernaa ja Niemi, Suomalaisen Yhteiskunnan Poliittinen Historia.. Edita 2005:
Artikkeli: Ystävyyspolitiikan aika: Suomi Neuvostoliiton Naapurina, Pernaa Ville

Richardson, John E.: Analysing Newspapers, an approach from critical discourse analysis

Tarkka Jukka, Karhun kainalossa – Suomen kylmä sota 1947–1990. Otava, Keuruu 2012.

Toim.Vares Vesa, Urheilu ja Historia. Painotalo Gillot Oy, Turku 1997

Vihavainen Timo, Kansakunta rähmällään - Suomettumisen lyhyt historia. Otava, Keuruu 1991

Dokumenttielokuvat

The Other Dream Team, 2012

Red Army, 2014